

UCHWAŁA NR XV/113/16
RADY GMINY BOBOWO

z dnia 30 sierpnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bobowo na lata 2016-2021.

Na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2016 r., poz. 930) Rada Gminy w Bobowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Bobowo na lata 2016-2021 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Bobowo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej.

Przewodniczący Rady Gminy

Marek Suwalski

*Załącznik do Uchwały Nr XV/113/16
Rady Gminy Bobowo
z dnia 30 sierpnia 2016r*

**Strategia
Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Bobowo
na lata 2016-2021**

SPIS TREŚCI

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	5
1. STRUKTURA STRATEGII.....	5
2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII	7
3. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIEJ STRATEGII	19
II. CZĘŚĆ ANALITYCZNO-DIAGNOSTYCZNA.....	23
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY BOBOWO.....	23
2. DEMOGRAFIA.....	24
3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	25
4. KOMUNIKACJA I TRANSPORT.....	26
5. GOSPODARKA	27
6. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE	28
7. EDUKACJA I KULTURA	29
8. OCHRONA ZDROWIA	33
9. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA.....	35
10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	37
11. POMOC SPOŁECZNA	38
12. SEKTOR POZARZĄDOWY	50
13. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO.....	51
14. BEZROBOCIE	54
15. BEZDOMNOŚĆ	57
16. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE.....	57
17. PROBLEMY RÓWNOŚCI PŁCI.....	60
18. SYTUACJA DZIECKA.....	67
19. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH	72
20. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	73
21. ANALIZA SWOT	78
22. PODSUMOWANIE	86
III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	92
1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ	92
2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI.....	107
3. RAMY FINANSOWE	108
4. PROGRAMY I PROJEKTY	108
IV. UWAGI KOŃCOWE	112

WSTĘP

Zarządzanie strategiczne oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. W zakresie polityki społecznej na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego) podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej, określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować skutki szeroko rozumianych kwestii społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, i doprowadzić do integracji społecznej.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, Policji i sądownictwa, przedstawiciele organizacji pozarządowych, kościoła, mieszkańcy gminy oraz eksperci.

Na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu przeprowadzono badania ankietowe. Do analizy wykorzystano 15 wypełnionych anonimowo ankiet, w których do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w gminie odnieśli się losowo wybrani mieszkańcy gminy oraz osoby mające wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej (m.in. radni, pracownicy Urzędu Gminy, członkowie komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawiciele placówek oświaty, kultury, pomocy społecznej, służby zdrowia, Policji, organizacji pozarządowych, kościoła). W kolejnych anonimowych ankietach respondenci odpowiadali na pytania dotyczące równości szans kobiet i mężczyzn oraz dyskryminacji ze względu na płeć. Z kolei analizie sytuacji dziecka w gminie w środowisku szkolnym i rodzinnym służyłyankiety wypełnione przez pedagogów z funkcjonujących na terenie gminy placówek oświatowych.

Dokument ma charakter kilkuletni; został przygotowany na lata 2016-2021. Jest zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym i umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów

pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. STRUKTURA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bobowo składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, analityczno-diagnostycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat organizacji strategii oraz uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

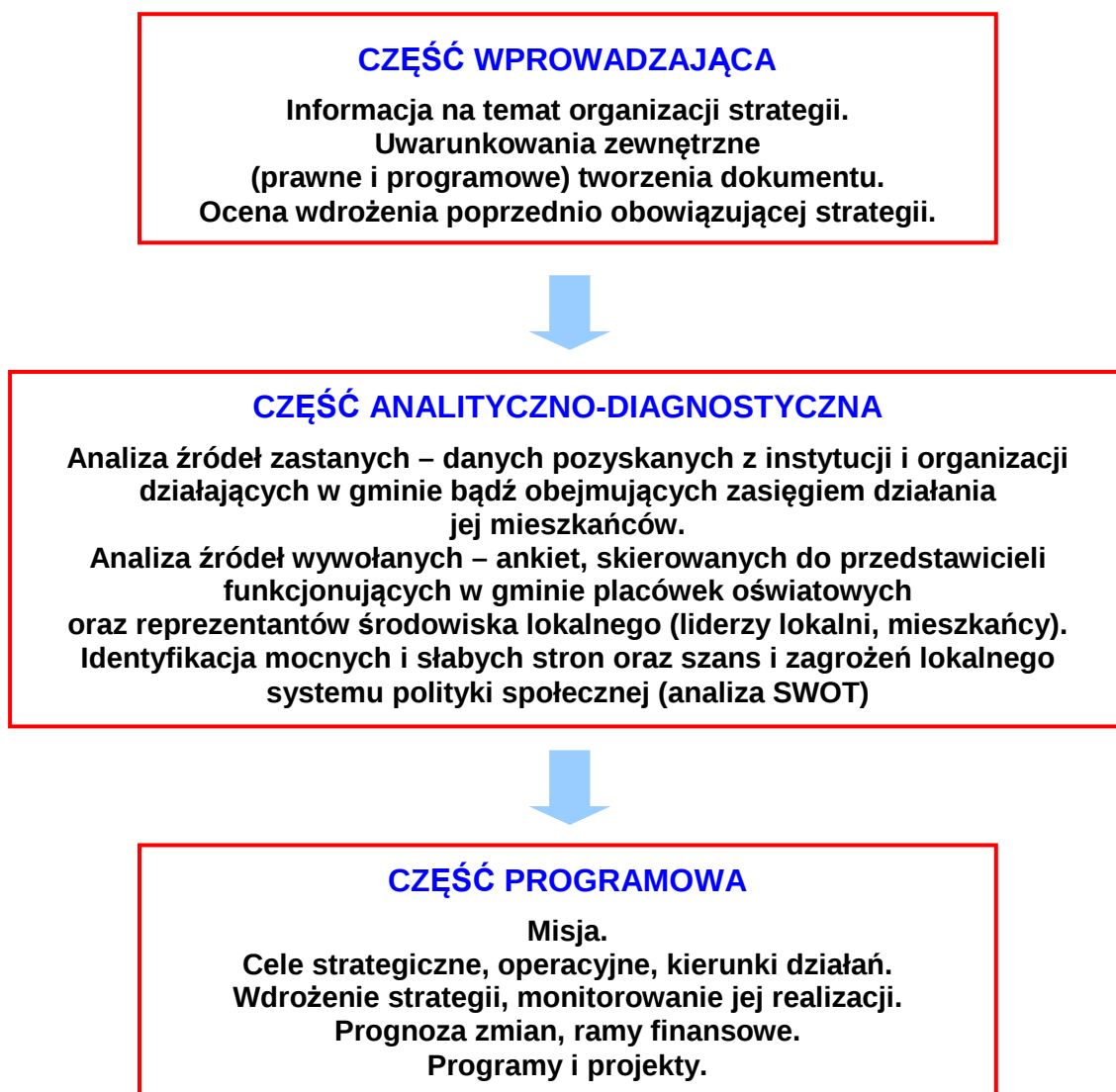
Część analityczno-diagnostyczna zawiera informacje ogólne dotyczące gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT), a także analizie ankiet, skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy). Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach:

- demografia;
- infrastruktura techniczna;
- komunikacja i transport;
- gospodarka;
- zasoby i warunki mieszkaniowe;
- edukacja i kultura;
- ochrona zdrowia;
- sport, rekreacja i turystyka;
- bezpieczeństwo publiczne;
- pomoc społeczna;
- sektor pozarządowy;
- bezrobocie;
- bezdomność;
- problemy uzależnień i przemocy w rodzinie;
- problemy równości płci,
- sytuacja dziecka;
- sytuacja osób starszych;
- sytuacja osób niepełnosprawnych.

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej są również wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania i czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań. Ponadto przedstawione są ramy finansowe strategii, prognoza zmian oraz informacja na temat sposobu wdrożenia dokumentu oraz prowadzenia monitoringu jego realizacji. Dla realnej oceny stopnia wdrożenia dokumentu jest przygotowany wykaz wskaźników monitoringowych.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bobowo.

Diagram 1. Struktura dokumentu strategii

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII

2.1. PODSTAWY PRAWNE

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 163 z późn. zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446)
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1286),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 332 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 114 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 169),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 224),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 149 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 966 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 239),
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 157),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375),
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2016 r., poz. 162),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r., poz. 195).

Podczas realizacji strategii zajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

2.2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miedźno jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

2.2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Dokument zawiera również kilka nadrzędnych celów Unii Europejskiej do 2020 roku:

- ograniczenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do 10% z obecnych 15% oraz zwiększenie odsetka osób w wieku 30-34 lata posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%;
- ograniczenie liczby Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25% poprzez wydobycie z ubóstwa 20 mln osób.

W ramach trzech priorytetów tematycznych w omawianym dokumencie przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt **„Unia innowacji”** ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt **„Młodzież w drodze”** służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt **„Europejska agenda cyfrowa”** zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstw domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt **„Europa efektywnie korzystająca z zasobów”** ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt **„Polityka przemysłowa w erze globalizacji”** służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych.

Celem projektu **„Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”** jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie

kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt **„Europejski program walki z ubóstwem”** zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Wieloletnie Ramy Finansowe na lata 2014-2020 (WRF)

Wieloletnie Ramy Finansowe (WRF) na lata 2014-2020 określają priorytety Unii Europejskiej na najbliższe lata, stanowiąc ramy zarówno polityczne, jak i budżetowe (odpowiadając na pytanie, w jakich obszarach UE powinna inwestować mniej lub więcej w przyszłości”).

Na wniosek Komisji Europejskiej objęto Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności wspólnymi ramami strategicznymi, które obejmują również Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki. Na podstawie przyjętych założeń w okresie programowania 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny zapewni finansowanie działań strukturalnych na rzecz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w ramach czterech głównych obszarów inwestycji: zatrudnienia, edukacji, włączenia społecznego i usprawniania administracji publicznej. Natomiast Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji posłuży do finansowania pomocy na rzecz pracowników zwolnionych w następstwie poważnej zmiany strukturalnej oraz łagodzenia skutków, jakie dla rolników pociągają nowe umowy handlowe.

W dziedzinie wzrostu zatrudnienia i spójności wprowadzono nowy instrument, jakim jest zarządzany centralnie program „Łącząc Europę”, który ma na celu finansowanie priorytetowych przedsięwzięć infrastrukturalnych w dziedzinie energii, transportu oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych, których realizacja leży w interesie całej Unii Europejskiej.

Nowy program „Zdrowie na rzecz wzrostu” będzie ukierunkowany na działania o wyraźnej unijnej wartości dodanej, zgodnie z celami Strategii „Europa 2020”. Głównym celem programu jest współpraca z państwami członkowskimi UE w celu ochrony obywateli przed transgranicznymi zagrożeniami zdrowotnymi, osiągnięcia większej stabilności usług

opieki zdrowotnej oraz poprawy stanu zdrowia społeczeństwa, przy jednoczesnym zachęcaniu do innowacji w dziedzinie ochrony zdrowia.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na **modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego.**

Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy – ALMP,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,

- powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- dostęp do pracowników socjalnych,
- rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- realizacja NSIS przez samorzady terytorialne,
- dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER)

W nowej perspektywie finansowej 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny będzie współfinansował krajowy Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER), który został przyjęty uchwałą Rady Ministrów RP w dniu 8 stycznia 2014 roku.

Program powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w **obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia**. PO WER będzie również wspierać innowacje społeczne oraz współpracę ponadnarodową w wyżej wymienionych obszarach, a także wdrażanie w naszym kraju „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych”. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój jest ukierunkowany na następujące obszary:

- realizację działań skierowanych do młodych, bezrobotnych osób w wieku od 15. do 24. roku życia i poprawę ich sytuacji na rynku pracy w ramach „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych” i „Gwarancji dla młodzieży”,
- wdrożenie reform systemów i struktur w wybranych obszarach polityk publicznych, kluczowych z punktu widzenia Strategii „Europa 2020” i krajowych programów reform,
- wspieranie jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu budowy gospodarki opartej o wiedzę,
- poszukiwanie nietypowych, innowacyjnych, stosowanych w innych krajach metod rozwiązywania problemów społecznych,
- realizację programów w zakresie mobilności ponadnarodowej.

2.2.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego do 2020 roku

Województwo pomorskie położone jest w północnej, nadbałtyckiej części Polski, zajmując obszar 18 293 km². W skład województwa wchodzi 16 powiatów i 4 miasta na prawach powiatu oraz 123 gminy: 25 miejskich, 17 miejsko-wiejskich i 81 wiejskich.

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego została uchwalona przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 3 lipca 2000 roku. Strategia obejmuje 14 celów strategicznych ujętych w ramach 3 priorytetów. Cele strategiczne mają charakter ogólny i określają pożądane stany lub procesy.

Konkurencyjność

1. Lepsze warunki dla przedsiębiorczości i innowacji
2. Wysoki poziom edukacji i nauki
3. Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne
4. Efektywna sfera publiczna
5. Silna pozycja i powiązania Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta w układzie ponadregionalnym, głównie bałtyckim

Spójność

1. Wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej
2. Silne, zdrowe i zintegrowane społeczeństwo
3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego
4. Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia
5. Wzmacnianie subregionalnych ośrodków rozwojowych

Dostępność

1. Efektywny i bezpieczny system transportowy
2. Poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej
3. Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych
4. Zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO WP) jest jednym z narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020. Tematyczny zakres oraz logika interwencji RPO WP są zdeterminowane zapisami sześciu Regionalnych Programów Strategicznych (w zakresie rozwoju gospodarczego, aktywności zawodowej i społecznej, transportu, energetyki i środowiska, aktywności kulturalnej i turystycznej, ochrony zdrowia) stanowiącymi uszczegółowienie SRWP.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 skupia się na 10 celach tematycznych i 30 priorytetach inwestycyjnych. Zaliczono do nich:

1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

- wzmacnianie infrastruktury badań i innowacji i podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności o znaczeniu europejskim;
- promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, budowanie sieci współpracy (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii,

2. Zwiększenie dostępu do TIK, ich wykorzystania i jakości

- wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia;

3. Zwiększanie konkurencyjności MŚP

- promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm;
- opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji;
- wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług;
- wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji;

4. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach

- promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii;
- wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym;

- promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych;

5. Promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem

- promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi;

6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami

- zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami tak, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego;
- zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej tak, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego;
- ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego;
- ochrona i przywrócenie bioróżnorodności, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie systemów ochrony ekosystemów, w tym programu NATURA 2000 oraz zielonej infrastruktury;

7. Promowanie transportu zorganizowanego z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju i usuwanie niedoborów przepustowości w najważniejszych infrastrukturach sieciowych

- zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T;
- rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego;

8. Promowanie zatrudnienia i wspieranie mobilności pracowników.

- wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako elementu strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształceniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych;
- zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników;

- samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy;
- równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego;
- adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian;
- aktywne i zdrowe starzenie się;

9. Promowanie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

- inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych;
- wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich;
- aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności;
- wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych;

10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

- ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego;
- poprawa jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia na poziomie równoważnym w celu zwiększenia udziału i poziomu osiągnięć;
- inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Starogardzkiego na lata 2014-2020

Podczas prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Starogardzkiego na lata 2014-2020 priorytetowo wdrożono zasadę partnerstwa, rozumianą jako sposób definiowania i uzgadniania zasadniczych intencji dokumentu przy aktywnej współpracy równoprawnie traktowanych podmiotów, reprezentujących różne środowiska oraz instytucje zaangażowane w działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Wypracowano misję powiatu w następującym brzmieniu – „Powiat starogardzki dąży do zapewnienia swoim mieszkańcom wysokiej jakości życia, poprzez usprawnianie systemu oferującego profesjonalne i odpowiadające potrzebom wsparcie”.

Cele strategiczne wyjaśniają misję Strategii wyznaczając podstawowe kierunki zmiany. Do każdego celu strategicznego wskazano cele operacyjne oraz sposoby ich realizacji.

Cel strategiczny 1: Sprawny system wsparcia rodziny

Cele operacyjne:

- wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia
- tworzenie warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodziny
- pomoc dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
- zapobieganie wykluczeniu społecznemu
- integracja społeczności lokalnej

Cel strategiczny 2: Bezpieczni i aktywni seniorzy

Cele operacyjne:

- budowanie właściwych relacji społecznych
- wspieranie aktywności seniorów
- rozwój usług społecznych dostosowanych do potrzeb osób starszych
- sieć wsparcia instytucjonalnego

Cel strategiczny 3: Aktywizacja i integracja osób niepełnosprawnych

Cele operacyjne:

- rozwój działań na rzecz osób niepełnosprawnych
- rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych
- otoczenie opieką rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi

Cel strategiczny 4: Zintegrowany system współpracy w obszarze polityki społecznej

Cele operacyjne:

- partnerstwo międzysektorowe na rzecz rozwiązywania problemów społecznych
- rozwój infrastruktury społecznej

Strategia Rozwoju Gminy Bobowo na lata 2014-2024

Jakościowa analiza SWOT pokazuje, że gmina Bobowo rozwija się i powinna rozwijać się dalej w powiązaniu ze Starogardem Gdańskim. Tradycyjne powiązanie jest oczywiste, ale ważne jest też oparcie się o Starogard Gdański jako z jednej strony miasto zatrudniające bezpośrednio, bądź pośrednio (usługi, mieszkalnictwo itp.). Realizacja tego celu wymaga konsekwentnego wzmacniania dotychczasowych działań (w tym współpracy w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego). Ponadto, aby wzmocnić możliwości finansowe realizacji przedsięwzięć należy szukać możliwości wsparcia dla budżetu poprzez

środki zewnętrzne. Wśród zewnętrznych najważniejszą opcją jest maksymalne wykorzystanie środków bezzwrotnych, głównie z UE (warto zwrócić uwagę także na tzw. fundusze norweskie, oraz środki krajowe, zwłaszcza w obszarze infrastruktury technicznej). Trzeba też poszukiwać możliwości realizacji wybranych zadań w inny sposób, np. w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Bobowo ma sporo wyzwań wewnętrznych, związanych głównie z dwoma osiami problemowymi. Pierwsza z nich to dbałość o rozwój infrastruktury, w tym zwłaszcza kanalizacyjnej i melioracyjnej oraz komunikacyjnej –zarówno w zakresie dróg jak i Internetu szerokopasmowego. Druga z nich to sfera infrastruktury społecznej –w tym głównie rozwiązywanie zagadnienia niedoboru liczby miejsc w przedszkolach oraz uzupełnienie infrastruktury szkolnej i sportowej. Sfera czysto społeczna tymczasem to głównie aktywizacja społeczna mieszkańców oraz dostarczanie usług dla tych, którzy nie mogą w łatwy sposób korzystać z oferty Starogardu Gdańskiego, czyli mieszkańcami słabiej skomunikowanych sołectw, z dziećmi i osobami w podeszłym wieku.

Warto przy tym podkreślić, że poprawa stanu infrastruktury zarówno technicznej jak i społecznej będzie silnym czynnikiem wzrostu, zarówno wewnętrznego jak i opartego o gospodarkę Starogardu Gdańskiego. Dobra infrastruktura jest istotnym czynnikiem ograniczającym emigrację z gminy, a dodatkowo sprzyjającą emigracji mieszkaniowej do Bobowa.

Strategia Rozwoju Gminy Bobowo powinna skoncentrować się na wykorzystaniu szans: dalszym rozwoju rolnictwa, w szerokim rozumieniu, nie tylko jako produkcji towarowej, ale tworzenia miejsc pracy przyjaznych rolnikom i innym osobom zaangażowanym w produkcję, w rozwój otoczenia rolnictwa. Przez otoczenie rozumieć należy z jednej strony część związaną z produkcją (obsługa, skup, przetwórstwo itp.), a z drugiej strony z otoczeniem społecznym (kulturą, rekreacją, nauczaniem itp.). Działania te mają tworzyć spójną, przyjazną infrastrukturę sprzyjającą rozwojowi rolnictwa i ludzi w nim zatrudnionych.

Elementem służącym rozwojowi jest współpraca z otoczeniem, bowiem pojedyncza gmina jest zbyt mała, aby sprostać wyzwaniom XXI wieku. Warto zwrócić uwagę na rozwój turystyki i rekreacji, które to działania z jednej strony mogą przysporzyć źródeł dochodu gospodarstwu, a z drugiej strony służyć mieszkańcom gminy.

W ramach strategii przygotowawczo-ofensywnej zajęto się redukcją pojawiających się zagrożeń. Zagadnienie dobrej komunikacji, zarówno w zakresie dróg jak i komunikacji publicznej winny być przedmiotem troski władz gminnych. Należy uporządkować kanalizację

w gminie. Najciekawszym wyzwaniem zdaje się problem demografii. Niemniej warto pamiętać, że w skali pojedynczej gminy rozwiązaniem może być nie tylko rozwój wewnętrzny. Do gminy dającej dobre warunki życia będą przybywać nowi mieszkańcy z zewnątrz. Taka migracja może pomóc w rozwiązywaniu problemów demograficznych. Dlatego należy przygotować możliwości osadnicze – np. poprzez uzbrojenie terenów i właściwe przygotowanie planów zagospodarowania przestrzennego.

Określiwszy optymalną strategię dla gminy Bobowo przyjęto wizję rozwoju gminy, która brzmi następująco: „Poziom życia w gminie satysfakcjonuje mieszkańców. Gmina jest na tyle atrakcyjna, że warto się do niej przeprowadzić” oraz misję, która mówi o tym, że „Bobowo jest gminą przyjazną mieszkańcom, poszukującą możliwości rozwoju w branżach związanych z rolnictwem (produkcja, przetwórstwo, magazynowanie, usługi) oraz rozwojem kulturalnym w oparciu o stabilny budżet”. Przyjęto również cztery cele strategiczne warunkujące rozwój gminy:

1. rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej,
2. doskonalenie infrastruktury technicznej, transportowej i informatycznej,
3. mądrzy i zdrowi mieszkańcy żyjący w zdrowym środowisku,
4. wszechstronny rozwój przedsiębiorczości ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw rolnych i produkcji ekologicznej.

3. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIEJ STRATEGII

Ocena wdrożenia strategii, dla której rok 2015 zamknął okres programowania, stanowi ważny punkt odniesienia do konstrukcji założeń polityki społecznej gminy Bobowo na lata 2016-2021. W jej ramach zostały wskazane trudności we wdrażaniu dokumentu, największe osiągnięcia w realizacji wyznaczonych kierunków działań oraz przedsięwzięcia, których nie udało się podjąć podczas wdrażania strategii.

Trudności we wdrażaniu strategii

Największe trudności we wdrażaniu Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bobowo na lata 2007-2015 stanowiły deficyty finansowe i kadrowe:

- ograniczenia finansowe niepozwalające na zatrudnienie asystenta rodziny w pełnym wymiarze czasu na umowę o pracę w GOPS w Bobowie, co pozwoliłoby na uzyskanie lepszych efektów pracy,

- niewystarczająca i nie gwarantująca odpowiednich warunków pracy z klientami siedziba GOPS-u (wynajmowana od Urzędu Gminy)

Osiągnięcia w realizacji strategii

Pomimo trudności napotkanych podczas wdrażania strategii, odnotowano osiągnięcia. Do największych z nich należą:

- realizacja w latach 2011-2014 projektu „Sięgnijmy po szansę”. Jego celem było zwiększenie szans na zatrudnienie i podniesienie kompetencji społecznych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zdobycie lub zwiększenie nowych kwalifikacji zawodowych, a także wzmocnienie samodzielności i aktywności społecznej. Projekt był skierowany do 45 bezrobotnych osób, które korzystały z pomocy GOPS-u w Bobowie. Oferta obejmowała; warsztaty psychologiczne, szkolenia z doradcą zawodowym, kursy zawodowe (prawo jazdy, profesjonalny sprzedawca z obsługą kasy fiskalnej, usługi sprzątające, pielęgnacja terenów zielonych, florysta, kursy komputerowe, opiekunka osoby starszej, magazynier z obsługą programów komputerowych i wózków widłowych, kucharz, cukiernik, drwal, pilarz, pracownik gospodarczy, spawacz, prace wykończeniowo budowlane), a także indywidualne konsultacje ze specjalistami i wyjazdy tematyczne. Zrealizowany projekt wyraźnie podniósł potencjał osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- zmniejszenie liczby osób bezrobotnych w gminie poprzez organizowanie robót publicznych, prac interwencyjnych, prac społeczno użytecznych oraz staży,
- udzielanie pomocy żywnościowej dla mieszkańców gminy, poprzez współpracę z kościołem, osobami fizycznymi (PEAD)
- realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny oraz Opieki nad Dzieckiem i Rodziną
- poszerzenie dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego: zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych, placów zabaw oraz zwiększenie dostępności boisk,
- dożywianie (w formie ciepłych obiadów) dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
- powołanie Zespołu Interdyscyplinarnego, współpraca GOPS-u z oświatą, sądami i kuratorami,
- realizacja przez GOPS w Bobowie od 2011 roku zadania publicznego w ramach „Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej –

Asystent Rodziny”. GOPS zatrudnił na umowę zlecenie asystenta, który czuwa nad rodzinami dotkniętymi uzależnieniami, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży (dofinansowanie z MPiPS),

- wdrożenie programów w celu wyrównywania szans edukacyjnych.

Przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować

Podczas wdrażania strategii nie udało się zrealizować następujących przedsięwzięć:

- inicjowania wolontariatu wśród społeczności lokalnej oraz działań na rzecz powołania Gminnego Centrum Wolontariatu,
- zwiększenia liczby mieszkań socjalnych przeznaczonych dla rodzin w kryzysie, samotnych matek i osób pozbawionych dach nad głową,
- zatrudnienia asystenta rodziny na umowę o pracę,
- zorganizowania pomocy prawnej i psychologicznej.

Projekty wynikające z zapisów strategicznych

W latach 2007-2015 zostały zrealizowane poniżej przedstawione projekty wynikające z zapisów strategicznych:

- projekt „Sięgnijmy po szansę” realizowany przez GOPS w latach 2011-2014, był współfinansowany przez UE w ramach EFS Program operacyjny Kapitał Ludzki dla Priorytetu VII Promocja Integracja Społeczna,
- realizacja zadania publicznego realizowanego ramach „Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – Asystent Rodziny”,
- realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny oraz Opieki nad Dzieckiem i Rodziną w Gminie Bobowo

Jakie przedsięwzięcia bezwzględnie należałoby podjąć w nowym okresie programowania

a. spośród zrealizowanych:

- projekt „Sięgnijmy po szansę”, by zwiększać szanse na zatrudnienie i podnoszenie kompetencji społecznych,
- „Sport – alternatywą na naukę”, by sport przyczynił się do widocznej poprawy jakości życia mieszkańców gminy,
- „Wolontariat na rzecz osób starszych i potrzebujących”, by pomóc osobom starszym i potrzebującym w codziennym życiu,

- „Żyj zdrowo” – utworzenie ścieżek rowerowych łączących wszystkie miejscowości gminy,

b. Spośród niezrealizowanych:

- inicjowanie wolontariatu wśród społeczności lokalnej oraz powołanie Gminnego Centrum Wolontariatu,
- zwiększenie liczby mieszkań socjalnych,
- zatrudnienie asystenta rodziny na umowę o pracę,
- pozyskanie nowych pomieszczeń dla GOPS-u.

II. CZĘŚĆ ANALITYCZNO-DIAGNOSTYCZNA

1. CHARAKTERYSTYKA GMINY BOBOWO

Bobowo to gmina wiejska położona w południowej części województwa pomorskiego, w powiecie starogardzkim, ok. 60 km od Gdańska – stolicy regionu i ok. 10 km od Starogardu Gdańskiego – stolicy powiatu. Teren gminy graniczy administracyjnie z następującymi gminami: od zachodu i północy z gminą Starogard Gdański, od zachodu z gminą Lubichowo, od wschodu z gminą Pelplin i Morzeszczyn a od południa z gminą Skórcz.

Gmina Bobowo jest jedną z najmniejszych, pod względem powierzchni, gmin województwa pomorskiego. Jej powierzchnia wynosi 51,67 km², co daje 96 miejsce w woj. pomorskim. W ramach struktury administracyjnej terytorium gminy obejmuje swoim obszarem 6 sołectw - Bobowo, Grabowo, Grabowiec, Jabłówko, Smołąg i Wysoka. Siedzibą gminy jest miejscowość Bobowo.

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym zadano mieszkańcom gminy Bobowo pytania, pozwalające uzyskać opinie na temat walorów gminy oraz czynników, które ograniczają jej możliwości rozwojowe.

Na wstępie przedstawiciele środowiska lokalnego poproszono o wskazanie największych atutów gminy. Wypełniający ankietę najczęściej wymieniali korzystne położenie geograficzne gminy – niewielką odległość i dobrą komunikację ze Starogardem Gdańskim i Gdańskiem. Atuty wynikające z położenia geograficznego to również niezaprzeczalne walory przyrodnicze tego regionu – bliskość Borów Tucholskich, jeziora i bezpieczeństwo ekologiczne bez uciążliwych dla środowiska naturalnego zakładów pracy. Respondenci docenili sprawne zarządzanie gminą, dobry poziom infrastruktury szkolnej, dostępność opieki zdrowotnej i estetyczne zagospodarowanie przestrzeni publicznej. Mieszkańców cieszą także kulturalne i sportowo-rekreacyjne imprezy i uroczystości organizowane w gminie oraz działalność świetlic i kół gospodyń wiejskich.

Do czynników, które negatywnie wpływają na rozwój gminy zaliczono ograniczone możliwości finansowe, brak terenów inwestycyjnych, gospodarkę opartą tylko o rolnictwo oraz położenie z dala od dróg szybkiego ruchu. Bardzo często wśród wypowiedzi mieszkańców na temat słabych stron gminy pojawiał się niedostatek miejsc pracy, zwłaszcza dla młodych ludzi, którzy wyjeżdżają w celach zarobkowych do większych ośrodków i za granicę. Ma to wpływ na postępujące starzenie się społeczności lokalnej i stanowi kolejny

czynnik ograniczający możliwości rozwoju gminy. Niektórzy spośród ankietowanych wskazywali na problemy mieszkaniowe dotkliwe szczególnie w przypadku młodych lub niezamożnych mieszkańców. Zdaniem części respondentów, w rozwoju przeszkadza nadmierna biurokracja.

2. DEMOGRAFIA

Na koniec 2014 roku gmina Bobowo liczyła 3 045 mieszkańców, w tym 1 523 kobiety, które stanowiły 49,6% ogółu ludności. Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 59 osób na km². W latach 2012-2014 z roku na rok zmniejszała się liczba dzieci i młodzieży, rosła natomiast liczba osób starszych. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 1. Ludność gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba mieszkańców ogółem (na koniec roku)	3 033	3 046	3 045
w tym : liczba kobiet	1 498	1 515	1 523

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	807	805	785
liczba osób w wieku produkcyjnym	1 895	1 901	1 903
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	331	340	357
ogółem	3 033	3 046	3 045

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

Sytuacja demograficzna kształtowana jest przez takie wskaźniki, jak będący różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów przyrost naturalny oraz saldo migracji, która odbywa się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane w tym zakresie odnoszące się do gminy Bobowo przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 3. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba urodzeń żywych	38	47	37
liczba zgonów	23	31	24
przyrost naturalny	15	16	13

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

W analizowanym okresie wszystkie wskaźniki brane pod uwagę, jak liczba urodzeń żywych, liczba zgonów, a także obliczany na ich podstawie przyrost naturalny, ulegały niewielkim wahaniom, najniższe wartości osiągając w 2014 roku.

Tabela 4. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
zameldowania spoza gminy	37	39	46
w tym z zagranicy	-	1	-
wymeldowania poza gminę	51	36	57
w tym za granicę	-	-	-
saldo migracji w ruchu wewnętrznym	-14	3	-11
saldo migracji w ruchu zagranicznym	-	1	-
saldo migracji ogółem	-14	3	-11

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

Na liczbę mieszkańców w gminie wpływał również ruch migracyjny, przy czym migracje odbywały się głównie w ruchu wewnętrznym (za wyjątkiem jednego przypadku nie odnotowano migracji zagranicznych). Saldo migracji w ruchu wewnętrznym wykazywało wahania, przy czym dodatnie było tylko w 2013 r. (3), gdy w pozostałych latach analizowanego okresu bilans migracji był niekorzystny (-14 w 2012 r., - 11 w 2014 r.).

Dane statystyczne odnoszące się do procesów demograficznych zachodzących w gminie Bobowo każą zwrócić baczną uwagę na uwidocznione w nich istotne kwestie. Dotyczą one zarówno malejącego udziału w populacji gminy przedprodukcyjnej i produkcyjnej grupy wiekowej, jak i systematycznego wzrostu liczby osób starszych.

Opisane wyżej tendencje uzasadniają niezbyt korzystną prognozę demograficzną dla gminy i stanowią poważne wyzwanie dla władz lokalnych i instytucji pomocy społecznej. Zadania, jakie przed nimi stoją wymagają bowiem oprócz, co oczywiste, adresowania usług społecznych do rodzin, dzieci i młodzieży, także dostosowywania ich, w znacznie większym zakresie niż dotychczas, do potrzeb seniorów. Należy mieć na względzie, że coraz większej grupie ludzi starszych trzeba będzie udzielać stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Gmina Bobowo posiada dość dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 5. Infrastruktura techniczna w gminie w 2014 roku

sieć wodociągowa	
długość czynnej sieci wodociągowej (w km)	61,2
liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej	2 266
sieć kanalizacyjna	
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km)	14,3
liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	735
sieć drogowa	
długość dróg publicznych w gminie (w km)	155,3
w tym długość dróg gminnych (w km)	133

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

W uzupełnieniu danych dotyczących infrastruktury technicznej warto przedstawić informacje na temat najważniejszych inwestycji, jakie zrealizowano w gminie w ostatnich trzech latach. Inwestycje te, poza sferą techniczną, obejmowały obszar sportu i rekreacji.

Najważniejsze inwestycje zrealizowane w latach 2012-2014:

- budowa kanalizacji sanitarnej – Jabłówko, Bobowo,
- budowa kompleksu boisk w ramach programu „Moje Boisko – ORLIK 2012”,
- modernizacja stacji uzdatniania wody w Grabowie,
- budowa targowiska w Bobowie,
- wyrównanie nieutwardzonych dróg gminnych,
- budowa wodociągu – Bobowo, Grabowiec, Jabłówko,
- utwardzenie dróg gminnych płytami betonowymi oraz asfaltem.

4. KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Gmina posiada dogodne położenie komunikacyjne poprzez dostęp do drogi krajowej nr 1 przez drogę wojewódzką 222 i 229 oraz do drogi krajowej 22. Na obszarze gminy znajdują się:

- 2 drogi wojewódzkie, o łącznej długości 7,9 km,
- 4 drogi powiatowe, o łącznej długości 14,4 km,
- drogi gminne o łącznej długości 133 km.

Usługi komunikacyjne w gminie świadczy PKS Starogard Gdański. Najwięcej kursów autobusów odbywa się na linii Bobowo – Starogard Gdański. W gminie działają również dwaj prywatni przewoźnicy PHU „Owsiak” oraz P.U.P.H. MATEO Sp. J.

Dobre połączenia komunikacyjne mają mieszkańcy miejscowości: Bobowo, Jabłówko i Grabowo, natomiast trudności komunikacyjne dotyczą mieszkańców miejscowości: Wysoka, Smoląg i Grabowiec.

5. GOSPODARKA

Sytuacja gospodarcza regionu w istotny sposób wpływa na poziom życia jego mieszkańców. Gmina Bobowo ma charakter typowo rolniczy. Użytki rolne zajmują ponad 80% powierzchni gminy (z tego grunty orne obejmują blisko 73% powierzchni gminy). Poniższa tabela przedstawia strukturę gruntów w gminie.

Tabela 6. Użytki rolne, lasy i grunty leśne

powierzchnia gminy ogółem (w ha)		5 160
powierzchnia użytków rolnych ogółem (w ha)		4 024
w tym:	grunty orne (w ha)	3 109
	sady (w ha)	22
	łąki i pastwiska (w ha)	893
powierzchnia lasów i gruntów leśnych (w ha)		628
powierzchnia pozostałych gruntów i nieużytków (w ha)		508

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

Dane na temat podmiotów gospodarczych na terenie gminy w latach 2012-2014 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w gminie wg rejestru REGON w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba podmiotów w sektorze publicznym	9	9	9
liczba podmiotów w sektorze prywatnym	181	194	204
liczba podmiotów ogółem	172	185	195

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 8. Indywidualna działalność gospodarcza mieszkańców gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba podmiotów gospodarczych w ewidencji gminnej	113	127	138

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

W latach 2012-2014 wśród podmiotów gospodarczych w gminie zdecydowanie dominowały podmioty zaliczające się do prywatnego sektora własności (181 podmiotów

w 2012 r., 194 w 2013 r., 204 w 2014 r.), pośród których licznie reprezentowana była indywidualna działalność gospodarcza mieszkańców, tj. podmioty figurujące w ewidencji gminnej (113 w 2012 r., 127 w 2013 r., 138 w 2014 r.).

6. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Zasoby i warunki mieszkaniowe ludności determinują w znacznym stopniu jakość jej bytowania. Niejednokrotnie określają również granice możliwości realizowania własnych aspiracji życiowych. Poniższa tabela przedstawia szczegółowe dane na temat mieszkań komunalnych i socjalnych w gminie Bobowo, liczby izb mieszkalnych i powierzchni użytkowej mieszkań w latach 2012-2014.

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba mieszkań komunalnych	8	6	6
liczba izb w mieszkaniach komunalnych	19	14	14
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań (w m ²)	381	235,5	235,5
łączna liczba osób mieszkających w mieszkaniach komunalnych	28	22	22
liczba mieszkań socjalnych	2	2	2
liczba izb w mieszkaniach socjalnych	6	6	6
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych (w m ²)	58,4	58,4	58,4
łączna liczba osób mieszkających w mieszkaniach socjalnych	3	2	2
liczba nowych budynków niemieszkalnych użyteczności publicznej oddanych do użytkowania	1	1	0
łączna powierzchnia użytkowa budynków niemieszkalnych użyteczności publicznej oddanych do użytkowania	6 872	7 065	7 109

Dane Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Gminy Bobowo.

W analizowanym okresie liczba mieszkań komunalnych i socjalnych w gminie, powierzchnia użytkowa lokali oraz liczba mieszkających w nich osób pozostawała na podobnym poziomie. W latach 2012-2014 oddano w gminie dwa nowe budynki użyteczności publicznej o charakterze niemieszkalnym.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. W Bobowie tej formy pomocy udziela Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba rodzin, którym decyzją przyznano dodatek mieszkaniowy	14	14	15
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	106	122	132
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	19 190	25 542	27 307

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

W latach 2012-2014 w gminie przyznano odpowiednio: 106, 122 i 132 dodatki mieszkaniowe. Liczba rodzin, którym decyzją administracyjną przyznano w gminie dodatek mieszkaniowy wynosiła: 14 w 2012 r. i w 2013 r., 15 w 2014 r. Wysokość kwot przeznaczonych na ten cel zwiększała się (19 190 zł w 2012 r., 25 542 zł w 2013 r., 27 307 zł w 2014 r.).

7. EDUKACJA I KULTURA

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od dzieciństwa jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Nie należy przy tym zapominać, że przedszkole i szkoła należą do głównych czynników socjalizacji, odpowiedzialnych za przekazanie informacji, umiejętności i wartości, które społeczeństwo uważa za ważne dla życia społecznego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w gminie, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i z wykształceniem.

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego odpowiada za utrzymanie i rozwój bazy materialnej szkół i placówek oświatowych. Odpowiedzialność ta dotyczy wymiaru ekonomicznego oraz rozciąga się również na sferę zobowiązań wobec społeczności gminy w zakresie tworzenia systemu edukacyjnego, który młodzieży stworzy szanse osobistego rozwoju, a środowisku zapewni cywilizacyjny awans.

Gmina Bobowo dąży do tworzenia takich warunków funkcjonowania szkół i placówek oświatowo – wychowawczych, które zapewniają powszechność, celowość oraz wysoką jakość systemu edukacyjnego. Aktualnie funkcjonująca ilość szkół i przedszkoli zapewnia optymalne warunki do realizacji zadań oświatowych w gminie. Obiekty oświatowe, ich wyposażenie (pracownie komputerowe, sale gimnastyczne), a także odpowiednie

kwalifikacje nauczycieli są przedmiotem dokładnej analizy władz gminy. Wyraźnie widać także podejmowane działania wychowawcze, ukierunkowane na kształtowanie pożądanych społecznie postaw i właściwy rozwój osobowości młodego pokolenia. Strategia rozwoju systemu edukacji oparta została na próbie budowania demograficznego ładu w środowisku lokalnym poprzez dialog rodziców, nauczycieli i władz gminy, podejmowanie prawidłowych decyzji dotyczących bazy materialnej, służącej kształceniu, opiece i wychowaniu oraz racjonalnego wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na te cele.

Szkoły Samorządowe znajdujące się na terenie Gminy Bobowo to: Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II oraz Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II działające jako Zespół Szkół Publicznych w Bobowie przy ul. Gimnazjalnej 20.

W gminie znajduje się również Przedszkole Publiczne mieszczące się w Bobowie przy ul. Gdańskiej 17.

Dane na temat wszystkich placówek oświatowo-wychowawczych funkcjonujących w gminie, liczby dzieci i uczniów uczęszczających do ww. placówek oraz nauczycieli w nich pracujących przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2014/2015

typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci, uczniów	liczba nauczycieli
placówki wychowania przedszkolnego	2	95	5
w tym przedszkola	1	75	4
w tym oddziały przedszkolne w szkołach	1	25	1
szkoły podstawowe	1	266	32
szkoły gimnazjalne	1	92	

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

Szeroko rozumianą działalność kulturalną w gminie prowadzą następujące instytucje kultury: Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna oraz 4 świetlice wiejskie.

Tabela 12. Placówki kultury w gminie

typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci objętych ofertą	liczba pracowników
Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji – Bobowo	1	300	1
Świetlice: Bobowo, Wysoka, Grabowo, Jabłówko	4	40	2
Gminna Biblioteka Publiczna – Bobowo	1	280	1

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

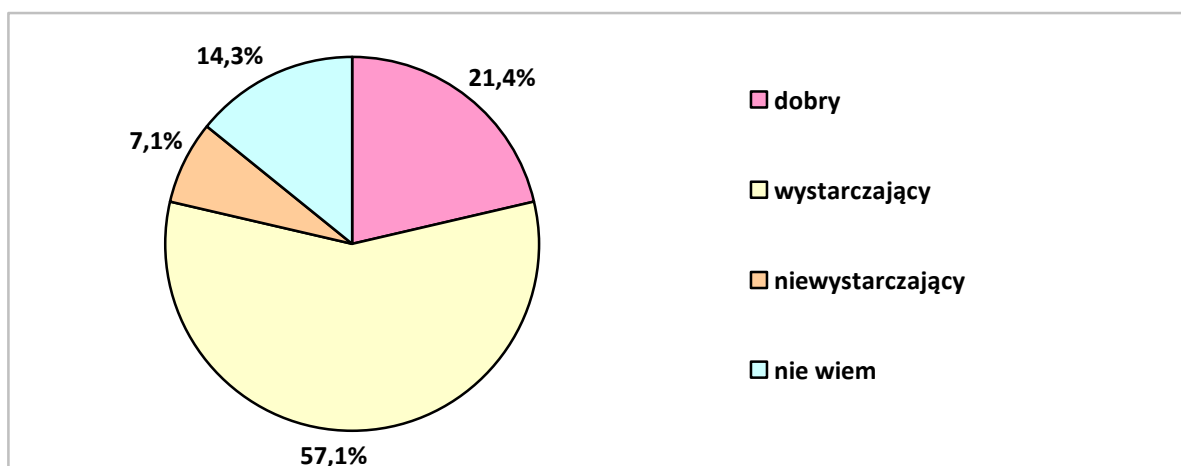
Główne imprezy kulturalno-rekreacyjne organizowane w gminie Bobowo:

- Turniej Sołectw Gminy Bobowo – Wielkanoc na Kociewiu (Hala Sportowa w Bobowie)
- Gminny Konkurs Gwary Kociewskiej (ZSP w Bobowie)
- Bobowski Bieg Uliczny (boisko sportowe w Bobowie)
- 80-lecie OSP we Wysokiej (świetlica wiejska we Wysokiej) OSP Wysoka
- Dzień Dziecka (kompleks boisk Orlika w Bobowie)
- Powitanie Lata i Noc Świętojańska (Jezioro Rusek w Bobowie) org. BTW GOKSiR, Sołectwo Bobowo
- Piknik z Końmi (boisko sportowe w Bobowie)
- Festyn Smażonej Cebuli i Przegląd Zespołów Grających Muzykę Taneczną (boisko sportowe w Bobowie)
- Festyn Wiejski w Grabowie (boisko sportowe w Grabowie)
- Pożegnanie Lata i Dożynki Gminne w Bobowie (boisko sportowe w Bobowie)

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym zadano mieszkańcom gminy Bobowo pytania, pozwalające uzyskać opinie na temat placówek oświatowo-wychowawczych oraz oferty kulturalnej w gminie.

Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o dostęp do opieki przedszkolnej

Wykres 1. Jaki jest dostęp do opieki przedszkolnej w gminie?

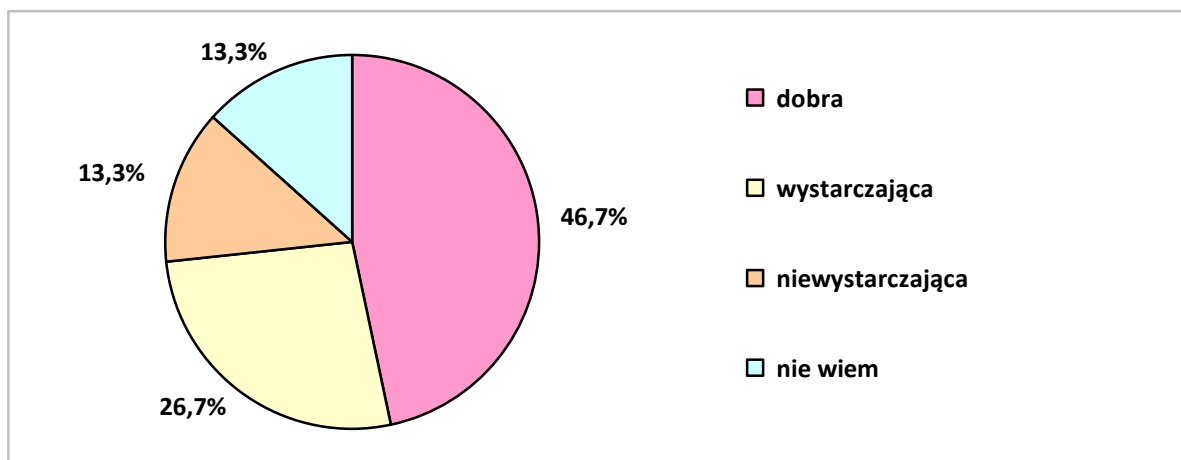

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość respondentów pozytywnie oceniła dostęp do placówek przedszkolnych w gminie. Za dobry i wystarczający uznało go łącznie 78,5%. Negatywnie dostępność opieki przedszkolnej w gminie oceniło 7,1% ankietowanych. Zdania w tej sprawie nie miało 14,3%.

Uczestnicy badania oceniali również ofertę edukacyjną szkół w gminie. Odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 2. Jaka jest według Pani/Pana oferta edukacyjna szkół w gminie?

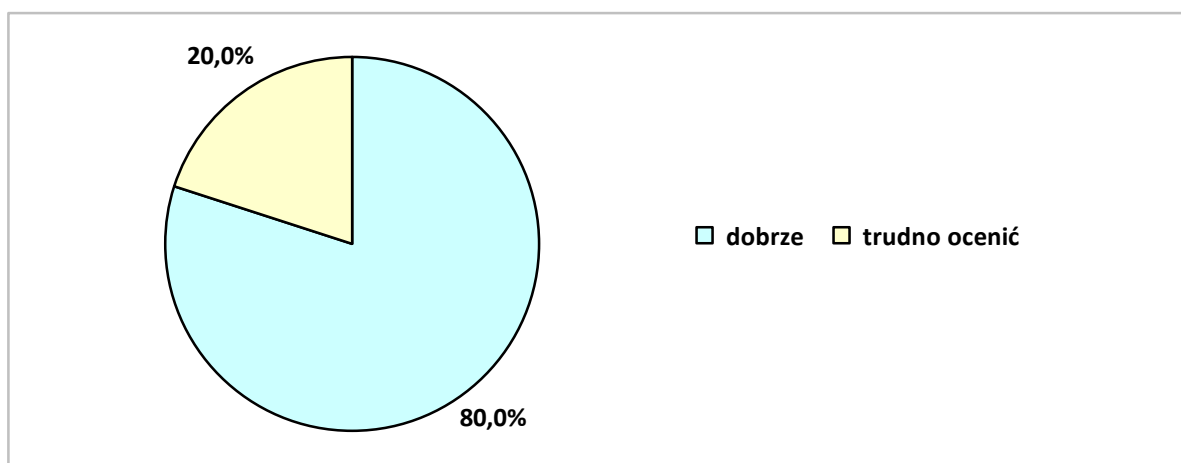

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość badanych (ponad 73%) pozytywnie oceniła ofertę edukacyjną w gminie. Przeciwnego zdania było 13,3% ankietowanych, tyle samo nie miało zdania w tej sprawie.

Mieszkańców gminy poproszono również o ocenę stanu bazy dydaktycznej i infrastruktury oświatowej na terenie gminy. Uzyskane opinie zawiera poniższy wykres.

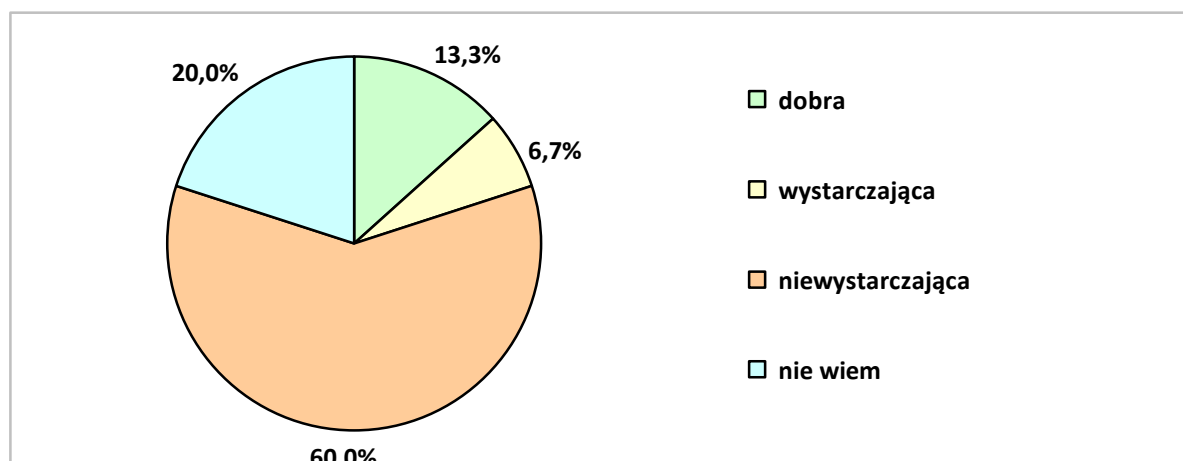
Wykres 3. Jak Pani/Pan ocenia stan bazy dydaktycznej i infrastruktury szkół w gminie?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

80% ankietowanych dobrze oceniło stan bazy dydaktycznej i infrastruktury szkolnej w gminie, natomiast 20% nie było w stanie odpowiedzieć na tak sformułowane pytanie.

Mieszkańców gminy poproszono również o ocenę oferty kulturalnej, jaką dysponuje gmina. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na ten temat.

Wykres 4. Jaka jest według Pani/Pana oferta kulturalna w gminie?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Tym razem opinie mieszkańców były zgoła inne niż w przypadku pytań dotyczących sfery oświaty w gminie; większość z nich (60%) negatywnie oceniła ofertę kulturalną w gminie. Tylko jedna piąta badanych uznała ją za dobrą lub wystarczającą, także tyle samo ankietowanych nie miało zdania w tej sprawie. Wśród placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych, których w gminie brakuje bądź dostęp do nich jest utrudniony, wymieniono: ognisko pracy pozaszkolnej, kawiarnia z czytelnią oraz kino.

8. OCHRONA ZDROWIA

Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, używanie narkotyków, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

Opiekę zdrowotną na terenie gminy Bobowo zapewnia Zakład Opieki Zdrowotnej Medpharma S.A. Mieszkańcy gminy mogą korzystać także z opieki medycznej nocnej i świątecznej, którą świadczy Ośrodek Zdrowia Medical w Kopytkowie. Dane na temat opieki zdrowotnej w gminie Bobowo przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Opieka zdrowotna w gminie w 2014 r.

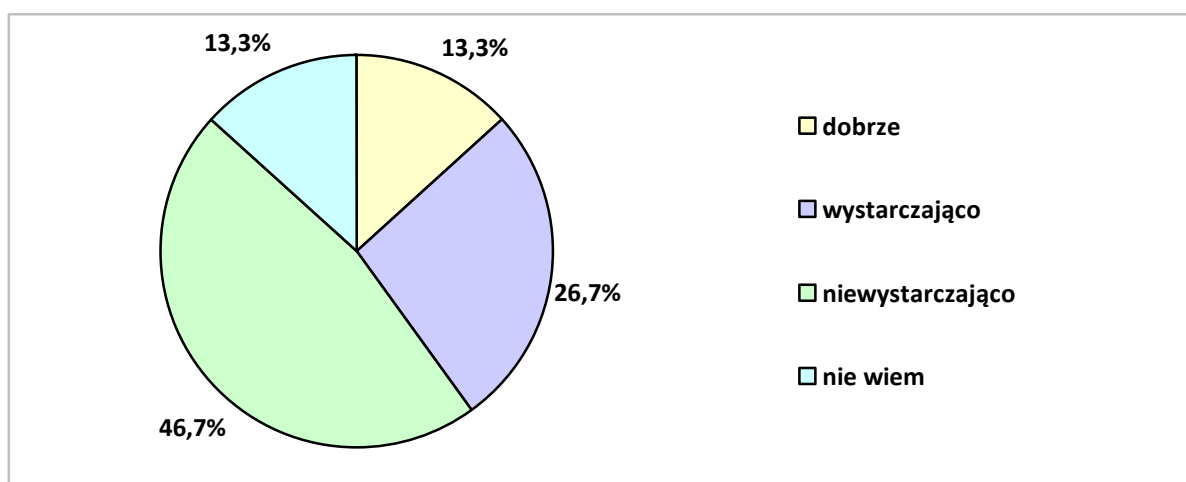
nazwa placówki	adres placówki	liczba porad udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej
Zakład Opieki Zdrowotnej Medpharma S.A. w Starogardzie Gdańskim	Filia Bobowo, ul. Gdańska 11, 83-212 Bobowo	8464

Ośrodek Zdrowia w Kopytkowie	83-230 Smętowo, Kopytkowo 24	
---------------------------------	---------------------------------	--

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

W badaniu ankietowym zadano mieszkańcom gminy Bobowo pytania dotyczące funkcjonowania służby zdrowia w gminie oraz deficytów i potrzeb w tym zakresie. Opinie przedstawicieli środowisk lokalnych na temat funkcjonowania służby zdrowia przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5. Jak Pani/Pan ocenia funkcjonowanie służby zdrowia w gminie?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Największa grupa respondentów (46,7%) oceniła funkcjonowanie służby zdrowia w gminie negatywnie. Z kolei 26,7% z nich uznało istniejący stan rzeczy jako wystarczający, 13,3% zdecydowało się wystawić ocenę dobrą, 13,3% badanych nie potrafiło takiej oceny dokonać.

W odpowiedzi na pytanie „Jakich lekarzy specjalistów brakuje w gminie?” ankietowani wymieniali najczęściej: laryngologa, okulistę, kardiologa, dermatologa, ortopedę, pediatrę, reumatologa. Wskazywano także zapotrzebowanie na rehabilitantów i fizjoterapeutów oraz psychologa.

Mieszkańcy biorący udział w badaniu ankietowym wskazywali również działania, jakie należałoby podjąć w gminie w celu zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia. Wśród propozycji najczęściej pojawiały się: badania przesiewowe, szkolenia w zakresie profilaktyki, zapewnienie dostępu do rehabilitacji oraz całodobowej opieki lekarskiej, utworzenie domu spokojnej starości i prywatnych ośrodków zdrowia.

9. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

Propagowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje m.in. właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych. Sport wpływa bowiem nie tylko na kondycję zdrowotną człowieka, ale również jego cechy charakteru, postawę, relacje z innymi ludźmi, umiejętność współpracy i asertywność.

W gminie Bobowo znajduje się 8 obiektów sportowych i rekreacyjnych, do których zaliczają się:

- plac zabaw i boisko w Grabowcu
- plac zabaw i boisko w Wysokiej
- plac zabaw i boisko w Jabłównku
- plac zabaw w Bobowie
- boisko z placem zabaw w Grabowie
- boisko sportowe w Bobowie
- hala sportowa przy ZSP w Bobowie
- Moje Boisko „Orlik 2012” w Bobowie
- Gminny Klub Sportowy w Bobowie

Nowoczesne kompleksowe boisko wybudowane w ramach programu Moje Boisko „Orlik 2012” w Bobowie składa się z boiska piłkarskiego, boiska wielofunkcyjnego, kortu tenisowego, które umożliwiają uprawianie takich dyscyplin, jak: badminton, koszykówka, piłka nożna, piłka ręczna, siatkówka, tenis. Na terenie obiektu znajduje się infrastruktura dodatkowa: toaleta, toaleta dla niepełnosprawnych, przebieralnia, prysznic, miejsca do parkowania, apteczka. W godzinach otwarcia Orlika zawsze jest na nim obecny animator, który jest jego gospodarzem, organizuje zajęcia i prowadzi projekty.

Atrakcyjne spędzenie wolnego czasu i rekreację na świeżym powietrzu oraz możliwość udziału w rywalizacji zapewniają cykliczne imprezy sportowo-rekreacyjne w Bobowie (Bobowski Bieg Uliczny, Dożynki Gminne, festyn „Pożegnanie Lata”, nauka jazdy konnej).

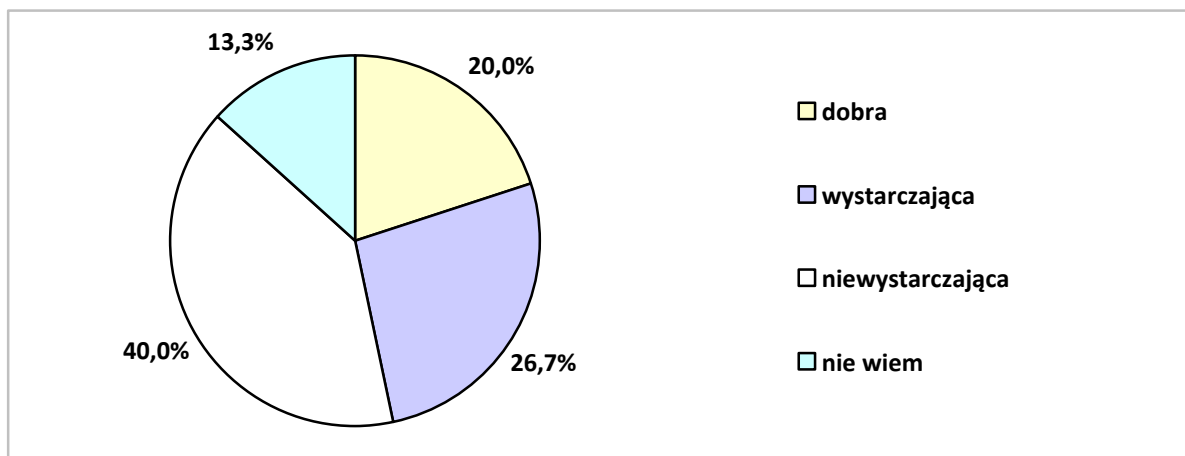
Przez obszar gminy przepływa rzeka Węgiermuca. Wspaniałe krajobrazy z lasami i niewielkimi oczkami wodnymi to niewątpliwa atrakcja dla turystów szukających odpoczynku w ciszy i spokoju, na łonie natury. Dobra komunikacja zarówno z Trójmiastem jak i Borami Tucholskimi to dodatkowy walor tej gminy. Lasy gminy Bobowo, mimo że stanowią tylko 11% powierzchni gminy, stanowią prawdziwą atrakcję dla myśliwych

i zbieraczy runa leśnego, a dwa czyste rybne jeziora: Grabowo i Rusek to raj dla wędkarzy. Ciekawostki przyrodnicze to: „Szwajcaria Kociowska” czyli tereny leśne i malownicze zakola rzeki Węgiermucy w okolicach Grabowca oraz miejsca lęgowe 8 gatunków ptaków (m.in. czapla siwa) na jeziorze Rusek. Na terenie gminy znajduje się wiele zabytków budownictwa, architektury sakralnej i świeckiej.

- kościół św. Wojciecha w Bobowie (przebudowany w 1906 r),
- zbudowany z muru pruskiego kościół w Grabowie z XVIII w. p.w. Objawienia Pańskiego, z późnorenesansowym ołtarzem, rokokową amboną i chrzcielnicą,
- dwór myśliwski Mysinek z XIX w.,
- Szwedzki Szaniec - grodzisko z X-XI w. w Grabowie,
- Poniatówki w Smolągu,
- drewniane budownictwo z przełomu XIX i XX w. w Smolągu, Bobowie.

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym poproszono mieszkańców gminy Bobowo o ocenę oferty gminy w zakresie sportu i rekreacji. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 6. Jaka jest według Pani/Pana oferta gminy w zakresie sportu i rekreacji?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Łącznie 46,7% respondentów oceniło ofertę gminy w zakresie sportu i rekreacji jako dobrą lub wystarczającą, a 40,0% uznało, że jest ona niewystarczająca. 13,3% respondentów nie było w stanie jej ocenić.

Ankietowani zaproponowali również działania i inwestycje, jakie należałoby zrealizować w celu dostosowania do potrzeb mieszkańców oferty gminy w zakresie sportu i rekreacji. Najczęściej wskazywano na: uruchomienie procesu aktywizacji społeczności

lokalnej przy wykorzystaniu środków zewnętrznych, rozszerzenie działalności GOKSiR, wybudowanie basenu i lodowiska oraz utworzenie ścieżek rowerowych.

10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

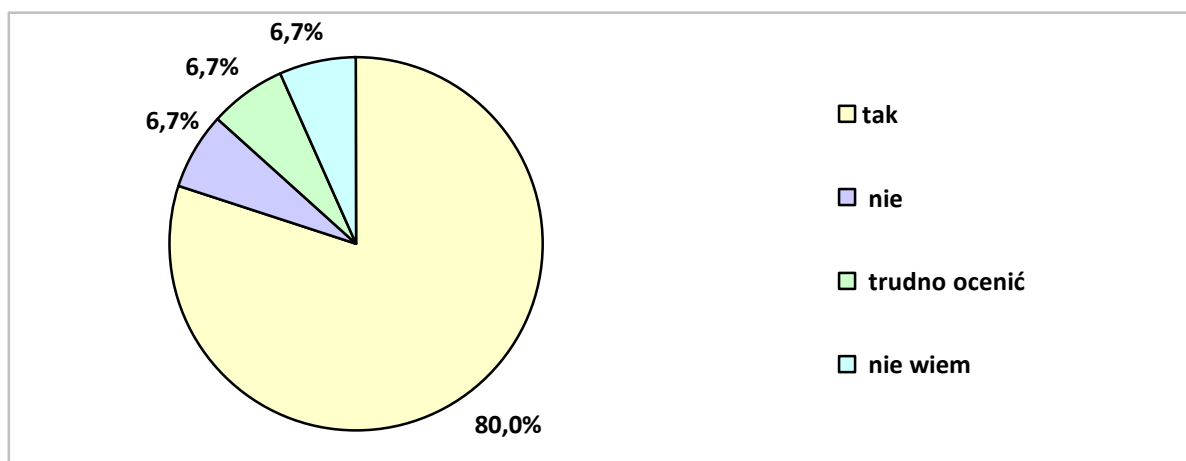
Jednym z podstawowych warunków prawidłowego funkcjonowania zorganizowanej zbiorowości ludzkiej jest przestrzeganie reguł i zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Czynnikiem naruszającym przyjęte normy i obowiązujący porządek oraz zagrażającym bezpieczeństwu danej społeczności jest przestępczość, która, choć stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać dotkliwe piętno na jej funkcjonowaniu.

Według danych Komendy Powiatowej Policji w Starogardzie Gdańskim, na terenie gminy Bobowo odnotowano w 2014 roku 48 przestępstw. Dominowały wśród nich przestępstwa przeciwko mieniu, głównie kradzieże i kradzieże z włamaniem (22 czyny) oraz uszkodzenie mienia (5). Dopuszczano się także oszustw (6), grózb (5), nielegalnego posiadania środków odurzających (5), pobicia (3), czy nielegalnego posiadania amunicji. Spośród ogólnej liczby czynów karalnych, 4 popełnili sprawcy nieletni – był to udział w bójce i kradzież.

Z informacji Zespołu Kuratorów dla Dorosłych Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim wynika, iż w 2014 roku objęte były dozorem kuratorskim 22 osoby (mieszkańcy gminy Bobowo). Sprawy prowadzone były przez społecznych kuratorów sądowych, a nadzorowane przez zawodowego kuratora sądowego.

Kuratorzy Zespołu Kuratorów Rodzinnych Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim w 2014 roku prowadzili na terenie gminy Bobowo łącznie 18 spraw, w tym 7 nadzorów nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi, 4 nadzory nad nieletnim, i 7 nadzorów nad leczeniem odwykowym.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania zadano mieszkańcom gminy Bobowo pytanie na temat ich poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Czy czuje się Pani / Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (80%) stwierdziła, że w miejscu zamieszkania czuje się bezpiecznie. Odmiennej opinii wyraziło 6,7%. Jednocześnie zdania w tej sprawie nie miało 13,4% respondentów.

W odpowiedzi na pytanie, jakie działania należałoby podjąć w gminie w celu zmniejszenia przestępczości i poprawy poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, ankietowani postulowali organizowanie szkoleń, edukację seniorów, przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, utworzenie telefonu zaufania, propagowanie różnych form współpracy z policją. Z kolei dla poprawy stanu bezpieczeństwa na drodze ankietowani najczęściej wskazywali konieczność utrzymywania właściwego stanu technicznego nawierzchni dróg, wycinanie traw i krzewów na poboczach, poprawę oznakowania, edukację dzieci w zakresie ruchu drogowego, budowę progów zwalniających oraz zintensyfikowanie kontroli prędkości poprzez ustawienie fotoradarów.

11. POMOC SPOŁECZNA

W zakres pomocy społecznej wchodzi zadania określone w ustawie o pomocy społecznej – realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bobowie oraz zadania określone w ustawie o świadczeniach rodzinnych – realizowane przez Wydział Świadczeń Społecznych Urzędu Gminy w Bobowie.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach

zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bobowie wykonuje ponadto zadania wynikające również z innych aktów prawnych tj.: z ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu społecznym, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy karta dużej rodziny, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Z końcem 2014 roku kadrę GOPS-u stanowiło 6 osób. Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w ośrodku, potrzeb w tym zakresie oraz poziomu wykształcenia pracujących w nim osób przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 14. Stan zatrudnienia w GOPS oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2014 roku

rodzaj stanowiska	liczba etatów	o ile etatów powinno być więcej?
kadra kierownicza	1	-
pracownicy socjalni	2	-
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	1	-
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	-	-
pozostali pracownicy	2	1

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na ośrodek pomocy społecznej obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników. W 2014 roku w gminie Bobowo na jednego pracownika socjalnego przypadało 1 522 mieszkańców, ale zatrudnionych było tylko 2 takich pracowników.

Tabela 15. Wykształcenie kadry GOPS oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2014 roku

rodzaj wykształcenia, dodatkowe kwalifikacje i zainteresowanie w tym zakresie			liczba osób	
			kadra kierownicza	pracownicy socjalni
wykształcenie	wyższe kierunkowe		1	2
	wyższe niekierunkowe		-	-
	średnie kierunkowe		-	-
	średnie niekierunkowe		-	-
	zawodowe i niższe		-	-
dodatkowe kwalifikacje	specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	ukończona	1	-
		w trakcie realizacji	-	-
	specjalizacja I stopnia	posiadany	-	-

	w zawodzie pracownika socjalnego	w trakcie realizacji	-	-
	specjalizacja II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	-	-
		w trakcie realizacji	-	-

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

Z końcem 2014 roku wykształcenie wyższe kierunkowe posiadało 2 pracowników socjalnych. Ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej miała jedna osoba z kadry kierowniczej.

Prawo do wsparcia udzielanego przez GOPS mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. I tak np. w odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe, które w analizowanym okresie było początkowo ustalone na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 351 zł na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych, które przysługiwały, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekraczał 504 zł, a gdy członkiem rodziny było dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekraczał 583 zł.

Od października 2012 roku zmieniło się kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej, które zostało ustalone na poziomie 542 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 456 zł na osobę w rodzinie. Podwyższone zostało również kryterium dochodowe stosowane przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych, które przysługują, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza 539 zł, a gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekracza 623 zł.

W wykonywaniu zadań GOPS współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi i innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, Policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez gminę na pomoc mieszkańcom w latach 2012-2014.

Tabela 16. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2012-2014

wielkość wydatków (w zł)	2012	2013	2014
ogółem	1 307 368,78	1 312 437,46	1 250 257,00
w tym na świadczenia pomocy społecznej	294 842,78	357 673,46	394 495,00
w tym na świadczenia rodzinne	1 012 526,00	954 764,00	855 762,00
na zadania własne gminy	294 842,78	357 673,46	394 495,00
na zadania zlecone gminie	1 012 526,00	954 764,00	855 762,00

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

W latach 2012-2014 wysokość środków finansowych przeznaczonych przez gminę na pomoc mieszkańcom gminy zmieniała się, przy czym w 2014 r. była wyraźnie niższa niż w latach poprzednich (1 307 368,78 zł w 2012 r., 1 312 437,46 zł w 2013 r., 1 250 257,00 zł w 2014 r.). Dominującą pozycję wśród nich stanowiły kwoty wydatkowane na realizację świadczeń rodzinnych (1 012 526,00 zł w 2012 r., 954 764,00 zł w 2013 r., 855 762,00 zł w 2014 r.).

W ramach wykonywania zadań własnych gminy największe kwoty przeznaczono na udzielanie świadczeń pomocy społecznej, głównie w formie zasiłków celowych i w naturze, usług opiekuńczych, zasiłków okresowych i posiłku. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gminy objętych przez GOPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2012-2014.

Tabela 17. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	161	168	159
liczba rodzin	84	92	89
liczba osób w rodzinach	270	299	271
udział liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w ogóle ludności gminy	8,9	9,8	8,8

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

Liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2012-2014 ulegała wahaniom. Analogicznie wyglądała sytuacja, jeśli chodzi o udział beneficjentów systemu w ogóle ludności gminy – najwyższy wskaźnik odnotowano w 2013 roku (9,8%). Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnych tabelach informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w gminie w 2014 roku.

Tabela 18. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku

wiek odbiorców	liczba osób w rodzinach
0-16 lat	80
17-21 lat	-
22-30 lat	7
31-40 lat	21
41-50 lat	19
51-60 lat	21
61-70 lat	8
71 lat i więcej	3
razem	159

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

Tabela 19. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób powyżej 18 lat według decyzji administracyjnych
pracuje	6
pracuje dorywczo	-
nie pracuje	153
studiuje	-
uczy się	-
na rencie	-
na emeryturze	-
na zasiłku dla bezrobotnych	-
bezrobotny bez prawa do zasiłku	-

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez GOPS pomocą społeczną w 2014 roku wykazała, że największą grupę stanowiły dzieci i młodzież do 16 lat (80 osób). Znacznie mniej było beneficjentów z innych grup wiekowych, wśród których najliczniej występowały osoby w wieku 31-40 lat oraz 51-60 lat (po 21 osób). Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej w gminie według aktywności zawodowej, najliczniejszą grupę w 2014 roku stanowiły osoby niepracujące.

Powyższe dane uprawniają do stwierdzenia, iż najliczniejszą grupę wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia GOPS w 2014 roku stanowiły rodziny ubogie, często zmagające się z bezrobociem. Pochodzące z nich dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystały ze wsparcia w formie dożywiania w szkołach. Diagnozę tę

potwierdzają dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie, które za lata 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
ubóstwo	67	74	73	218	241	231
bezdomność	2	2	4	2	2	5
potrzeba ochrony macierzyństwa	29	27	28	166	150	155
bezrobocie	58	67	55	200	234	177
niepełnosprawność	29	27	40	79	84	123
długotrwała lub ciężka choroba	12	15	13	24	36	24
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	12	14	13	44	48	50
w tym rodziny niepełne	1	2	2	2	5	5
przemoc w rodzinie	1	3	2	5	17	12
alkoholizm	14	13	17	25	20	23
zdarzenie losowe	-	1	2	-	5	4

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

W latach 2012-2014 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie było ubóstwo. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS z tego powodu ulegała zmianom (67 w 2012 r., 74 w 2013 r., 73 w 2014 r.). Drugą bardzo częstą przyczyną udzielania pomocy było bezrobocie. Liczba rodzin objętych wsparciem GOPS z tego powodu zmieniała się, najniższe wartości osiągając w 2014 r. (z 58 w 2012 r. poprzez 67 w 2013 r. do 55 w 2014 r.). Istotnym powodem świadczenia pomocy społecznej w gminie była niepełnosprawność. Liczba rodzin objętych wsparciem GOPS z tego powodu bardzo znacznie wzrosła w 2014 r. (29 w 2012 r., 27 w 2013 r., 40 w 2014 r.). Kolejną przyczyną przyznawania pomocy była potrzeba ochrony macierzyństwa. Liczba rodzin, które otrzymały wsparcie z tego powodu pozostawała w rozpatrywanym okresie na podobnym poziomie (odpowiednio: 29, 27 i 28). W nieco mniejszym stopniu mieszkańcy gminy korzystali z pomocy społecznej ze względu na problemy wynikające z alkoholizmu, długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Jedynie w pojedynczych przypadkach udzielano wsparcia z powodu przemocy w rodzinie, czy bezdomności.

Powody przyznania pomocy społecznej w gminie przez GOPS wpływały na formę udzielanego wsparcia. Dane w tym zakresie za lata 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez GOPS w latach 2012-2014

formy pomocy	liczba osób, którym przyznano decyzją administracyjną świadczenie			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
pieniężna	73	72	73	67	69	69	212	217	199
rzeczowa	81	91	83	32	39	34	169	198	177
praca socjalna	x	x	x	16	32	41	60	100	121
poradnictwo specjalistyczne	x	x	x	3	2	0	15	4	0
schronienie	1	1	3	1	1	3	1	1	3
usługi opiekuńcze	1	1	1	1	1	1	1	1	1
odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej	5	5	5	x	x	x	x	x	x

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

W latach 2012-2014 najważniejszą formą wsparcia udzielaną mieszkańcom gminy była pomoc finansowa, głównie w postaci zasiłków stałych, zasiłków celowych oraz zasiłków okresowych, którą objęto 212 osób w rodzinach w 2012 r., 217 w 2013 r., 199 w 2014 r. Ważną formę wsparcia udzielonego mieszkańcom gminy stanowiła pomoc rzeczowa (169 osób w rodzinach w 2012 r., 198 w 2013 r., 177 w 2014 r.).

Kolejną istotną formą pomocy, jakiej udzielano mieszkańcom, była praca socjalna. Polegała ona m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy przy rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej (np. z PCPR, organizacjami pozarządowymi). Liczba osób w rodzinach objętych przez GOPS pracą socjalną bardzo wyraźnie rosła z roku na rok (60 osób w rodzinach w 2012 r., 100 w 2013 r., 121 w 2014 r.).

Osoby, nie mogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można było zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych i które tym samym wymagały całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, były kierowane przez GOPS do domów pomocy społecznej. W analizowanym okresie GOPS ponosił odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej corocznie dla pięciu osób. Dane na temat liczby skierowań do DPS oraz liczby osób w nich przebywających przedstawia kolejna tabela.

Tabela 22. Skierowania i pobyt w domach pomocy społecznej w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób z gminy skierowanych do DPS	1	-	-
liczba osób z gminy przebywających w DPS	5	5	5

Rodzinom borykającym się z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego GOPS przyznawał pomoc asystenta rodziny. Z takiego wsparcia skorzystało 5 rodzin w 2012 r., 6 w 2013 r., 7 w 2014 r. Dane na ten temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Asystenci rodziny w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba asystentów rodziny	2	1	1
liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	5	6	7

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

W ramach szeroko rozumianej pomocy społecznej Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bobowie przyznawał ponadto mieszkańcom gminy świadczenia rodzinne, do których należą: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku pielęgnacyjnego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 24. Wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
wartość przyznanych świadczeń rodzinnych w zł.	1 012 526,00	954 764,00	855 762,00

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

Tabela 25. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2012 r.

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń	wartość przyznanych świadczeń (zł)
zasiłek rodzinny	4 200	367 706
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	6	6 000
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	105	41 187
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	80	13 600
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	-	-
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	208	16 200

dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	254	25 400
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	522	26 980
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	1 011	80 880
zasiłek pielęgnacyjny	933	142 749
świadczenie pielęgnacyjne	514	265 824
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	26	26 000
ogółem	7 859	1 012 526

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

Tabela 26. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2013 r.

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń	wartość przyznanych świadczeń (zł)
zasiłek rodzinny	3 847	386 054
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	18	18 000
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	84	32 894
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	84	14 280
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	-	-
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	186	14 180
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	252	25 200
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	540	28 120
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	878	70 240
zasiłek pielęgnacyjny	968	148 104
świadczenie pielęgnacyjne	345	185 692
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	32	32 000
ogółem	7 234	954 764

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

Tabela 27. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2014 r.

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń	wartość przyznanych świadczeń (zł)
zasiłek rodzinny	3 607	361 222
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	15	15 000
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	58	22 200
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	44	7 480

dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	-	-
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	183	13 640
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	220	22 000
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	544	28 440
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	810	64 800
zasiłek pielęgnacyjny	1 018	155 754
świadczenie pielęgnacyjne	191	139 226
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	26	26 000
ogółem	6 716	855 762

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

W latach 2012-2014 wielkość wydatków przeznaczonych na realizację świadczeń rodzinnych w gminie zmniejszała się z roku na rok (1 012 526 zł. do 855 762 zł.).

Najczęstszą formą wsparcia w tym zakresie był zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Warto zauważyć, iż z roku na rok wyraźnie spadała liczba przyznanych tego typu świadczeń. Istotne formy wsparcia stanowiły również: zasiłek pielęgnacyjny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego oraz z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

Świadczenia alimentacyjne stanowiły kolejną formę wsparcia udzielaną w latach 2012-2014 mieszkańcom gminy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bobowie. Ta pomoc finansowa, świadczona zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, była przyznawana dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 28. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba przyznanych świadczeń	462	484	489
wielkość wydatków na świadczenia (zł)	173 190	185 670	185 460

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

W rozpatrywanym okresie wzrastała liczba przyznanych świadczeń alimentacyjnych oraz wartość wydatków na ich realizację.

Poza powyżej przedstawionymi formami wsparcia GOPS realizował w 2014 r. wiele innych inicjatyw na rzecz mieszkańców gminy. Obejmowały one m.in. organizowanie jubileuszy obywatelom gminy, którzy ukończyli 90 lat oraz parom obchodzącym 50-lecie pożycia małżeńskiego. Wójt Gminy, Przewodniczący Rady Gminy i Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej odwiedzili osoby i rodziny obchodzące jubileusze w miejscu zamieszkania. Wszyscy jubilaci otrzymali gratyfikację pieniężną w kwocie 350 zł., wiązanek kwiatów, a pary małżeńskie dodatkowo etui z grawerowaną tabliczką z życzeniami. Dla seniorów, którzy ukończyli 85 lat i więcej, zorganizowano akcję przygotowywania paczek gwiazdkowych. W 2014 roku przygotowano 37 takich paczek, których łączny koszt wyniósł 3 700 zł., a pokryto go z środków własnych gminy.

W porozumieniu i współpracy z Zespołem Szkół Publicznych, Urzędem Gminy, sklepami spożywczymi w Bobowie, Wysokiej, Grabowcu i Grabowie, GKRPA, GOKSiR i Caritas przeprowadzona została zbiórka artykułów spożywczych, zabawek itp. w celu sporządzenia paczek świątecznych dla najbardziej potrzebujących rodzin i dzieci. Przygotowano paczki gwiazdkowe dla 60 dzieci i 8 rodzin. Finałem akcji „Świąteczna paczka” było spotkanie gwiazdkowe, na które przybyły zaproszone dzieci wraz z opiekunami. Uczestników poczęstowano „Mikołajkowym Tortem”, a w trakcie spotkania zorganizowano liczne zabawy i konkursy z nagrodami oraz warsztaty rękodzielnicze, podczas których dzieci mogły wykonać bombkę lub kartkę świąteczną. Atrakcją spotkania był Kubuś Puchatek, komik i przede wszystkim, Święty Mikołaj, który wręczał prezenty.

W latach 2012-2014 GOPS w Bobowie realizował projekt systemowy pod nazwą „Sięgnijmy po szansę” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach EFS, POKL, VII Promocja integracji społecznej. Celem głównym projektu było zwiększenie szans na zatrudnienie i podniesienie kompetencji społecznych 25 kobiet i 9 mężczyzn z terenu gminy Bobowo. Całkowita wartość projektu opiewała na kwotę 538 725 zł., w tym wysokość dofinansowania z EFS wyniosła 457 916,25 zł., a wkład własny 80 808,75 zł.

Pomoc społeczna polega m.in. na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Składają się na nią zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. Oprócz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje w gminie świetlica realizująca program socjoterapeutyczny przy Zespole Szkół Publicznych w Bobowie.

Należy także zaznaczyć, że mieszkańców gminy Bobowo obejmują również zasięgiem swego działania zlokalizowane w Starogardzie Gdańskim jednostki powiatowe: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna. Poniższa tabela przedstawia dane o działalności PCPR w odniesieniu do ludności gminy.

Tabela 29. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba dzieci z gminy zgłoszonych do adopcji	0	0	2
liczba dzieci z gminy adoptowanych	0	0	1
liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	0	3	1
liczba dzieci z gminy umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	0	0	0
liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	1	4	5
liczba dzieci z gminy przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	1	1	1
liczba rodzin zastępczych, które objęły opieką dzieci z gminy	1	4	5
liczba usamodzielnianych dzieci z gminy	0	0	0
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych	7	8	6
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze	11	10	13
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano likwidację barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się	4	3	1

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Starogardzie Gdańskim.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Starogardzie Gdańskim w roku szkolnym 2014/2015 objęła poradnictwem ogółem 65 dzieci i młodzieży z terenu gminy Bobowo. Najczęściej zgłaszane problemy dotyczyły trudności edukacyjnych, wychowawczych, zaburzeń sfery emocjonalno-społecznej, psychofizycznej oraz wyboru szkoły i zawodu. Zatrudnieni w Poradni specjaliści świadczyli pomoc w formie diagnoz i konsultacji.

W 2014 roku mieszkańcy gminy Bobowo korzystali również z oferty innych jednostek wsparcia działających poza gminą. Wykaz tych jednostek wraz z informacją na temat mieszkańców gminy objętych przez nie wsparciem przedstawia kolejna tabela.

Tabela 30. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy

nazwa i adres instytucji	liczba klientów objętych wsparciem w 2014 r.
Dom Pomocy Społecznej w Szpęgawsku, ul. Kasztanowa 23, 83-200 Starogard Gdański	5
Stowarzyszenie na rzecz Bezdomnych Dom Modlitwy Agape Hostel w Nowym Stawie, ul. Mickiewicza 32, 82-230 Nowy Staw	1
Stowarzyszenie na rzecz Bezdomnych Dom Modlitwy Agape, Borowy Młyn 22, 82-420 Borowy Młyn	1
Noclegownia Dla Bezdomnych w Rypinie	1
Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta – Koło Grudziądzkie, ul. Parkowa 22, 86-300 Grudziądz	1

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie

12. SEKTOR POZARZĄDOWY

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form aktywności społecznej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w konsolidacji lokalnej społeczności, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale także ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie ich zasobów.

W 2014 roku w gminie Bobowo funkcjonowało 10 organizacji pozarządowych, które współpracowały z samorządem i innymi podmiotami gminy przy realizacji różnych przedsięwzięć na rzecz społeczności lokalnej. Poniższa tabela przedstawia dane na temat sektora pozarządowego funkcjonującego w gminie.

Tabela 31. Organizacje pozarządowe w gminie w 2014 roku

lp.	nazwa organizacji	adres
1.	Ochotnicza Straż Pożarna w Bobowie	ul. Gdańska 13, 83-212 Bobowo
2.	Ochotnicza Straż Pożarna w Wysokiej	Wysoka 31A, 83-212 Bobowo
3.	Koło Gospodyń Wiejskich w Wysokiej	Wysoka 40, 83-212 Bobowo
4.	Koło Gospodyń Wiejskich w Grabowie	Grabowo 90, 83-212 Bobowo
5.	Koło Gospodyń Wiejskich w Jabłównku	Jabłównko 18A, 83-212 Bobowo
6.	Koło Gospodyń Wiejskich w Bobowie	ul. Gimnazjalna 12, 83-212 Bobowo
7.	Bobowskie Towarzystwo Wędkarskie	ul. Gdańska 12, 83-212 Bobowo
8.	Koło Emerytów i Rencistów w Bobowie	ul. Gdańska 15, 83-212 Bobowo
9.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi w Bobowie	83-212 Bobowo
10.	Gminny Klub Sportowy w Bobowie	ul. Rzeczna 29, 83-212 Bobowo

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

W 2014 roku w gminie funkcjonowały 2 parafie Kościoła rzymskokatolickiego i jeden kościół filialny. Dane na ich temat zawiera poniższa tabela.

Tabela 32. Parafie Kościoła rzymskokatolickiego w gminie w 2014 roku

lp.	nazwa	adres
1.	Parafia pw. Św. Wojciecha w Bobowie z Kościołem Filialnym pw. Św. Piotra i Pawła w Wysokiej	ul. Gdańska 90, 83-212 Bobowo Wysoka, 83-212 Bobowo
2.	Parafia pw. Objawienia Pańskiego	Grabowo 19, 83-212 Bobowo

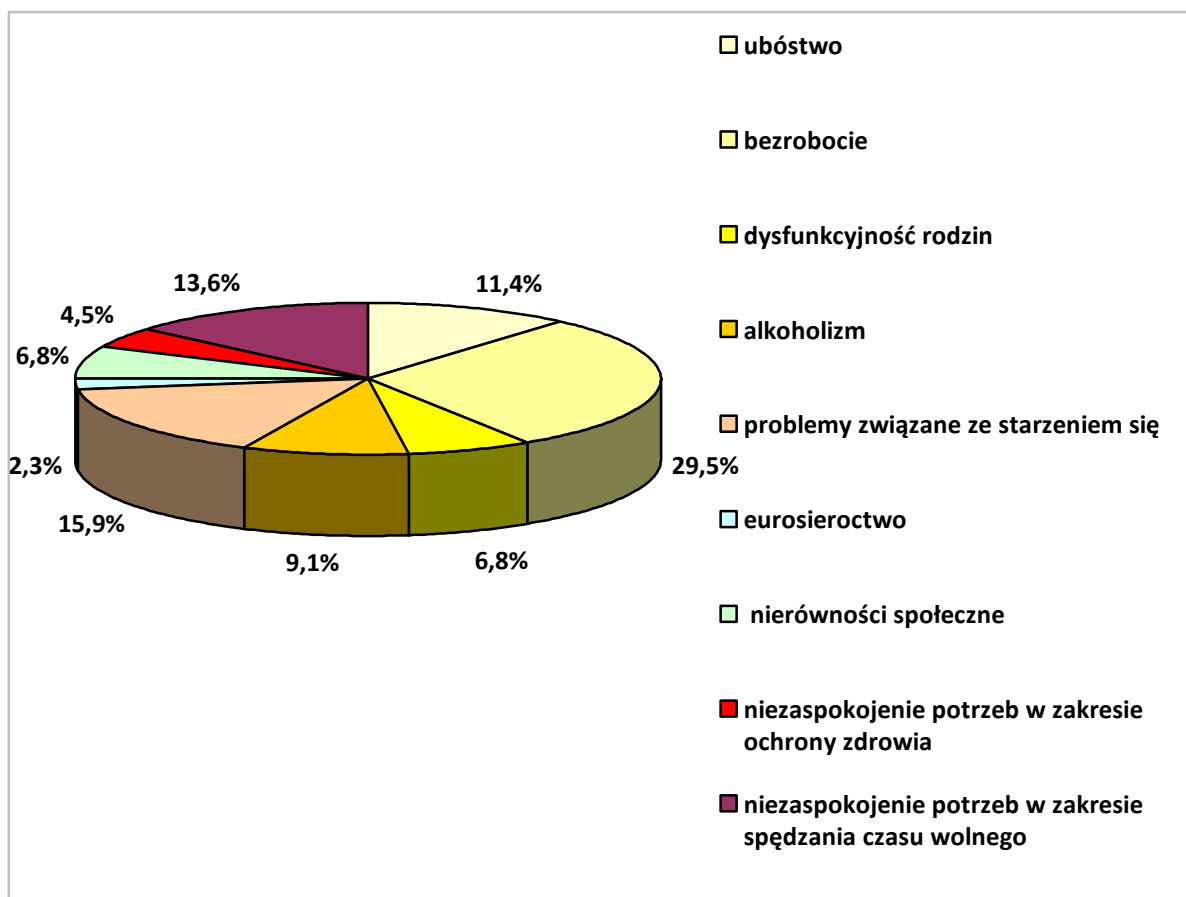
Dane Urzędu Gminy Bobowo.

13. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Ważnym elementem każdego postępowania diagnostycznego są badania, których celem jest poznanie opinii środowiska lokalnego na temat przedmiotu diagnozy. W ramach diagnozy problemów społecznych gminy Bobowo badania takie zostały przeprowadzone przy zastosowaniu ankiety rozesłanej do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej oraz mieszkańców gminy. Do analizy przedłożono w sumie 15 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień.

Uczestników badania poproszono o wskazanie problemów, które najbardziej uwidaczniają się w gminie. Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Jakie problemy najbardziej uwidaczniają się w gminie?

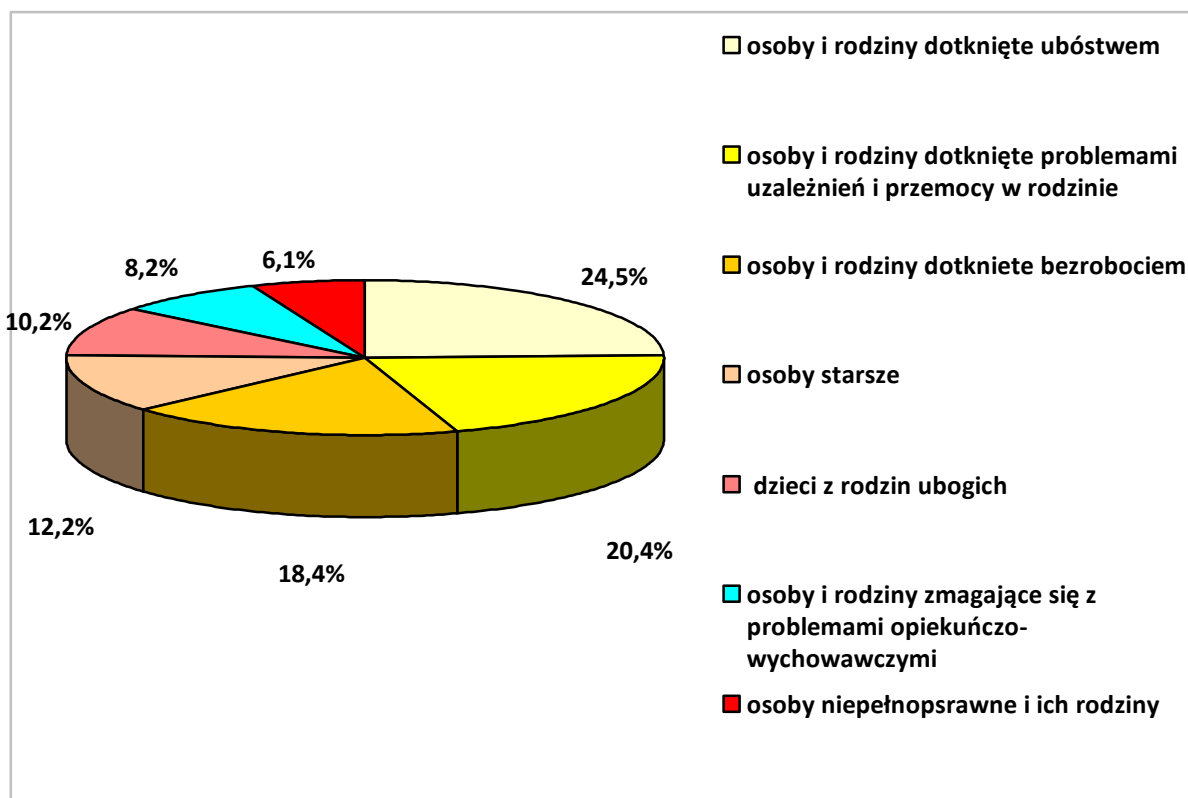

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wśród problemów, które najbardziej uwidaczniają się w gminie, respondenci najczęściej wskazywali bezrobocie (29,5%), problemy związane ze starzeniem się (15,9%), niezaspokojenie potrzeb w zakresie spędzania czasu wolnego (13,6%), ubóstwo (11,4%), alkoholizm (9,1%) oraz dysfunkcyjność rodzin i nierówności społeczne (po 6,8%).

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowani podali kategorie osób i grup, które są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Rozkład odpowiedzi przedstawia kolejny wykres.

Wykres 9. Jakie osoby, rodziny, grupy mieszkańców gminy są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym?

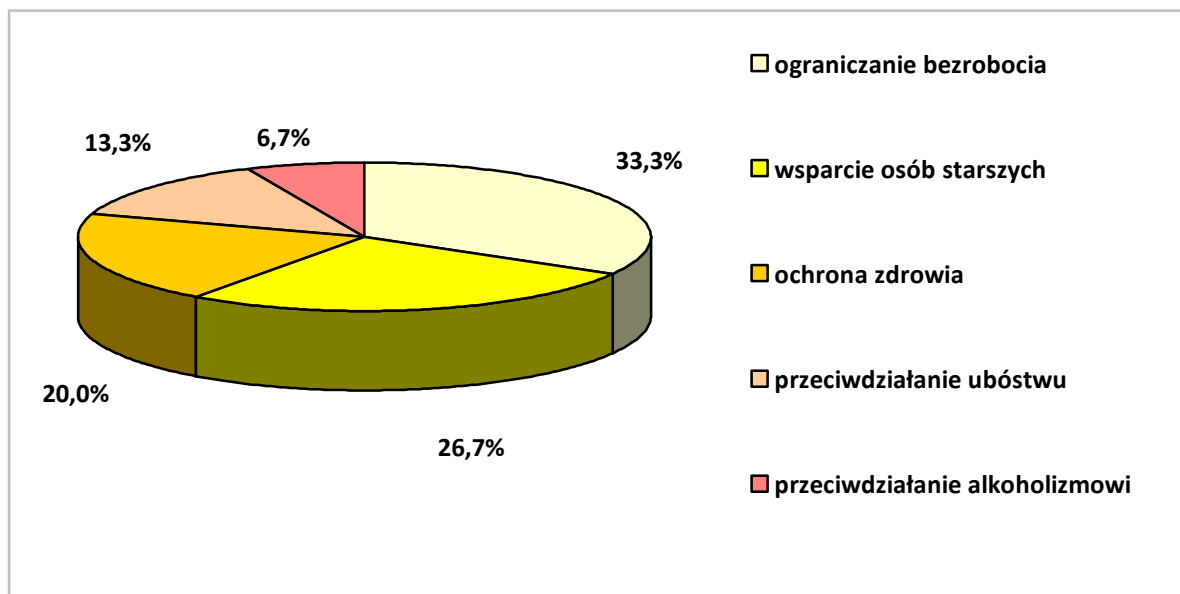
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Najczęściej wskazywano (24,5%), że grupą najbardziej zagrożoną marginalizacją i wykluczeniem społecznym są osoby i rodziny dotknięte ubóstwem. Liczne wskazania odnosiły się do osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie (20,4%) oraz osób i rodzin dotkniętych bezrobociem (18,4%).

Do często wskazywanych kategorii osób i grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym zaliczono również osoby starsze (12,2%), dzieci z rodzin ubogich (10,2%) oraz osoby i rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (8,2%), a także osoby niepełnosprawne i ich rodziny (6,1%).

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie obszarów, w których oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niezadowolająca. Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 10. W jakim obszarze oferta pomocy świadczonej w gminie jest najbardziej niezadowolająca?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W opinii ankietowanych oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najmniej zadowolająca przede wszystkim w takich obszarach, jak: ograniczanie bezrobocia (33,3 %), wsparcie osób starszych (26,7%), ochrona zdrowia (20,0%), przeciwdziałanie ubóstwu (13,3%), a także przeciwdziałanie alkoholizmowi (6,7%).

Co zrobić, by poprawić sytuację osób i rodzin w gminie?

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w gminie w celu poprawy sytuacji osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi. Odpowiadając na nie, ankietowani podkreślali rolę właściwie zorganizowanej i przemyślanej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, wskazując na konieczność lepszego rozpoznania problemów rodzin. Postulowano konieczność prowadzenia aktywizacji zawodowej, pomocy w poszukiwaniu pracy, doradztwa zawodowego oraz powstawania podmiotów ekonomii społecznej w porozumieniu z sąsiednimi gminami. Podkreślano ważną rolę integracji społecznej i potrzebę tworzenia grup wsparcia.

Podmioty mogące przyczynić się do zniwelowania problemów społecznych w gminie

Podczas badań ankietowych respondenci identyfikowali także instytucje i organizacje działające w gminie bądź obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców, które mogą

w największym stopniu przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych. W pierwszej kolejności zaliczono do nich: samorząd gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, kościoły.

14. BEZROBOCIE

Problemy na rynku pracy, objawiające się niedostateczną liczbą miejsc pracy, prowadzą do obniżenia standardu życia ludności. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia ogranicza szanse na podjęcie pracy, przyczynia się do ubożenia ludności, a nawet prowadzi do wykluczenia społecznego.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Starogardzie Gdańskim, w latach 2012-2014 liczba osób bezrobotnych w gminie systematycznie zmniejszała się: od 257 osób na koniec 2012 roku poprzez 219 osób na koniec roku następnego do 183 osób na koniec roku 2014. Jednocześnie, co niemniej ważne, zmniejszał się udział bezrobotnych w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym. Wśród osób pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety, i, mimo, że liczba bezrobotnych kobiet z każdym rokiem malała, to ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych był coraz wyższy. Dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 33. Bezrobotni w gminie i ich udział w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba bezrobotnych w gminie	257	219	183
udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	13,5%	11,5%	9,6
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	133	118	106
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	51,7%	53,8%	57,9%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Starogardzie Gdańskim.

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2012-2014 w powiecie starogardzkim, województwie pomorskim i w kraju.

Tabela 34. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
stopa bezrobocia w powiecie starogardzkim	20,9	19,2	15,2
stopa bezrobocia w województwie pomorskim	13,4	13,2	11,1
stopa bezrobocia w kraju	13,4	13,4	11,5

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2012-2014 powiat starogardzki charakteryzował się znacznie wyższą, w stosunku do województwa i kraju, stopą bezrobocia. Zarówno w powiecie, jak i w województwie poziom bezrobocia w rozpatrywanym okresie zmniejszał się.

Dla scharakteryzowania problemu bezrobocia w gminie ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia. Dane szczegółowe w tym zakresie na koniec 2014 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35. Bezrobotni w gminie na koniec 2014 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

wiek	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
18-24 lata	36	25	69,4
25-34 lata	59	37	62,7
35-44 lata	39	25	64,1
45-54 lata	26	12	46,1
55-59 lat	15	5	33,3
60 lat i więcej	8	2	25,0
czas pozostawania bez pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
do 1 miesiąca	26	13	50,0
1-3 miesiące	30	14	46,6
3-6 miesięcy	30	15	50,0
6-12 miesięcy	27	17	62,9
12-24 miesiące	31	23	74,1
powyżej 24 miesięcy	39	24	61,5
staż pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
bez stażu	31	23	74,1
do 1 roku	35	22	62,8
1-5 lat	53	33	62,2
5-10 lat	26	12	46,1
10-20 lat	22	11	50,0
20-30 lat	14	4	28,5
30 lat i więcej	2	1	50,0
wykształcenie	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
wyższe	7	4	57,1
policealne i średnie zawodowe	35	31	88,5
średnie ogólnokształcące	21	14	66,6

zasadnicze zawodowe	51	30	58,8
gimnazjalne i niższe	69	27	39,1

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Starogardzie Gdańskim.

Na koniec 2014 roku wśród bezrobotnych w gminie Bobowo największe grupy stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (59 osób), osoby pozostające bez zatrudnienia powyżej 24 miesięcy (39 osób), osoby ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat (53 osoby), a także osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (69 osób).

Liczne grupy wśród będących bez zatrudnienia stanowiły również osoby w wieku 35-44 lata (39 osób) i 18-24 lata (36 osób), osoby pozostające bez pracy od 12 do 24 miesięcy (31 osób), od 1 do 3 i od 3 do 6 miesięcy (po 30 osób), osoby ze stażem pracy do 1 roku (35 osób) i bez żadnego stażu pracy (31 osób) oraz osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (51 osób).

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 18-24 lata (69,4%) i 35-44 lata (64,1%), osób pozostających bez pracy od 12 do 24 miesięcy (74,1%), od 6 do 12 miesięcy (62,9%) i długotrwale, powyżej 24 miesięcy (61,5%), osób bez stażu pracy (74,1%), ze stażem pracy do jednego roku (62,8%) i od 1 roku do 5 lat (62,2%) oraz osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (88,5%), średnim ogólnokształcącym (66,6%) i wyższym (57,1%).

Analizując sytuację na rynku pracy, warto pamiętać, że w powiecie starogardzkim wskaźniki dotyczące stopy bezrobocia od lat rejestrowane są na poziomach wyższych niż w skali całego województwa pomorskiego.

Brak zatrudnienia jest więc na tym terenie jednym z ważniejszych problemów społecznych. Taka konkluzja płynie też z badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców; uznali oni bezrobocie za problem, który najbardziej uwidacznia się w gminie, a ograniczanie jego skutków za najbardziej nieefektywną sferę wsparcia mieszkańców. Pozostawanie bez pracy prowadzi zwykle do powstawania kolejnych problemów, wśród których bardzo dotkliwie odczuwanym przez doświadczonych nim osoby i rodziny jest radykalne obniżenie statusu materialnego. Może to być powodem rozlicznych dysfunkcji, ograniczania udziału w życiu społecznym, utraty możliwości realizowania planów życiowych i rozwoju. W gminie Bobowo w ostatnich latach spada poziom bezrobocia, ale skutki i problemy, jakie bezrobocie powoduje, odciskają silne piętno w życiu i świadomości dotkniętych brakiem pracy osób, rodzin i całych środowisk.

Sytuacja ta wymaga uwagi ze strony instytucji pomocowych i służb społecznych, przed którymi stoi trudne zadanie w zakresie niwelowania skutków bezrobocia.

15. BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Wiąże się ze zmianami demograficznymi i ruchliwością społeczną, z recesją gospodarczą, bezrobociem, ubóstwem, kryzysem polityki mieszkaniowej i wzrostem cen mieszkań oraz dysfunkcjonalnością instytucji opiekuńczo-resocjalizacyjnych i karnych zaniedbujących obowiązek opieki następcej. Osobami bezdomnymi, obok tych, które są nimi z wyboru, najczęściej stają się ludzie w starszym wieku, matki z nieletnimi dziećmi, rodziny pełne nieposiadające środków finansowych na opłacenie mieszkania oraz osoby, które opuściły zakłady karne.

Bezdomność w gminie Bobowo nie jest dominującym problemem, zjawisko to utrzymuje się na niewielkim poziomie, o czym świadczy liczba osób, którym przyznano wsparcie z powodu bezdomności w latach 2012-2014 – odpowiednio: 2, 2, 5.

Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością z terenu gminy świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bobowie. Przybiera ona głównie formę wsparcia rzeczowego (odzież, posiłek) oraz zapewnienia schronienia.

16. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utratę zatrudnienia, natomiast narkomanii sprzyjają powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań.

Przemoc w rodzinie jest z kolei patologią mającą w wielu przypadkach swoje źródło w ubóstwie i uzależnieniach. Jej ofiarami są osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne w jakiś sposób od sprawcy. Na ogół należą do nich kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dotkniętych, z powodu ich nadużywania, problemem przemocy w rodzinie jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera kolejna tabela.

Tabela 36. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		szacunkowa liczba osób			
		w Polsce	w mieście 100-tys.	w mieście 25-tys.	w gminie 10-tys.
osoby uzależnione od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000	ok. 500	ok. 200
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000	ok. 1.000	ok. 400
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000	ok. 1.000	ok. 400
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000	1.250-1.750	ok. 500-700
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 dorosłych oraz 2/3 z tych rodzin	ok. 2 mln dorosłych i dzieci	ok. 5.300 dorosłych i dzieci	ok. 1.330 dorosłych i dzieci	ok. 530 dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Skuteczne przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminacja ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań związanych z profilaktyką wspomnianych problemów i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych.

Na szczeblu gminy działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a ich inicjowanie należy do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie Bobowo w latach 2012-2014.

Tabela 37. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2012-2014 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie

wielkość wydatków	2012	2013	2014
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów	35 845 zł.	35 113 zł.	33 493 zł.

alkoholowych			
na przeciwdziałanie narkomanii	1 000 zł.	600 zł.	1 000 zł.
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	0	0	0
razem	36 845 zł.	35 713 zł.	34 493 zł.

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bobowie.

W latach 2012-2014 wysokość kwot przeznaczanych na walkę z alkoholizmem z roku na rok zmniejszała się. Z kolei kwoty przeznaczone na przeciwdziałanie narkomanii ulegały wahaniom, natomiast na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie nie przeznaczano w gminie żadnych środków w tym okresie.

Jak wspomniano powyżej, ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wybrane dane dotyczące działalności GKRPA w Bobowie oraz lokalnego rynku napojów alkoholowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 38. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w latach 2012-2014 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie

	2012	2013	2014
liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie	11	9	9
liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	0	0	0
liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	12	14	10
liczba decyzji podjętych w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba pozytywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	4	5	4
liczba negatywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu	6	8	14
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	3	1	3
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	0	0	0
liczba sprawców przemocy w rodzinie, których GKRPA skierowała na terapię	0	0	0
liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym GKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o popełnieniu przestępstwa	0	0	0

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bobowie.

W latach 2013-2014 liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie była mniejsza niż w 2012 roku. Liczba wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz liczba pozytywnych opinii w sprawie owych zezwoleń wahała się. Negatywnych opinii

w tej sprawie nie wydawano i nie podejmowano decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia. W analizowanym okresie nie prowadzono kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

W ramach podejmowanych działań GKRPA przeprowadzała rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu. Liczba osób, które nimi objęto, rosła z roku na rok. Liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, wahała się i wynosiła odpowiednio: 3, 1, 3.

Pomoc osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W latach 2012-2014 była ona udzielana rodzinom i osobom w rodzinach, które zmagaly się z alkoholizmem i przemocą domową. Liczba beneficjentów korzystających ze wsparcia GOPS w związku z przemocą w rodzinie była niewielka i ulegała nieznacznym wahaniom (liczba rodzin: od 1 w 2012 r., poprzez 3 w 2013 r., do 2 w 2014 r., liczba osób w rodzinach: od 5 w 2012 r., poprzez 17 w 2013 r., do 12 w 2014 r.). Nieco większa była liczba osób objętych pomocą z powodu alkoholizmu i również ulegała zmianom (liczba rodzin: 14 w 2012 r., 13 w 2013 r., 17 w 2014 r., liczba osób w rodzinach: 25 w 2011 r. 20 w 2012 r., 23 w 2013 r.).

17. PROBLEMY RÓWNOŚCI PŁCI

Polityka równości szans płci jest celowym, systematycznym i świadomym ocenianiem prowadzonych działań z perspektywy wpływu na warunki życia kobiet i mężczyzn, które ma na celu przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć i osiągnięcie równości kobiet i mężczyzn.

Problemy oraz doświadczenia kobiet i mężczyzn powinny być integralnym elementem planowania, wdrażania i monitorowania realizowanych programów i projektów, aby nierówność się nie utrzymywała, a kobiety i mężczyźni odnosili równe korzyści. Dzięki wdrażaniu zasady równości szans płci w realizowanych przedsięwzięciach, odpowiadają one lepiej na specyficzne potrzeby zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Według Komisji Europejskiej barierami równości płci są:

- segregacja pionowa i pozioma rynku pracy,
- różnice w płacach kobiet i mężczyzn,
- mała dostępność elastycznych form czasu pracy,
- niski udział mężczyzn w wypełnianiu obowiązków rodzinnych,

- niski udział kobiet w podejmowaniu decyzji,
- przemoc ze względu na płeć,
- niewidoczność kwestii płci w ochronie zdrowia,
- niewystarczający system opieki przedszkolnej,
- stereotypy płci we wszystkich obszarach,
- dyskryminacja wielokrotna, szczególnie w odniesieniu do kobiet starszych, imigrujących, niepełnosprawnych, należących do mniejszości etnicznych.

Wprowadzenie w życie zasad polityki równości płci wymaga przeprowadzenia analizy sytuacji kobiet i mężczyzn, która opiera się na przedstawieniu danych ilościowych i jakościowych w podziale na płeć i odniesieniu się do występujących barier równości płci.

W rozpatrywanym okresie struktura ludności gminy pod względem płci nie ulegała zasadniczym zmianom. W latach 2012-2013 wśród ludności gminy blisko połowę, a w 2014 roku dokładnie połowę stanowiły kobiety. Dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 39. Udział kobiet w liczbie ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba ludności gminy ogółem	3 033	3 046	3 045
liczba kobiet	1 498	1 515	1 523
udział kobiet w liczbie ludności gminy ogółem	49,3%	49,7%	50,0%

Dane Urzędu Gminy Bobowo.

W analizowanym okresie kobiety stanowiły stale ponad połowę ogólnej liczby osób bezrobotnych w gminie, przy czym ich udział w liczbie osób bezrobotnych wzrastał mimo, że spadała zarówno ogólna liczba osób bezrobotnych, jak i liczba bezrobotnych kobiet. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 40. Udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób bezrobotnych w gminie ogółem	257	219	183
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	133	118	106
udział kobiet w ogólnej liczbie osób bezrobotnych	51,7%	53,8%	57,9%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Starogardzie Gdańskim.

Z powyższych danych wynika, że w analizowanym okresie w gminie Bobowo problem bezrobocia dotyczył bardziej kobiet niż mężczyzn, ponieważ udział bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych mieszkańców gminy (51,7% w 2012 r., 53,8%, w

2013 r., 57,9 % w 2014 r.) był stale wyższy niż udział kobiet w ludności gminy (49,3% w 2012 r., 49,7%, w 2013 r., 50,0% w 2014 r.).

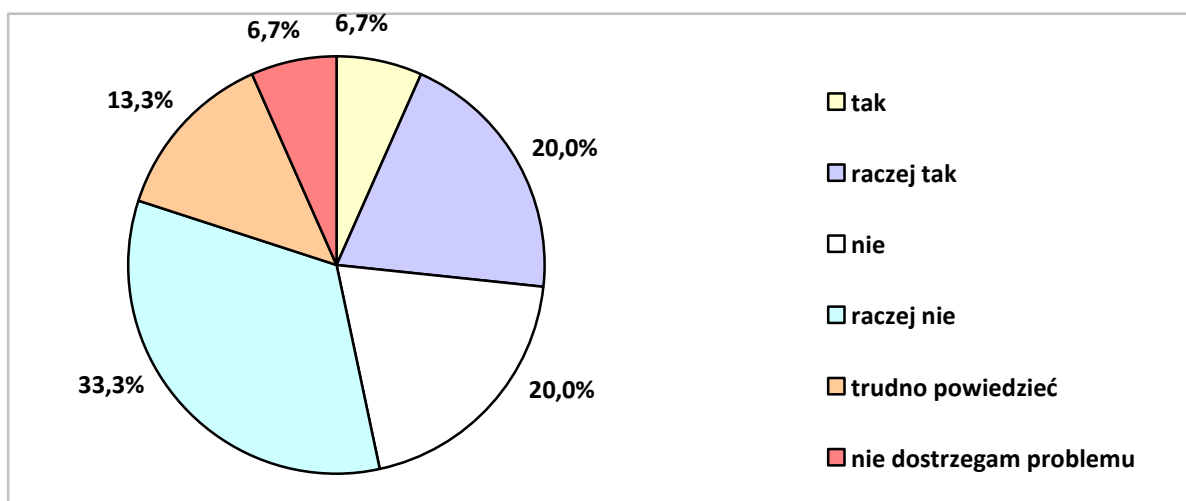
Należy przy tym zauważyć, że według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Starogardzie Gdańskim w 2014 roku kobiety stanowiły większość wśród najlepiej wykształconych bezrobotnych z gminy Bobowo. Kobiety z gminy stanowiły 57,1% bezrobotnych z gminy z wykształceniem wyższym, 66,6% z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, 88,5 % z wykształceniem policealnym lub średnim zawodowym. Ten niepokojący stan rzeczy wskazuje na istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn na lokalnym rynku pracy.

Problemy dotyczące równości szans płci nie ograniczają się jedynie do zagadnień związanych z zatrudnieniem. O ile analiza struktury bezrobocia pod względem płci jest oparta na dostępnych danych liczbowych, to w wielu innych obszarach życia społecznego tego typu statystyki nie są prowadzone, a występowanie problemów nierówności i dyskryminacji można szacować na podstawie subiektywnych opinii przedstawicieli danej społeczności. Dlatego w ramach diagnozy sytuacji w zakresie równości płci w gminie przeprowadzono badanie przy zastosowaniu anonimowej ankiety, w której pytano o wybrane zagadnienia dotyczące równości szans kobiet i mężczyzn oraz dyskryminacji ze względu na płeć.

Do analizy przedłożono 15 ankiet wypełnionych przez wybranych losowo mieszkańców gminy oraz pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

W pierwszym pytaniu poproszono uczestników badania o odpowiedź na pytanie, czy istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn jest dużym problemem społecznym. Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11. Czy postrzega Pani / Pan istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn jako problem społeczny?

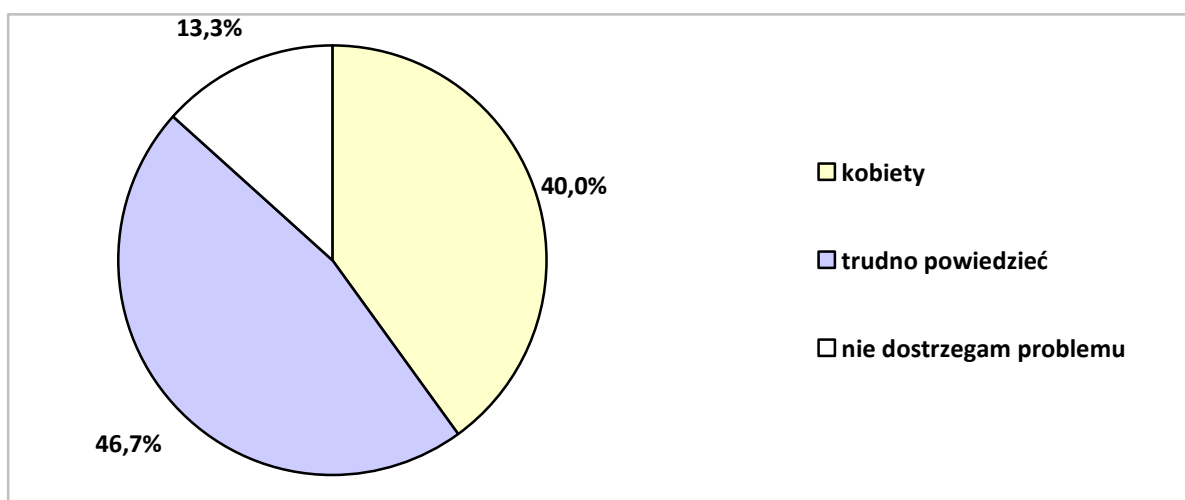
Dane z badania ankietowego.

Łącznie 26,7% ankietowanych odpowiedziało, że tak lub raczej tak. Odmienneego zdania było w sumie 53,3% respondentów. Skali problemu nie potrafiło określić 13,3% badanych, a 6,7% w ogóle nie dostrzegało tego problemu.

Zasada równości szans płci nie jest zasadą dotyczącą tylko kobiet, tworzoną przez kobiety i dyskryminującą mężczyzn, ani też nie ma na celu doprowadzenia do tego, aby kobiety i mężczyźni stali się tacy sami. Ma ona ograniczać dyskryminację zarówno kobiet, jak i mężczyzn, przypisując taką samą wartość społeczną, równe prawa oraz równy dostęp do zasobów (środki finansowe, szanse rozwoju) kobietom i mężczyznom. Z tego względu w następnym pytaniu zapytano respondentów, kto ich zdaniem jest bardziej zagrożony problemem nierówności szans kobiet i mężczyzn.

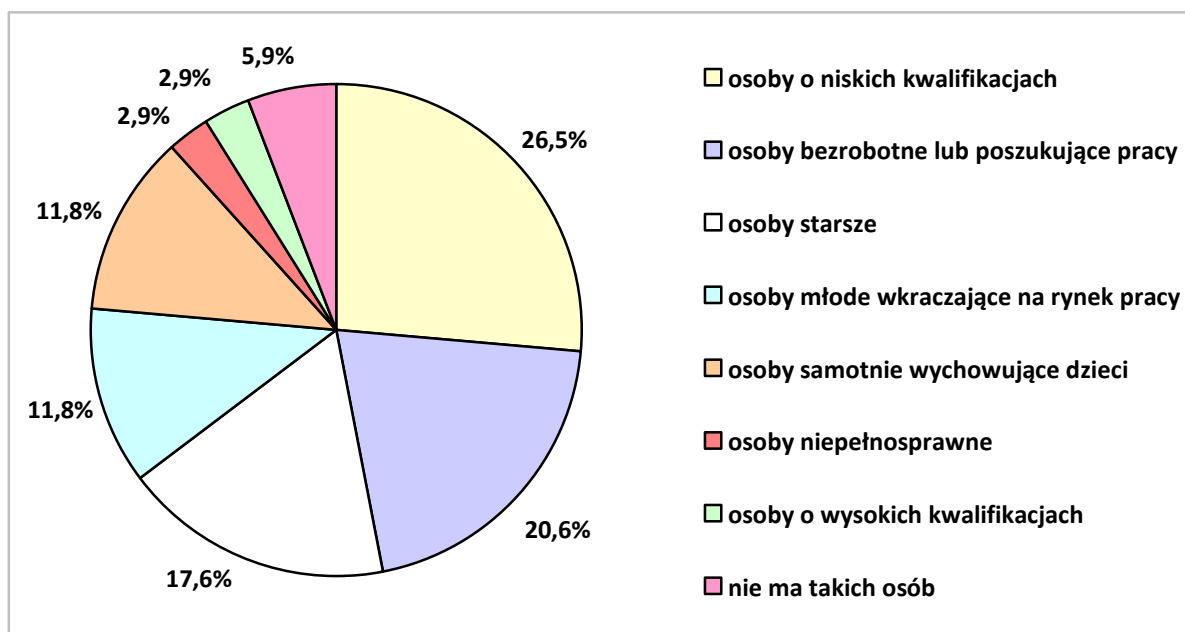
W odpowiedzi 40,0% badanych stwierdziło, że zagrożone problemem nierówności są kobiety. Jednocześnie blisko 47% ankietowanych nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie. Z kolei 13,3% respondentów zupełnie nie dostrzegało problemu. Należy zauważyć, że nikt z uczestników badania nie odpowiedział, że ten problem dotyczy mężczyzn. Rozkład odpowiedzi przedstawia kolejny wykres.

Wykres 12. Kto jest bardziej zagrożony problemem nierówności szans kobiet i mężczyzn w gminie?

Dane z badania ankietowego.

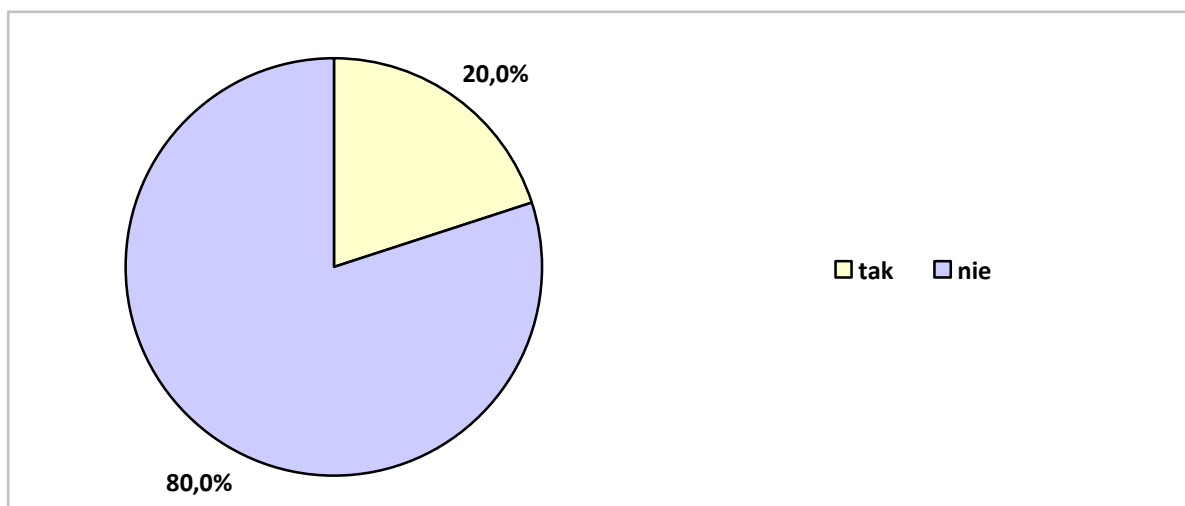
Odpowiadając na następne pytanie ankiety, respondenci wskazywali grupy osób najbardziej zagrożone w gminie dyskryminacją ze względu na płeć. Rozkład odpowiedzi przedstawia kolejny wykres.

Wykres 13. Kto jest najbardziej zagrożony dyskryminacją ze względu na płeć w gminie?

Dane z badania ankietowego.

Najczęściej wskazywano odpowiedź, że są to osoby o niskich kwalifikacjach (26,5%), bądź że są to osoby bezrobotne lub poszukujące pracy (20,6%), osoby starsze (17,6%), wymieniano również osoby młode, wkraczające na rynek pracy oraz osoby samotnie wychowujące dzieci (po 11,8%). Jednocześnie 5,9% badanych uznało, że nie ma takich osób.

Kolejne pytanie dotyczyło opinii na temat ograniczenia przez płeć możliwości kariery zawodowej. Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

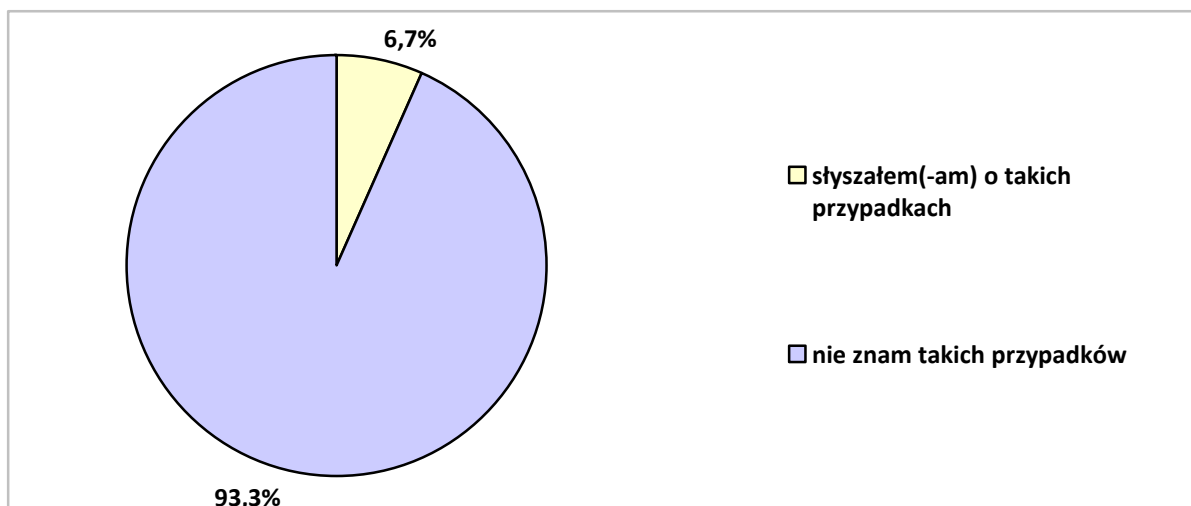
Wykres 14. Czy Pani / Pana zdaniem płeć ogranicza możliwości kariery zawodowej?

Dane z badania ankietowego.

Według jednej piątej respondentów płeć ogranicza możliwości kariery zawodowej, natomiast cztery piąte badanych jest przekonane, że płeć nie ogranicza możliwości w tym zakresie.

W następnym pytaniu zapytano ankietowanych, czy znają w gminie przypadki dyskryminacji ze względu na płeć. 93,3% badanych stwierdziło, że nie zna takich przypadków, tylko 6,7% ankietowanych o nich słyszało. Rozkład odpowiedzi przedstawia kolejny wykres.

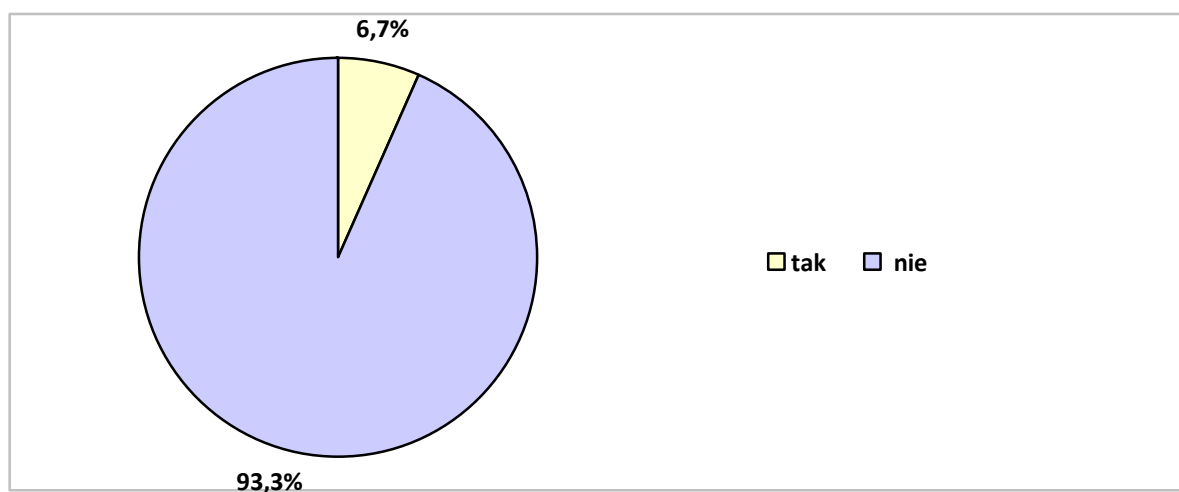
Wykres 15. Czy zna Pani / Pan przypadki dyskryminacji ze względu na płeć w gminie?

Dane z badania ankietowego.

Ankietowani odpowiadali również na pytanie, czy ich osobiście lub członków ich rodzin dotknęła dyskryminacja ze względu na płeć. Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16. Czy Panią / Pana lub członka rodziny dotknęła dyskryminacja ze względu na płeć?

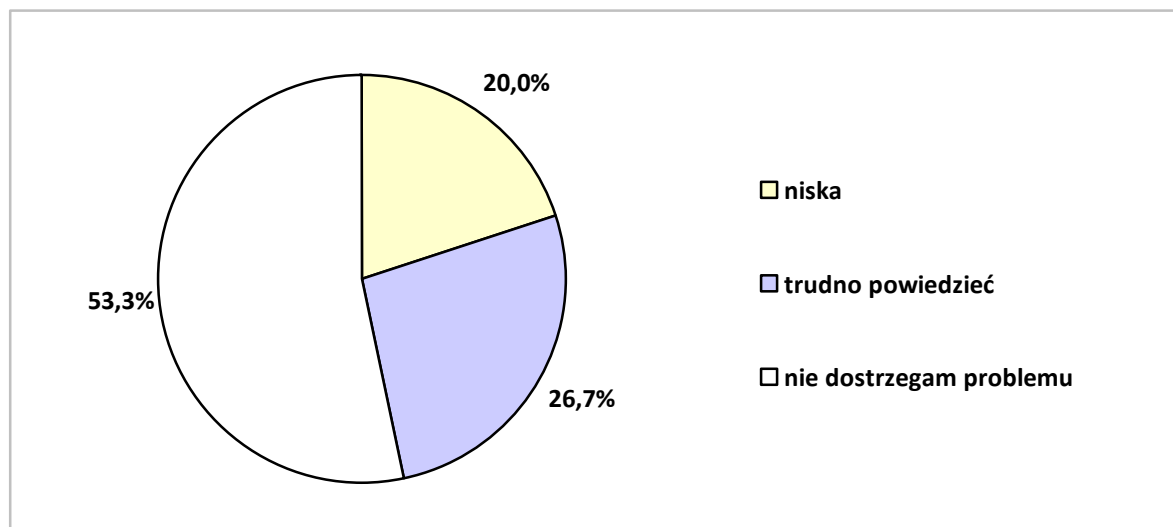

Dane z badania ankietowego.

Zdecydowana większość (93,3%) odpowiedziała przecząco, natomiast 6,7% ankietowanych zetknęło się z dyskryminacją wśród najbliższych.

Kolejne pytanie dotyczyło skali występującej w gminie dyskryminacji ze względu na płeć. Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 17. Jeśli dyskryminacja ze względu na płeć jest problemem w gminie, jaka jest jego skala?

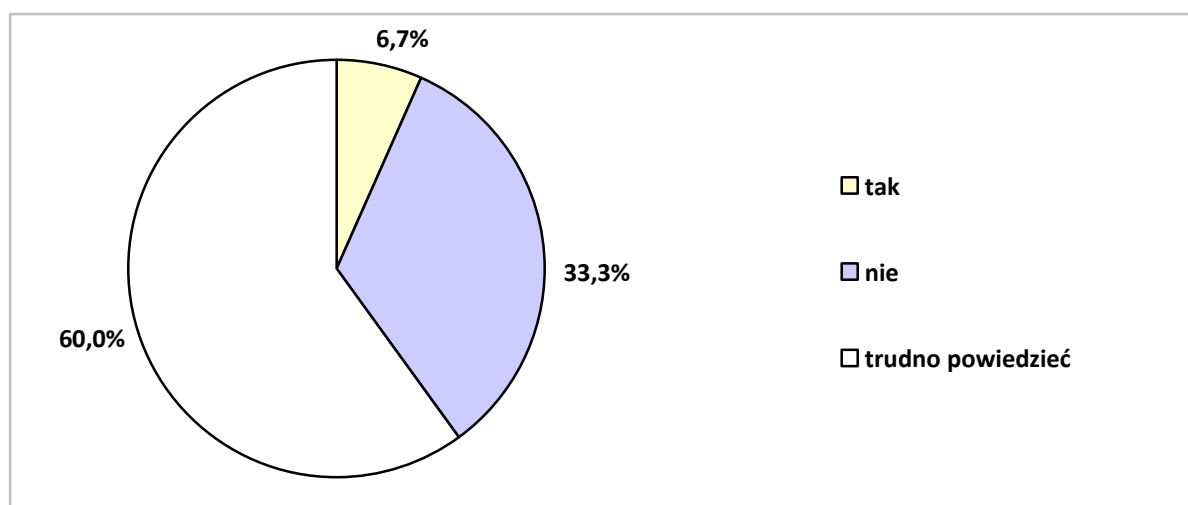

Dane z badania ankietowego.

Odpowiedzi na to pytanie nie było w stanie udzielić 26,7% ankietowanych, a ponad połowa respondentów w ogóle nie dostrzegała problemu. Problem dostrzega, a jego skalę uważa za niską 20,0% mieszkańców.

Ankietowani udzielali również odpowiedzi na pytania dotyczące prowadzonych w gminie działań na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć. Przytłaczająca większość respondentów (93,3%) nie była w stanie ich ocenić, zaś 33,3% uważa, że takie działania nie są w gminie prowadzone. Tylko 6,7% zapytanych dostrzegło prowadzenie takich działań. Szczegółowy rozkład udzielonych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 18. Czy w gminie są prowadzone działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć?

Dane z badania ankietowego.

Zebrane informacje, ze względu na ograniczoną próbę badawczą, nie są w pełni reprezentatywne, ale uprawniają do sformułowania wniosku, iż należy podejmować działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie równości płci. Warto przy tym położyć nacisk na przyczynianie się do osłabienia nierówności w obszarze rynku pracy, a także uwzględnić zagadnienie równości płci w działaniach ukierunkowanych na wspieranie rodzin i wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży. Należy także mieć na względzie, by uczynić takie działania, gdyż – jak pokazała analiza ankiet – większość respondentów nie była w stanie ich ocenić i rozpoznać.

18. SYTUACJA DZIECKA

Dziecko wymaga szczególnej opieki i troski. Działalność na jego rzecz powinna polegać przede wszystkim na ochronie jego praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz na asekurowaniu go w obliczu zagrożeń.

Analiza sytuacji dziecka w gminie Bobowo została dokonana na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych. Badanie to pozwoliło zdiagnozować środowisko przedszkolne, szkolne i rodzinne uczniów pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej oraz uzyskać informację na temat prowadzonych w szkołach działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych.

Do analizy przedłożono ankietę wypełnioną przez dyrekcję Zespołu Szkół Publicznych w Bobowie ul. Gimnazjalna 20, w skład którego wchodzi: Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II oraz Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Bobowie.

W placówkach tworzących zespół szkół w 2014/2015 roku uczyło się 331 dzieci i młodzieży, a kadrę pedagogiczną stanowi 30 nauczycieli.

Zasoby i oferta szkolna

Z analizy ankiety wynika, że placówki zatrudniają pedagoga i psychologa, prowadzą także dożywianie uczniów (21 dzieci jest objętych tą formą pomocy, a należałoby ich grono poszerzyć o kolejne 15).

Zespół Szkół zapewnia uczniom dostęp do Internetu i możliwość korzystania z sali gimnastycznej, nie ma klas integracyjnych, ponieważ nie zachodzi potrzeba, szkoła prowadzi

nauczanie indywidualne dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie. Nie stwierdzono trudności z dojazdem uczniów na zajęcia.

Placówki oferują dzieciom zajęcia dodatkowe. Najczęściej przyjmują one postać różnorodnych tematycznie kół zainteresowań (m.in. koła przedmiotowe, sportowe, wolontariatu (Caritas), BRD (zasady bezpieczeństwa ruchu drogowego), ZHP.

Jednocześnie w szkołach prowadzone są zajęcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wśród nich najczęściej organizowane są: zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne, rewalidacyjne oraz gimnastyka korekcyjna.

Problemy dosięgające uczniów i ich rodziny

Ankietowani identyfikowali problemy, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny, w dwojaki sposób, tj. odpowiadając na pytanie o charakterze otwartym oraz wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych obejmujący 15 zmiennych.

Określając problemy w odpowiedzi na pytanie otwarte, badani wskazywali głównie na nieumiejętność zagospodarowania własnego czasu oraz upadek dotychczasowej hierarchii wartości i zanik norm społecznych.

Wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych, stwierdzano ich obecność, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Szczegółowe informacje na temat zdiagnozowanych w środowisku szkolnym i w domu rodzinnym uczniów problemów społecznych zawierają poniższe tabele.

Tabela 41. Problemy występujące w środowisku szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy uczęszczających szkoły podstawowej i gimnazjum.

cechy patologii społecznej	obecność poszczególnych cech	
	liczba ujawnionych przypadków	nie występuje
palenie papierosów	15	
sięganie po alkohol		X
sięganie po narkotyki		X
niszczenie mienia szkolnego	5	
kradzieże		X
dyskryminacja		X
udział w grupach negatywnych		X
agresja i przemoc w grupie rówieśniczej	sporadycznie	
autoagresja		X
ucieczki z domu		X
przestępczość ujawniona	2	

przypadki wymagające nadzoru kuratora sądowego	1 + 3	
zaniedbanie przez dom	3	
przemoc w rodzinie	3	
wykorzystywanie seksualne		X

Dane z badania ankietowego przeprowadzonego w placówkach oświatowych gminy.

Do problemów najczęściej występujących w szkole i w domu rodzinnym dzieci i młodzieży zaliczono m.in.: sięganie przez uczniów po papierosy, niszczenie mienia szkolnego, zaniedbanie przez dom, problemy wymagające nadzoru kuratora sądowego, a także przypadki przemocy w rodzinie i przestępczości ujawnionej.

Obszary, w jakich należałoby przeprowadzić badania wśród dzieci, młodzieży i rodziców

W ankiecie identyfikowano również obszary, w jakich należałoby przeprowadzić badania wśród dzieci, młodzieży i rodziców. Najczęściej podkreślano potrzebę zagospodarowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży, zapewnienia im odpowiednich miejsc spotkań, przy czym ważne jest dokładne rozpoznanie oczekiwań i potrzeb młodzieży. Zwracano również uwagę, iż należy dokładnie zdiagnozować problemy rodzin i wdrożyć stosowne działania.

Działania profilaktyczne podejmowane w szkołach

W placówkach oświatowo-wychowawczych podejmowane są różnorodne działania wychowawcze i profilaktyczne. Wśród nich realizowane są programy i kampanie profilaktyczne związane z profilaktyką uzależnień, profilaktyką przemocy, eliminowaniem zachowań agresywnych, promowaniem zdrowego stylu życia, a także sposobami radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych (przemocy w rodzinie, agresji), jak również tworzenia właściwych relacji w grupie i z dorosłymi. Organizowane są pogadanki, spektakle i warsztaty prowadzone przez pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Badania i działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia

Z ankiety wynika, iż należałoby podejmować znacznie więcej takich działań oraz organizować dzieciom i młodzieży wyjazdy do teatru i spotkania z prelegentami na tematy ważne społecznie.

Należy także zadbać o lepszą organizację pracy świetlic środowiskowych oraz organizować spektakle o współczesnych problemach istotnych dla całych rodzin.

Współpraca szkół z rodzicami uczniów

Przedstawiciele zespołu szkół uznali współpracę z rodzicami uczniów za zadowalającą. W jej ramach prężnie działa Rada Rodziców, odbywają się zebrania, konsultacje indywidualne. Rodzice aktywnie uczestniczą w życiu szkoły, pomagając przy organizacji imprez, uroczystości, konkursów i wycieczek szkolnych i wyjazdów na zawody sportowe.

Współpraca szkół z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny

Podobnie jak w przypadku oceny współpracy szkół z rodzicami, współpraca z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny także została oceniona pozytywnie. Do podmiotów tych zaliczono: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Bibliotekę Gminną, Starostwo Powiatowe, GOKSiR, Straż Pożarną i Policję.

Współpraca polega m.in. na wzajemnym wsparciu, udzielaniu pomocy socjalnej i materialnej, dofinansowaniu wypoczynku dzieci, pomocy w sytuacjach kryzysowych, pomocy w dożywianiu uczniów, prowadzeniu konsultacji, badań, diagnoz psychologiczno-pedagogicznych, wymianie informacji, pedagogizacji rodziców, prowadzeniu zajęć terapeutycznych, jak również organizowaniu konkursów, imprez, spotkań, warsztatów, pogadanek z policjantami i przekazywaniu materiałów z zakresu profilaktyki. .

Możliwości przyczynienia się szkół do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży w gminie wskazywano przede wszystkim na konieczność kontynuacji dotychczasowych działań, realizacji programów profilaktycznych, pomocy w uzyskaniu stypendium, pomocy materialnej potrzebującym oraz współpracy szkół z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz dzieci i ich rodzin. Respondenci zwracali także uwagę na potrzebę zagospodarowania czasu wolnego uczniów poprzez poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych oraz organizowanie festynów, imprez, a także akcji charytatywnych na rzecz dzieci i rodzin.

Do analizy w ramach niniejszego opracowania przedłożono również ankietę wypełnioną przez pracowników Przedszkola Publicznego w Bobowie (ul. Gdańska 12, 83-212 Bobowo).

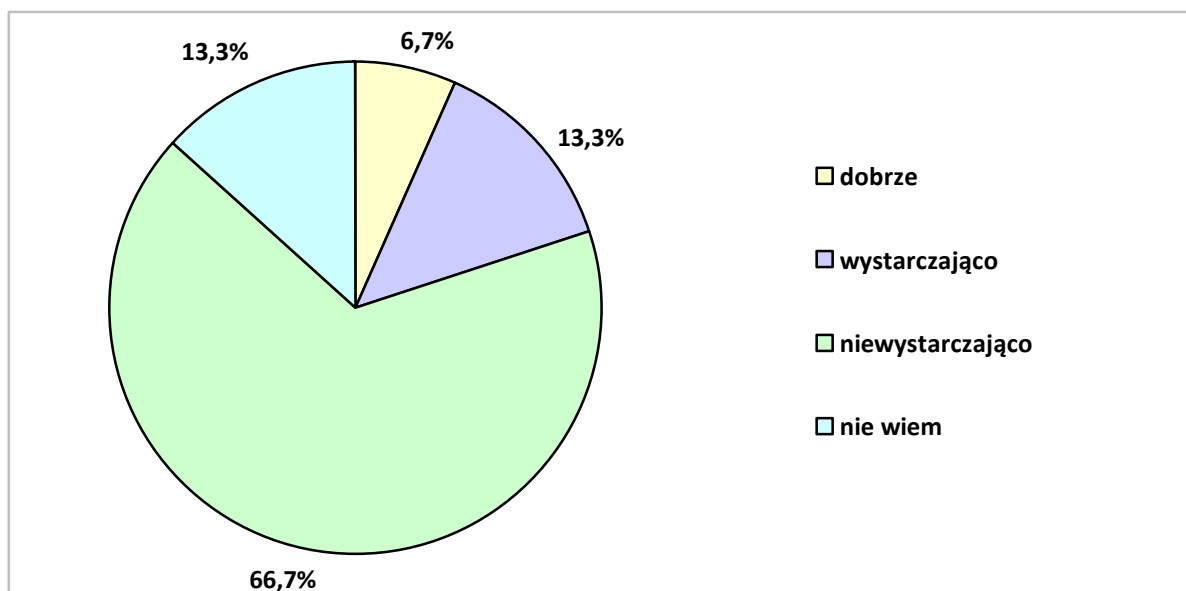
Do przedszkola uczęszcza 88 dzieci, 8 z nich spożywa bezpłatne posiłki. Placówka zatrudnia logopedę oraz prowadzi zajęcia dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Są to przede wszystkim zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne oraz logopedyczne. Organizowane są również zajęcia dodatkowe: językowe, plastyczno-techniczne, wokalnno-taneczne i katecheza. W placówce podejmowane są także działania profilaktyczne: spotkania z psychologiem, pedagogizacja rodziców, rozmowy i pogadanki, wyjazdy na spektakle tematycznie związane z zakresem działań profilaktycznych.

Dobre efekty przynosi współpraca przedszkola z różnymi instytucjami z terenu gminy oraz z rodzicami wychowanków.

Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie w opinii społeczności lokalnej

O wyrażenie swoich opinii na temat obecnej organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie poproszono przedstawicieli społeczności lokalnej, wśród których znaleźli się losowo wybrani mieszkańcy gminy oraz przedstawiciele samorządu i instytucji gminnych. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19. Jak Pani/Pan ocenia działania gminy w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie jako dobrą określiło tylko 6,7% ankietowanych mieszkańców gminy. Za wystarczającą uznało ją 13,3% respondentów. Natomiast jako niewystarczającą oceniło ją aż 66,7% badanych. Z kolei zdania w tej sprawie nie miało 13,3%.

19. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

Jednym z głównych problemów demograficznych w Polsce jest zjawisko starzenia się społeczeństwa. Według przewidywań GUS-u, liczba osób w wieku emerytalnym wzrośnie do co najmniej 9,6 miliona w 2035 roku, co stanowić będzie 26,7% całej populacji kraju.

Struktura wiekowa ludności gminy Bobowo jest w pewnym sensie potwierdzeniem tej tendencji. W ostatnich latach ma tutaj miejsce wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym kurczeniu się populacji najmłodszej grupy wiekowej. Dane szczegółowe zawiera poniższa tabela.

Tabela 42. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba mieszkańców gminy ogółem	3 033	3 046	3 045
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	331	340	357
udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności gminy	10,9%	11,1%	11,7%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Z analizy danych statystycznych dotyczących sytuacji demograficznej gminy wynika, że systematycznie wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności; w latach 2012-2014 wynosił on odpowiednio: 10,9%, 11,1% i 11,7%. Mając na uwadze malejącą dzietność rodzin, a z drugiej strony wydłużający się średni okres życia, można należy stwierdzić, iż stanowi to potwierdzenie tezy o starzeniu się społeczeństwa i jest niekorzystną przesłanką, a zarazem wyzwaniem dla służb i instytucji realizujących założenia polityki społecznej. Sytuacja ta wymaga ukierunkowania działań pomocowych w większym stopniu na potrzeby ludzi starszych, aby udzielać im odpowiedniego do potrzeb wsparcia – materialnego bądź rzeczowego, ale także zapewnić dostęp do usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz zorganizować różnorodne formy aktywizacji ruchowej, towarzyskiej i kulturalnej.

Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, należy oczekiwać, że problemy związane z wiekiem będą w kolejnych latach ulegać nasileniu. Osoby starsze z reguły zakończyły swoją aktywność zawodową, a często także społeczną i środowiskową. Wiąże się to często z obniżeniem statusu materialnego, poczuciem osamotnienia i nieprzydatności w szybko zmieniającym się świecie. Osoby w podeszłym wieku są narażone na choroby, obciążone ryzykiem niepełnosprawności i uzależnione od pomocy innych.

Problemy osób należących do starszej grupy wiekowej stają się coraz bardziej zauważalne i nie powinien dziwić fakt, że dostrzegali je także mieszkańcy gminy Bobowo, co

znalazło odzwierciedlenie w badaniu ankietowym przeprowadzonym w ramach przygotowywania niniejszej strategii. Odpowiadając na pytanie o problemy najbardziej uwidaczniające się w gminie, na drugim miejscu wymienili te związane ze starzeniem się. Z kolei oceniając ofertę pomocy świadczonej mieszkańcom gminy uznali, że drugą najbardziej niezadowalającą jej sferą jest wsparcie osób starszych. Ankietowani wskazali też na osoby starsze, wymieniając grupy najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Władze gminy oraz funkcjonujące na jej terenie instytucje i organizacje nie zapominają o seniorach. Organizowane są uroczystości z okazji długoletniego pożycia małżeńskiego, a także z okazji urodzin najstarszych mieszkańców gminy. Dla seniorów przygotowuje się upominki oraz paczki świąteczne. Dbano o możliwość realizowania pasji i zainteresowań, kontynuowania aktywności społecznej przez seniorów wykazując działające na terenie gminy organizacje pozarządowe, do których zaliczają się m.in.: miejscowe koło Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Bobowskie Towarzystwo Wędkarskie czy Koła Gospodyń Wiejskich.

20. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu. Z uwagi na to, że, jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne, w analizie sytuacji tej grupy ludności gminy wykorzystano dane z ostatniego opublikowanego spisu, który został przeprowadzony w 2002 roku.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w 2002 roku w gminie Bobowo mieszkały ogółem 354 osoby niepełnosprawne. Były wśród nich 172 kobiety i 182 mężczyzn. W ramach ogólnej liczby osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w gminie odnotowano 316 osób niepełnosprawnych prawnie i 38 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle ludności gminy wynosił 12,6%.

Sytuacja osób niepełnosprawnych w znacznej mierze uwarunkowana jest funkcjonowaniem na rynku pracy, co z kolei ma ścisły związek z posiadanym

wykształceniem i przygotowaniem zawodowym. Dane dotyczące wykształcenia osób niepełnosprawnych z gminy Bobowo i udział poszczególnych grup w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych zawiera tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 43. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 r.

poziom wykształcenia	liczba osób	udział w ogóle niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej
wyższe	5	1,4%
policealne	1	0,2%
średnie	18	5,0%
zasadnicze zawodowe	88	24,8%
podstawowe ukończone	197	55,6%
podstawowe nieukończone	32	9,0%

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Najliczniejszą grupę wśród osób dotkniętych niepełnosprawnością w gminie stanowiły w 2002 roku osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (197 osób) i zasadniczym zawodowym (88 osób). Ich udział w ogóle osób niepełnosprawnych wynosił odpowiednio 55,6% i 24,8%.

Niezwykle istotną kwestią w sytuacji osób niepełnosprawnych pozostaje integracja społeczna poprzez pracę. Stanowi to bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. W 2002 roku zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością w gminie była bierna zawodowo (297 osób). Ich udział w ogóle osób niepełnosprawnych wynosił aż 83,8 %. Aktywnych zawodowo były 52 osoby dotknięte niepełnosprawnością. Wśród nich dominowały osoby posiadające zatrudnienie (44 osoby). Dane na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych na rynku pracy zostały zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 44. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 r.

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób	udział w ogóle niepełnosprawnych
aktywni zawodowo	52	14,6%
Aktywni zawodowo pracujący	44	12,4%
aktywni zawodowo bezrobotni	8	2,2%
bierni zawodowo	297	83,8%

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Informacje, które w pewnym stopniu umożliwiają obserwację zachodzących w kolejnych latach zmian liczebności osób niepełnosprawnych w gminie oraz wskazanie trendu tych zmian, zawierają dane dotyczące liczby rodzin w gminie korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie wynika, że w latach 2012-2014 niepełnosprawność była trzecim, pod względem liczby beneficjentów, powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie. Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby rodzin oraz liczby osób w tych rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej świadczonej przez GOPS w latach 2012-2014.

Tabela 45. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba rodzin	29	27	40
liczba osób łącznie w rodzinach	79	84	123

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie.

W przytoczonych danych zwraca uwagę bardzo znaczący wzrost liczby rodzin i, co za tym idzie, osób w rodzinach, którym udzielono wsparcia z powodu niepełnosprawności w 2014 roku w porównaniu z danymi w tym zakresie z lat poprzednich.

Należy dodać, że w 2014 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w wypłacił 183 świadczenia (na łączną kwotę 13 640 zł) w postaci dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

Osoby niepełnosprawne zamieszkałe w gminie Bobowo mogą korzystać ze wsparcia finansowego udzielanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Starogardzie Gdańskim, które dysponuje środkami na dofinansowanie uczestnictwa, wraz z opiekunami, w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, technicznych lub w komunikowaniu się. Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby osób niepełnosprawnych z gminy, które w latach 2012-2014 skorzystały z tego wsparcia.

Tabela 46. Wsparcie udzielone przez PCPR niepełnosprawnym mieszkańcom gminy w latach 2012-2014

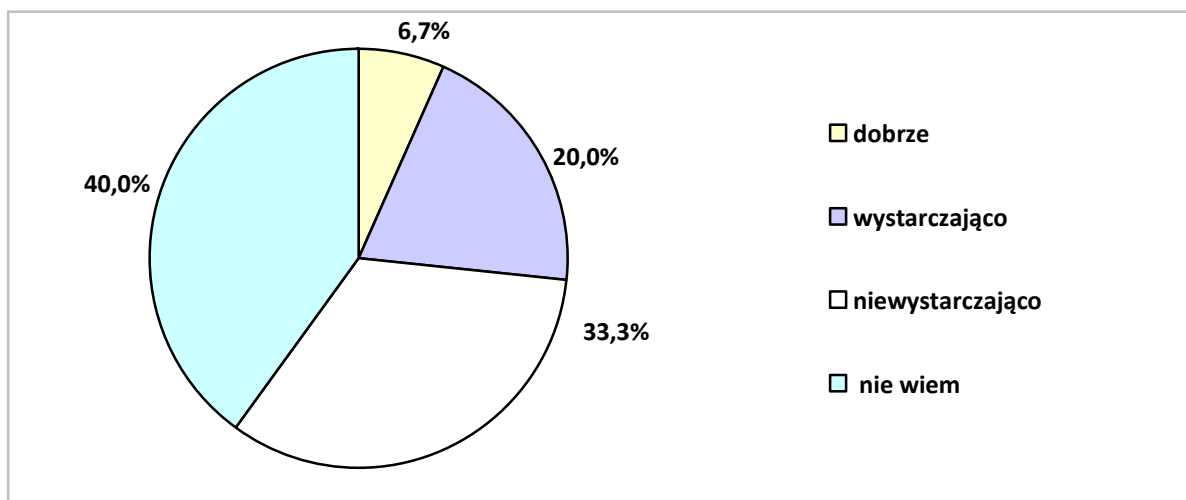
	2012	2013	2014
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych	7	8	6
liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze	11	10	13

liczba osób niepełnosprawnych z gminy, którym dofinansowano likwidację barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się	4	3	1
---	---	---	---

Dane Powiatowego Centrum Pomocy w Starogardzie Gdańskim.

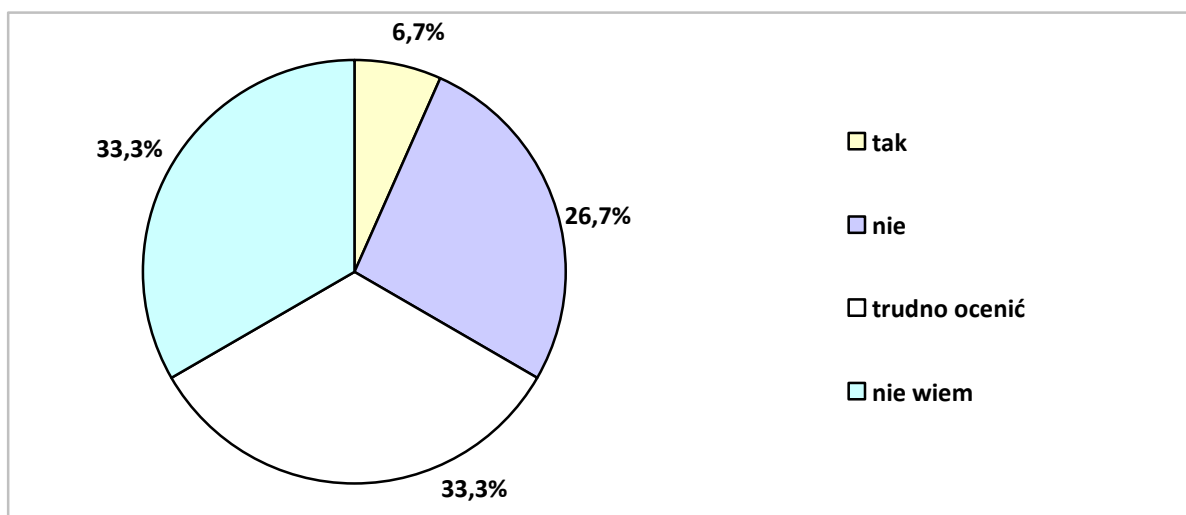
W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania zadano mieszkańcom gminy Bobowo trzy pytania, pozwalające uzyskać opinie na temat wsparcia udzielanego mieszkańcom gminy, borykającym się z problemami niepełnosprawności. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 20. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania na rzecz osób niepełnosprawnych?

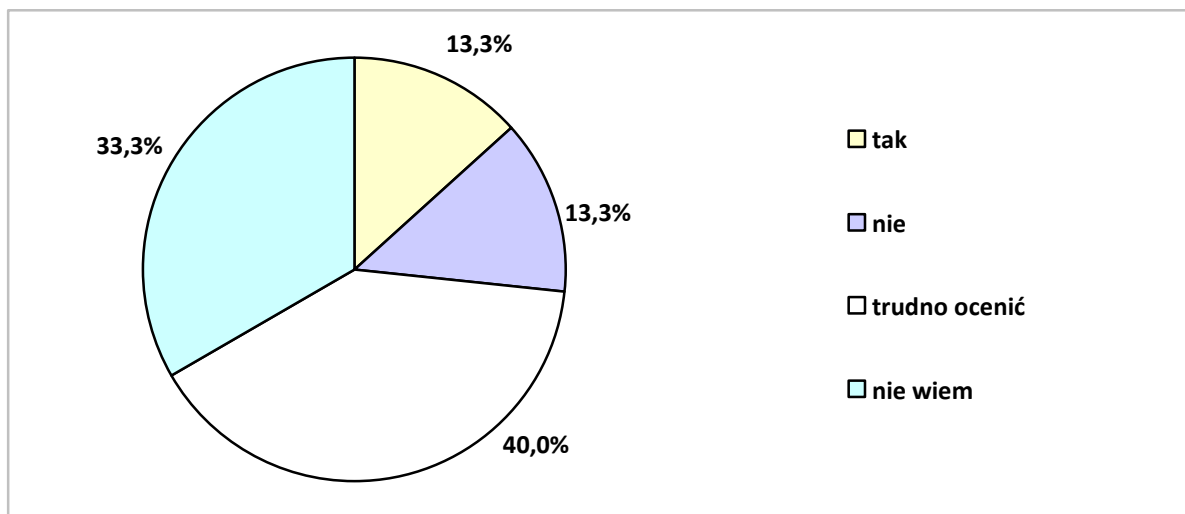
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 21. Czy Pani/Pana zdaniem rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi mają zapewniony dostęp do usług rehabilitacyjnych?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 22. Czy Pani/Pana zdaniem gmina zapewnia wsparcie rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zaledwie 6,7% ankietowanych dobrze oceniło realizowane w gminie działania na rzecz osób niepełnosprawnych. Z kolei 20,0% uznało te działania za wystarczające. Jedna trzecia respondentów stwierdziła jednak, że są one niewystarczające. należy przy tym zauważyć, że 40.0% respondentów nie miało żadnego zdania na ten temat.

Ankietowani mieszkańcy gminy mieli problem z odpowiedzią na pytanie o dostępność usług rehabilitacyjnych dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi w gminie. 66,6% z nich nie umiało odpowiedzieć na to pytanie, 26,7% stwierdziło, że usługi takie nie są dostępne w gminie, a twierdzącej odpowiedzi udzieliło 6,7%.

Podobna sytuacja miała miejsce przy pytaniu o to, czy gmina zapewnia wsparcie rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi. Ponad 70% respondentów nie potrafiło udzielić odpowiedzi, 13,3% odpowiedziało twierdząco i tyle samo badanych udzieliło przeczącej odpowiedzi.

Analizując wyniki badania nie można też pominąć faktu, że na powyższe pytania zbliżony odsetek respondentów miał problem z udzieleniem odpowiedzi. Można przypuszczać, że taka część populacji gminy nie ma żadnej orientacji w sytuacji osób niepełnosprawnych. ponieważ nie ma takich osób w ich najbliższym otoczeniu. Jednocześnie część badanych (około jednej trzeciej próby), przynajmniej w pewnym stopniu, orientuje się w sytuacji osób niepełnosprawnych w gminie.

Należy więc odnotować, iż problemy osób niepełnosprawnych i ich rodzin są w gminie na tyle istotne, że zauważa je część mieszkańców. Jednocześnie tylko 6,1% uczestników badania zaliczyło osoby niepełnosprawne i ich rodziny do grup szczególnie zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Wpływa stąd wniosek, że osoby

niepełnosprawne w gminie nie są izolowane. Mogą liczyć na zrozumienie lokalnej społeczności i wsparcie instytucji pomocowych, choć w powszechnym odczuciu oferowane im wsparcie i podejmowane na ich rzecz działania nie są w pełni dostosowane do potrzeb.

Biorąc pod uwagę wszystkie dane dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych, zgromadzone na potrzeby tego opracowania diagnostycznego, trzeba zaliczyć tę kwestię do istotnych problemów społecznych, z jakimi muszą się zmierzyć instytucje pomocowe działające na terenie gminy.

21. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Heurystyka (z greckiego *heurisko* – znajduję) to umiejętność wykrywania nowych faktów oraz znajdowania związków między nimi.

Analiza SWOT opiera się na wspólnym usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru, poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia). Dzięki takiemu postępowaniu z całego posiadanego zasobu informacji zostają wyodrębnione i zidentyfikowane te, które są istotne strategicznie. W przypadku Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych analiza SWOT stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu gminy, który jest podmiotem analizy, i obejmuje następujące obszary:

- bezrobocie, ubóstwo, bezdomność;
- rodzina, dziecko i młodzież, przemoc w rodzinie;
- zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo publiczne;
- starość;
- niepełnosprawność;
- kapitał społeczny i ludzki.

Obszar BEZROBOCIE, UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
• diagnozowanie problemu bezrobocia w gminie • stwarzanie przez samorząd gminy warunków do rozwoju przedsiębiorczości wśród mieszkańców • udział bezrobotnych z gminy w działaniach aktywizujących • prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz ograniczenia bezrobocia wśród różnych grup wiekowych, w tym osób powyżej 45. roku życia • upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach zawodowych • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • realizowanie w gminie programów lub projektów na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych ubóstwem • podejmowanie działań służących przeciwdziałaniu ubóstwu w gminie • podejmowanie działań służących ograniczeniu zjawisku dziedziczenia biedy w gminie • prowadzenie w gminie akcji charytatywnych na rzecz ubogich	• niedostatek działań na rzecz ograniczenia bezrobocia w gminie wśród kobiet • nieprowadzenie działań na rzecz tworzenia w gminie podmiotów ekonomii społecznej, mogących tworzyć nowe miejsca pracy • brak możliwości skorzystania przez osoby bezrobotne z gminy z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz • brak możliwości tworzenia mieszkań socjalnych w gminie • nieprowadzenie wśród mieszkańców gminy działań uwrażliwiających na problemy osób ubogich • występowanie zjawiska bezdomności na terenie gminy • brak możliwości skorzystania przez osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością w gminie z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz
szanse	zagrożenia
• wzrost liczby osób samozatrudnionych • malejący poziom bezrobocia w gminie wśród kobiet • wystarczająca wiedza osób bezrobotnych o dostępnych ofertach pracy, wolnych miejscach pracy • ograniczenie bezrobocia w gminie poprzez środki finansowe z funduszy zewnętrznych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych • niepostępujące zjawisko ubożenia mieszkańców gminy • zmniejszająca się skala zjawiska dziedziczenia biedy w gminie • włączanie się przez mieszkańców gminy w działania prowadzone na rzecz ubogich • dostrzeganie przez społeczność lokalną problemów i potrzeb osób ubogich • wystarczające rozpoznanie zjawiska bezdomności w gminie	• istnienie zjawiska bezrobocia w gminie • brak możliwości znalezienia zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej przez osoby bezrobotne z gminy • niedostosowana do oczekiwań osób bezrobotnych oferta działań aktywizujących • niewystarczająca wiedza osób bezrobotnych o usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach zawodowych • niewystarczające w stosunku do potrzeb gminy działania na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem • zapotrzebowanie na mieszkania socjalne w gminie • niewystarczająca w stosunku do potrzeb oferta organizacji pozarządowych zajmujących się problemem bezdomności

Obszar RODZINA, DZIECKO I MŁODZIEŻ, PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	słabe strony
• prowadzenie analiz potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży • prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin • zapewnianie przez gminę rodzinom dysfunkcyjnym wsparcia asystentów rodziny • zapewnianie dostępu do poradnictwa specjalistycznego rodzinom wymagającym tej formy wsparcia • monitorowanie zapotrzebowania na opiekę przedszkolną • analizowanie potrzeb osób samotnie wychowujących dzieci • istnienie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (jak np. świetlice środowiskowe) • dysponowanie przez szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne w gminie bazą dydaktyczną zapewniającą właściwy rozwój uczniów • oferowanie uczniom zajęć pozalekcyjnych przez placówki oświatowe w gminie • wychodzenie przez instytucje gminy do dzieci i młodzieży z ofertą spędzania czasu wolnego • propagowanie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży w gminie • istnienie w gminie kadry przygotowanej do pracy z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • prowadzenie w gminie poradnictwa i podejmowanie interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • działanie zespołów interdyscyplinarnych • zapewnianie ofiarom przemocy w rodzinie dostępu do informacji o możliwych formach wsparcia	• brak możliwości skorzystania przez rodziny, dzieci i młodzież z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz • brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci • brak możliwości skorzystania przez osoby z gminy dotknięte przemocą w rodzinie z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz • niezapewnienie osobom z gminy dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia • niekierowanie sprawców przemocy w rodzinie z gminy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych • nieprowadzenie w gminie akcji uwrażliwiających społeczność lokalną na problemy przemocy w rodzinie
szanse	zagrożenia
• możliwość skorzystania z oferty placówek wsparcia dziennego przez potrzebujące wsparcia dzieci i młodzież • odpowiadający potrzebom dostęp do opieki przedszkolnej w gminie • pozwalająca na utrzymanie i rozwój bazy dydaktycznej szkół podstawowych i gimnazjalnych sytuacja finansowa gminy • zaangażowanie dzieci i młodzieży w wolontariat • niezwiększająca się w gminie liczba wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie	• nasilająca się skala problemów rzutujących na prawidłowe funkcjonowanie rodzin w gminie • niewystarczający zakres wsparcia asystentów rodziny • wzrastająca liczba rodzin dysfunkcyjnych w gminie • niezaspokajające potrzeb poradnictwo specjalistyczne udzielane rodzinom w gminie • niewystarczająca w stosunku do potrzeb oferta grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci • niezaspokajająca oczekiwań uczniów i ich rodziców oferta zajęć pozalekcyjnych w gminie

	• niedostosowana do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego w gminie • zwiększająca się liczba rodzin zgłaszających potrzebę wsparcia ze strony organizacji pozarządowych • niewystarczająca liczba osób pracujących w gminie z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • brak wpływu na zmianę zachowań ofiar i sprawców przemocy w rodzinie mimo prowadzonego w gminie poradnictwa i podejmowanych interwencji • zwiększająca się w gminie liczba osób, w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych • zwiększająca się w gminie liczba osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych • nasilająca się skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy • niezmnieszenie się społecznego przyzwolenia na stosowanie przemocy w rodzinie
--	--

Obszar ZDROWIE, UZALEŻNIENIA, BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	
mocne strony	słabe strony
• zabezpieczanie przez gminę dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii, zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej • prowadzenie działań na rzecz poszerzenia zakresu świadczeń medycznych • inicjowanie przedsięwzięć propagujących zdrowy styl życia • prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego • prowadzenie w gminie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w obszarze uzależnień • zapewnienie rodzinom z gminy dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • kierowanie osób uzależnionych z gminy na leczenie odwykowe • prowadzenie w gminie działań edukacyjnych w zakresie uzależnień wśród rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych • diagnozowanie problemu spożywania alkoholu i narkotyków przez nieletnich	• brak w gminie grup lub instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • brak w gminie kadry przygotowanej do pracy z osobami uzależnionymi • brak możliwości skorzystania przez mieszkańców gminy z oferty organizacji pozarządowych zajmujących się problemami uzależnień

• prowadzenie przez placówki oświatowe wśród dzieci i młodzieży działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień • realizowanie w placówkach oświatowych na terenie gminy programów profilaktyczno-edukacyjnych poświęconych przestępczości i jej negatywnym skutkom społecznym • podejmowanie przez jednostki gminne współpracy z instytucjami o zasięgu ponadgminnym (jak np. policja, prokuratura, sąd) i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania i ograniczenia przestępczości • prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie • realizowanie w gminie inwestycji mających na celu zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze • zachęcanie mieszkańców do włączania się w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej, zwalczanie klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń	
szanse	zagrożenia
• wystarczający dostęp mieszkańców gminy do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii • wzrost zainteresowania zdrowym trybem życia wśród mieszkańców gminy • wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy • zapewnienie rodzinom z gminy dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • wzrost świadomości rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych w gminie na temat zagrożeń uzależnieniami • objęcie pomocą grup i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych wszystkich osób z gminy zainteresowanych wsparciem • wystarczająca liczba osób pracujących w gminie z osobami uzależnionymi • wzrost świadomości dzieci i młodzieży z gminy na temat zagrożeń uzależnieniami • wzrost wśród dzieci i młodzieży w gminie świadomości negatywnego wpływu przestępczości na życie społeczne • wzrastające poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy • wyrastający w gminie poziom bezpieczeństwa na drodze	• niewystarczający zakres świadczeń medycznych dostępnych w gminie • niezadowalające efekty działań terapeutycznych i rehabilitacyjnych podejmowanych w gminie w obszarze uzależnień • niezadowalające rezultaty leczenia odwykowego z uzależnień • wzrastająca w gminie liczba nieletnich sięgających po alkohol lub narkotyki • brak oferty organizacji pozarządowych zajmujących się problemami uzależnień • ograniczone efekty działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania i ograniczenia przestępczości

• angażowanie się przez mieszkańców gminy w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej, zwalczanie klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń	
---	--

Obszar STAROŚĆ	
mocne strony	słabe strony
• analizowanie sytuacji demograficznej gminy z uwzględnieniem struktury wiekowej mieszkańców • prowadzenie w gminie działań na rzecz wzmacniania potencjału osób starszych • dysponowanie przez gminę kadrą pracowników świadczących osobom starszym usługi opiekuńcze • zapewnianie osobom starszym wymagającym całodobowej opieki miejsca w domach pomocy społecznej • uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób starszych	• brak analiz warunków codziennego funkcjonowania osób starszych w gminie • niedostateczne poinformowanie osób starszych z gminy o dostępnych formach pomocy • brak działań zmierzających do większego zaangażowania członków rodzin w sprawowanie opieki nad osobami starszymi • niefunkcjonowanie w gminie takich form wsparcia osób starszych, jak klub seniora czy dom dziennego pobytu • brak szerszej oferty spędzania czasu wolnego dla osób starszych • brak działań mających na celu stwarzanie osobom starszym warunków do kontynuowania aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej • brak możliwości korzystania przez osoby starsze z gminy z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz • niezachęcanie mieszkańców do prowadzenia działalności wolontarystycznej na rzecz osób starszych
szanse	zagrożenia
• dostrzeganie przez społeczność lokalną problemów i potrzeb osób starszych	• wzrastający udział osób w wieku poprodukcyjnym w społeczności gminy • wymagające poprawy warunki codziennego funkcjonowania osób starszych w gminie • niewystarczająca wiedza osób starszych w gminie o dostępnych formach pomocy • brak możliwości wzmacniania potencjału osób starszych • wzrastająca w gminie liczba osób starszych wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych • niedostosowana do potrzeb i oczekiwań osób starszych oferta spędzania czasu wolnego w gminie • niewystarczająca w stosunku do potrzeb osób starszych z gminy dostępność domów pomocy społecznej • niezaspokajające potrzeb osób starszych z gminy możliwości kontynuowania aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej

	• brak oferty organizacji pozarządowych zajmujących się problemami osób starszych
--	---

Obszar NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
• informowanie osób niepełnosprawnych z gminy o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy • dysponowanie przez gminę kadrą pracowników świadczących opiekę i udzielających wsparcia osobom niepełnosprawnym • likwidowanie w gminie barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych z gminy ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy • prowadzenie w gminie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych niepełnosprawnością (nauczanie indywidualne, grupy i klasy integracyjne)	• brak działań w zakresie monitorowania liczby orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydawanych mieszkańcom gminy • brak działań w zakresie organizowania i świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi z gminy • brak w gminie w gminie domu dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych • niepodejmowanie działań na rzecz tworzenia w gminie podmiotów ekonomii społecznej, mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne • niedostateczne informowanie przedsiębiorców z gminy o możliwościach refundacji ze środków PFRON kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych • nieprowadzenie wśród mieszkańców gminy działań zapobiegających marginalizacji i wykluczeniu osób niepełnosprawnych • brak możliwości korzystania przez osoby niepełnosprawne w gminie z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz • brak działalności wolontarystycznej na rzecz osób niepełnosprawnych
szanse	zagrożenia
• społeczna akceptacja dla potrzeby likwidacji barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • wzrastające w społeczności gminy przekonanie o potrzebie zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym	• niewystarczający dostęp osób niepełnosprawnych z gminy do usług rehabilitacyjnych • nieposiadanie przez osoby niepełnosprawne wystarczającej wiedzy o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia • niezaspokajająca potrzeb osób niepełnosprawnych liczebność i poziom fachowości kadry świadczącej opiekę i udzielającej wsparcia • niewystarczający dostęp osób niepełnosprawnych z gminy do domów dziennego pobytu • nieposiadanie przez przedsiębiorców z gminy wystarczającej wiedzy o możliwościach refundacji ze środków PFRON kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych • niewystarczające zasoby i możliwości gminy w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych

	niepełnosprawnością • brak oferty organizacji pozarządowych zajmujących się problemami osób niepełnosprawnych • niewystarczający dostęp osób z zaburzeniami psychicznymi z gminy do specjalistycznych usług opiekuńczych • niewystarczająca wiedza osób niepełnosprawnych z gminy o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy • niezaspokojone zapotrzebowanie na pomoc wolontariuszy wspierających w gminie osoby niepełnosprawne w ich codziennym życiu
--	---

Obszar KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
mocne strony	słabe strony
• wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców gminy • zauważanie potrzeb mieszkańców zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym • stwarzanie przez gminę mieszkańcom możliwości zaspokojenia potrzeb w zakresie kultury, sportu i rekreacji • upowszechnianie w gminie wiedzy o możliwościach uzyskania wsparcia z systemu pomocy społecznej • brak potrzeby poszerzenia sieci placówek pomocy społecznej w gminie dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców • pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej (np. z funduszy Unii Europejskiej) • podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy społecznej w gminie poprzez udział w szkoleniach, konferencjach i innych formach doskonalenia zawodowego • podejmowanie w gminie działań przez organizacje pozarządowe na rzecz łagodzenia i rozwiązywania problemów społecznych • prowadzenie przez jednostki organizacyjne gminy działań w zakresie propagowania i inicjowania wolontariatu	• ograniczone możliwości realizacji społecznikowskich pasji mieszkańców • nierealizowanie na terenie gminy działań propagujących wiedzę o możliwościach podejmowania przez mieszkańców inicjatyw lokalnych, tworzenia organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, partnerstw międzysektorowych • niewystarczające zabezpieczenie finansowe realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej w gminie • ograniczone działanie w zakresie wspierania aktywności gospodarczej mieszkańców • brak na terenie gminy przedsięwzięć (np. projektów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej) umożliwiających mieszkańcom korzystanie z oferty uczenia się przez całe życie (m.in. szkolenia i kursy dla osób dorosłych lub uniwersytet III wieku) • umiarkowane włączanie się przedstawicieli Kościoła w działania na rzecz łagodzenia i rozwiązywania problemów społecznych w gminie
szanse	zagrożenia
• wpływ inicjatyw podejmowanych przez samorząd i instytucje gminy na wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców • otwarcie społeczności lokalnej na kwestie integracji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu • dostateczna wiedza mieszkańców gminy o możliwościach podejmowania inicjatyw	• niewykazywanie aktywności społecznej przez mieszkańców gminy • niedostateczny dostęp mieszkańców do oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej gminy • brak możliwości poszerzenia sieci placówek pomocy społecznej w gminie • wzrastające w gminie zapotrzebowanie na wsparcie z systemu pomocy społecznej

lokalnych, tworzenia organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, partnerstw międzysektorowych • wzrastająca aktywność gospodarcza mieszkańców gminy • dostateczna wiedza mieszkańców gminy o dostępnych formach wsparcia z systemu pomocy społecznej • wystarczające działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji gminnej kadry pomocy społecznej	• niewystarczające środki gminy na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej • niewpływanie środków zewnętrznych (np. z funduszy Unii Europejskiej) na podniesienie skuteczności świadczonej pomocy społecznej • niedostateczna wiedza mieszkańców gminy o dostępnych formach uzupełniania lub podnoszenia poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych osób dorosłych • brak wpływu działalności organizacji pozarządowych na łagodzenie problemów społecznych w gminie • brak zainteresowania mieszkańców gminy różnymi formami działalności wolontarystycznej
--	--

22. PODSUMOWANIE

Diagnoza przeprowadzona w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bobowo obejmowała kilkanaście zagadnień. Analiza **sytuacji demograficznej** wykazała, że w gminie maleje populacja dzieci i młodzieży, systematycznie rośnie natomiast liczba osób w najstarszej grupie wiekowej. Z tej tendencji wynika potrzeba zapewnienia coraz większej grupie ludzi starszych pomocy materialnej i rzeczowej, zapewnienia dostępu do usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

W odniesieniu do **infrastruktury technicznej**, diagnoza pozwoliła stwierdzić, iż jest ona w gminie dość dobrze rozwinięta. W latach 2012-2014 zrealizowano w gminie m.in. takie inwestycje, jak:

- budowa kanalizacji sanitarnej – Jabłówko, Bobowo,
- budowa kompleksu boisk w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012”,
- modernizacja stacji uzdatniania wody w Bobowie,
- budowa targowiska w Bobowie,
- wyrównanie nieutwardzonych dróg gminnych,
- budowa wodociągu – Bobowo, Grabowiec, Jabłówko,
- utwardzenie dróg gminnych płytami betonowymi oraz asfaltem.

Jeśli chodzi o **komunikację**, mieszkańcy Bobowa, Jabłówka i Grabowa mają dobre połączenia komunikacyjne, a trudności w tej sferze dotyczą mieszkańców Wysokiej, Smołąga i Grabowca. Usługi komunikacyjne w gminie świadczą: PKS Starogard Gdański

oraz dwie prywatne firmy przewozowe. Analiza **sytuacji gospodarczej** wykazała, że użytki rolne zajmują ponad 80% powierzchni gminy, co implikuje jej rolniczy charakter. Wśród podmiotów gospodarczych w gminie dominują podmioty zaliczające się do prywatnego sektora własności, pośród których licznie reprezentowana jest indywidualna działalność gospodarcza mieszkańców.

Co się tyczy **zasobów i warunków mieszkaniowych**, w roku 2014 w gminie było 6 mieszkań komunalnych, w których mieszkały 22 osoby i 2 mieszkania socjalne (2 osoby). Łączna powierzchnia mieszkań komunalnych wynosiła 235,5 m², a socjalnych 58,4 m². Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacano dodatki mieszkaniowe.

Analiza **zasobów edukacyjnych** gminy pozwoliła stwierdzić, iż samorząd prowadzi 1 szkołę podstawową i 1 gimnazjum z zespołem przedszkolnym, funkcjonuje też publiczne przedszkole. Spośród mieszkańców gminy, uczestniczących w badaniu ankietowym, większość pozytywnie oceniła ofertę i poziom placówek oświatowo-wychowawczych w gminie. Jeśli chodzi o **instytucje kultury**, działalność w gminie prowadzą: Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Bobowie, Gminna Biblioteka Publiczna oraz 4 świetlice wiejskie. Większość uczestników badania ankietowego stwierdziła, że oferta kulturalna w gminie jest niewystarczająca. Wskazując placówki kulturalne, których w gminie brakuje, ankietowani wymieniali: kawiarnię z czytelnią i kino. Co się tyczy **infrastruktury zdrowotnej**, mieszkańcy gminy Bobowo mają zapewnioną opiekę zdrowotną w niepublicznej przychodni zdrowia, a opiekę specjalistyczną w „Medpharma” w Starogardzie Gdańskim. Spośród uczestników badania ankietowego największa grupa, prawie połowa respondentów, oceniła funkcjonowanie służby zdrowia w gminie jako niewystarczające, jednak niewielu mniej uznało je za wystarczające lub dobre. Wśród lekarzy specjalistów, których brakuje w gminie wymieniano: laryngologa, okulistę, kardiologa, dermatologa, ortopedę, endokrynologa, neurologa, urologa, onkologa. Wskazywano także zapotrzebowanie na rehabilitantów i psychologów.

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna w gminie jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Składa się na nią 9 obiektów sportowych, do których zaliczają się: nowoczesna hala sportowa, kompleks boisk „Orlik”, gminny klub sportowy, 3 boiska i 5 placów zabaw. Spośród ankietowanych mieszkańców gminy łącznie blisko połowa oceniła ofertę w zakresie sportu i rekreacji jako dobrą i wystarczającą, nieco mniejsza grupa respondentów uznała, że oferta jest niewystarczająca. Wśród działań, jakie należałoby podjąć w celu dostosowania do potrzeb

mieszkańców oferty gminy w zakresie sportu i rekreacji, wymieniano: rozszerzenie działalności GOKSiR, aktywizację mieszkańców, wybudowanie basenu, lodowiska i ścieżek rowerowych. Walory przyrodniczo-krajoznawcze gminy, czystość i dobry stan naturalnego środowiska są warunkami umożliwiającymi **rozwój turystyki**, któremu w sposób szczególny sprzyja bliskość Borów Tucholskich.

Jeśli chodzi o stan **bezpieczeństwa publicznego**, to na terenie gminy popełniano głównie przestępstwa przeciwko mieniu – kradzieże, kradzieże z włamaniem, niszczenie mienia, w trzech przypadkach odnotowano udział sprawców nieletnich. W odpowiedzi na pytanie „Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?” zdecydowana większość ankietowanych mieszkańców gminy stwierdziła, że w miejscu zamieszkania czuje się bezpiecznie. Jako działania, które należałoby podjąć w gminie w celu poprawy stanu bezpieczeństwa, ankietowani postulowali organizowanie szkoleń dla seniorów, przeprowadzanie większej liczby wywiadów środowiskowych, przekonywanie do współpracy z policją i uruchomienie telefonu zaufania. Z kolei dla poprawy stanu bezpieczeństwa na drodze najczęściej wskazywali konieczność utrzymywania właściwego stanu technicznego dróg i poboczy oraz wzmoczenie kontroli prędkości, także za pomocą fotoradarów.

Szeroko rozumianą **pomoc społeczną** w gminie świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bobowie, którego kadre w 2014 roku stanowiło 6 osób, w tym 2 pracowników socjalnych, a na 1 pracownika socjalnego przypadało ponad 1500 mieszkańców, co oznacza, że ustawowy wskaźnik zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców był spełniony. W wykonywaniu zadań GOPS współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi i innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, Policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną.

Liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2012-2014 ulegała niewielkim wahaniom. Analogicznie wyglądała sytuacja, jeśli chodzi o udział beneficjentów systemu w ogóle ludności gminy. Największą grupę w ich gronie stanowiły charakteryzujące się niskim poziomem dochodów rodziny ubogie, najczęściej borykające się z brakiem zatrudnienia. Pochodzące z nich dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystały ze wsparcia w formie dożywiania w szkołach. Diagnozę tę potwierdziły dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej; w latach 2012-2014 najczęstszą przyczyną było ubóstwo, a w dalszej kolejności: bezrobocie, niepełnosprawność oraz potrzeba ochrony macierzyństwa. W mniejszym stopniu mieszkańcy gminy korzystali z pomocy społecznej z takich przyczyn, jak: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia

gospodarstwa domowego, długotrwała lub ciężka choroba, jeszcze rzadziej z powodu alkoholizmu, przemocy w rodzinie czy bezdomności.

Na koniec 2014 roku w skład infrastruktury pomocowej gminy, obok GOPS, wchodziła świetlica realizująca program socjoterapeutyczny przy Zespole Szkół Publicznych. Na poziomie powiatowym infrastrukturę w zakresie polityki społecznej współtworzyły instytucje mające swoją siedzibę w Starogardzie Gdańskim: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna. Mieszkańcy gminy Bobowo korzystali również z oferty innych jednostek wsparcia działających poza gminą, do których zaliczały się: Dom Pomocy Społecznej w Szpęgawsku, Stowarzyszenie Dom Modlitwy Agape w Nowym Stawie i w Borowym Młynie, noclegownia w Rypinie oraz Tow. Pomocy im. Św. Brata Alberta w Grudziądzu.

W 2014 roku na terenie gminy Bobowo funkcjonowało 10 **organizacji pozarządowych**. W gminie były 2 parafie Kościoła rzymskokatolickiego.

W ramach diagnozy problemów społecznych gminy Bobowo przeprowadzono **badania ankietowe** wśród losowo wybranych mieszkańców gminy oraz osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej. Do analizy przedłożono w sumie 15 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w gminie. Wśród problemów, które najbardziej uwidaczniają się w gminie, respondenci najczęściej wskazywali bezrobocie oraz problemy związane ze starzeniem się. Ankietowani zwrócili uwagę także na niezaspokojenie potrzeb w zakresie spędzania czasu wolnego, ubóstwo oraz nierówności społeczne. Ankietowani wskazali kategorie osób i grup, które są ich zdaniem najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym, uznając że grupą najbardziej zagrożoną marginalizacją i wykluczeniem społecznym są osoby i rodziny dotknięte ubóstwem, osoby i rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, osoby i rodziny dotknięte bezrobociem oraz osoby starsze. W opinii ankietowanych oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najmniej zadowalająca przede wszystkim w takich obszarach, jak: ograniczanie bezrobocia, wsparcie osób starszych, ochrona zdrowia i przeciwdziałanie ubóstwu.

Odpowiadając na pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w gminie w celu poprawy sytuacji osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi, ankietowani podkreślali rolę właściwie zorganizowanej i przemyślanej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, konieczność lepszego rozpoznania problemów rodzin, docierania z ofertą pomocy do wszystkich potrzebujących wsparcia i indywidualnego

podchodzenia do każdego problemu, udzielanie pomocy w postaci wsparcia materialnego oraz poradnictwa i aktywizacji zawodowej, aktywizowania społeczności do działań na rzecz ludzi potrzebujących pomocy, w tym zwłaszcza osób starszych.

Problemy na **rynku pracy** przyczyniają się do ubożenia ludności, a nawet prowadzą do wykluczenia społecznego. Analiza struktury bezrobocia w gminie wykazała, że w latach 2012-2014 liczba osób bezrobotnych w gminie zmniejszała się, przy czym w analizowanym okresie kobiety stanowiły większość osób bezrobotnych w gminie, a ich odsetek w ogólnej liczbie osób pozostających bez zatrudnienia stale wzrastał. Wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby w wieku oraz 25-34 lata, osoby pozostające bez zatrudnienia powyżej 24 miesięcy, osoby ze stażem pracy od 1 roku do 5 lat (53 osoby), a także osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (69 osób).

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 18-24 lata, osób pozostających bez pracy od 12 do 24 miesięcy, osób bez stażu pracy oraz osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym.

Bezdomność to w gminie Bobowo nie jest dokuczliwym problemem, utrzymuje się na niewielkim poziomie i sprowadza się do kilku przypadków osób, którym z tego powodu udzielano wsparcia.

Skutecznie przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminacja ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań, których inicjowanie należy do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Diagnoza **problemów uzależnień i przemocy w rodzinie** pozwala stwierdzić, że w latach 2012-2014 wysokość kwot przeznaczanych na walkę z alkoholizmem z roku na rok zmniejszała się. Z kolei kwoty przeznaczone na przeciwdziałanie narkomanii ulegały wahaniom.

W latach 2013-2014 liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie była mniejsza niż w 2012 roku. Liczba wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz liczba pozytywnych opinii w sprawie owych zezwoleń wahała się. Negatywnych opinii w tej sprawie nie wydawano i nie podejmowano decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia. W analizowanym okresie nie prowadzono kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

W ramach podejmowanych działań GKRPA przeprowadzała rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu; liczba osób, które nimi objęto rosła z roku na rok. Liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu

z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, w kolejnych latach ulegała wahaniom.

Badania ankietowe dotyczące **problemów równości płci** wykazały, że koncentrują się one głównie w obszarze zatrudnienia.

Analiza **sytuacji dziecka** w gminie wykazała, że problemami, które najczęściej dosięgają dzieci, młodzież i ich rodziny, są: sięganie przez uczniów po papierosy, niszczenie mienia szkolnego, zaniedbanie przez dom, problemy wymagające nadzoru kuratora sądowego, a także pojedyncze przypadki przemocy w rodzinie. Z kolei analiza potrzeb dzieci i młodzieży pokazała konieczność zapewnienia im szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, zapewnienia prawidłowej opieki rodzicielskiej nad dziećmi, dalszego wspierania dzieci pochodzących z rodzin ubogich poprzez zwiększenie pomocy socjalnej.

W ostatnich latach w gminie wzrasta liczba **osób starszych** przy jednoczesnym kurczeniu się populacji najmłodszej grupy wiekowej.

Analiza sytuacji **osób niepełnosprawnych** pozwoliła stwierdzić, że w latach 2012-2014 niepełnosprawność była trzecim, pod względem liczby beneficjentów, powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie, przy czym w 2014 roku ich liczba była dużo większa niż w latach poprzednich. Osoby niepełnosprawne zamieszkałe w gminie Bobowo korzystają ze wsparcia udzielanego przez PCPR w Starogardzie Gdańskim, które dysponuje środkami na dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania zadano mieszkańcom gminy pytania, pozwalające uzyskać opinie na temat wsparcia udzielanego mieszkańcom gminy borykającym się z problemami niepełnosprawności. Zaledwie 6,7% ankietowanych dobrze oceniło realizowane w gminie działania na rzecz osób niepełnosprawnych, a jedna piąta uznała te działania za wystarczające. Jedna trzecia respondentów stwierdziła jednak, że są one niewystarczające.

Uzyskane wyniki diagnozy problemów społecznych posłużyły, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, do opracowania założeń polityki społecznej gminy Bobowo na lata 2016-2021. Zostały one przedstawione w części programowej strategii.

III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misja samorządu, sformułowana w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bobowo na lata 2016-2021, jest następująca:

**Gmina Bobowo,
dążąc do zaspokojenia potrzeb różnych grup mieszkańców,
przeciwdziała wykluczeniu społecznemu
i integruje lokalną społeczność.**

Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

Cel strategiczny 1.:

Przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom.

Cele operacyjne:

1. Zapewnienie osobom ubogim bezpieczeństwa socjalnego.
2. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy oraz ograniczanie dyskryminacji ze względu na płeć w obszarze rynku pracy
3. Pomoc osobom zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy.
2. Udzielanie przez GOPS pomocy finansowej i rzeczowej (w tym w postaci posiłku) osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.
3. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
4. Wsparcie osób i rodzin ubogich pracą socjalną, w tym poprzez zawieranie kontraktów socjalnych.
5. Organizowanie akcji charytatywnych na rzecz osób ubogich.
6. Rozwój w gminie zasobów mieszkań socjalnych.
7. Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób ubogich oraz z Kościołem.
8. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów na rzecz zagrożonych lub dotkniętych ubóstwem.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach.
2. Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową udzielaną przez GOPS.
3. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi i pozostającymi bez pracy, w tym w oparciu o kontrakt socjalny.

4. Promowanie w obszarze rynku pracy zasady równości płci, uwzględnianie równości płci w podejmowanych działaniach na rzecz osób bezrobotnych; opracowanie i realizacja lub współudział w realizacji projektów i akcji informacyjnych na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć w obszarze rynku pracy.
5. Promowanie gminy w celu pozyskania inwestorów.
6. Wspieranie rozwoju w gminie podmiotów ekonomii społecznej.
7. Opracowywanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Udzielanie przez GOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością, zapewnienie im dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia medycznego.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami zagrożonymi i dotkniętymi bezdomnością.
3. W razie potrzeby zapewnianie osobom bezdomnym schronienia.
4. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezdomnych.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2016-2021.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, placówki kultury.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy w Starogardzie Gdańskim, placówki oświatowe, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, noclegownie i schroniska spoza gminy, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba osób ubogich, bezrobotnych i bezdomnych objętych pracą socjalną,
- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu ubóstwa bezrobocia i bezdomności,
- wielkość stopy bezrobocia,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
- liczba nowych inwestorów,
- liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba mieszkań socjalnych w gminie,
- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- zwiększenia liczby osób zaktywizowanych,
- zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej,
- zwiększenia liczby miejsc pracy,
- spadku liczby osób bezrobotnych,
- wzrostu liczby podmiotów gospodarczych,
- zabezpieczenia schronienia osobom bezdomnym.

Cel strategiczny 2.:

Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

Cele operacyjne:

1. Wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.
2. Wsparcie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.
3. Pomoc dzieciom i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju.
4. Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Promowanie w gminie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. przez pracowników GOPS-u i placówek oświatowych.
2. Podjęcie działań w celu utworzenia grupy wsparcia dla rodzin problemowych.
3. Udzielanie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.
4. Prowadzenie w większym zakresie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą.
5. Zatrudnianie, adekwatnie do potrzeb, asystentów rodziny oraz organizowanie szkoleń i projektów dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
6. Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego (w tym psychologiczno-pedagogicznego, prawnego, terapii rodzinnej).
7. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, Policji, organizacji pozarządowych i Kościoła.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Zapewnienie osobom uzależnionym od alkoholu i narkotyków dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej.
2. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego i prawnego.

3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
4. Utworzenie grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych.
5. Kontynuowanie działalności przez Zespół Interdyscyplinarny i podnoszenie kwalifikacji przez specjalistów w tematyce przemocy.
6. Utworzenie grup wsparcia dla ofiar przemocy.
7. Ułatwienie dostępu do programów korekcyjnych dla sprawców przemocy.
8. Zapewnienie, w razie potrzeby, osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie, problemami alkoholowymi i narkomanii.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Podnoszenie jakości kształcenia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich i pedagogów szkolnych.
2. Ułatwienie dostępu do specjalistów (psychiatra dziecięcy, psycholog).
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez prowadzenie zajęć wyrównawczych, udzielenie pomocy w nauce przez wolontariuszy.
4. Zapewnienie uczniom niepełnosprawnym dostępu do kształcenia, m.in. poprzez prowadzenie klas integracyjnych i nauczania indywidualnego.
5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy.
6. Rozszerzenie oferty wsparcia w świetlicach środowiskowych.
7. Organizowanie zbiórki artykułów szkolnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.:

1. Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej.
2. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej oraz dostępu do lekarzy specjalistów

Szczegółowe działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie zawierają: Gminny Program

Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2016-2021.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki służby zdrowia, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny,
- liczba szkoleń i projektów adresowanych do rodzin,
- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej,
- liczba interwencji przeprowadzonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba nauczycieli i pedagogów szkolnych doskonalących swoje kwalifikacje zawodowe,
- liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym,
- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
- liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- spadku liczby rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- poszerzenia wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich,
- zwiększenia dostępności wsparcia dla rodzin,
- podniesienia jakości kształcenia i wsparcia w placówkach oświatowych,
- zwiększenia szans edukacyjnych dla dzieci mających problemy w nauce,
- zróżnicowania form spędzania czasu wolnego oraz wzrostu liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień,
- zwiększenia dostępności wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych,
- zmniejszenia skali przemocy w rodzinie,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz zdrowego trybu życia.

Cel strategiczny 3.:

Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.

Cele operacyjne:

1. Usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.
2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Udzielanie przez GOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi.
3. Zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
4. Podjęcie działań w celu utworzenia Klubu Seniora.
5. Podejmowanie współpracy z Kościołem oraz z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych, rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym poprzez organizowanie cyklicznych imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.
6. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Udzielanie przez GOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi.
3. Zintensyfikowanie działań zmierzających do likwidacji barier architektonicznych.
4. Utworzenie grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych.
5. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.
6. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby niepełnosprawne w codziennym życiu.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2016-2021.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia, placówki służby zdrowia, organizacje pozarządowe, Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością (w oparciu o dane GOPS-u oraz PCPR-u),
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- liczba ofert pracy dla osób niepełnosprawnych.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- zwiększenia udziału seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- podniesienia jakości świadczonych usług,
- podniesienia jakości funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania.

Cel strategiczny 4.:

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w gminie.

Cele operacyjne:

1. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych.
2. Podejmowanie przez jednostki gminy i jej mieszkańców współpracy z instytucjami o zasięgu ponadlokalnym, Policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości.
3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
4. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. remont dróg gminnych, budowę przydrożnych chodników i oświetlenia, organizację dowozu dzieci i młodzieży do szkół, działania edukacyjne.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2016-2021.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.

Partnerzy w realizacji działań:

Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw,
- liczba opracowanych i realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- spadku przestępczości, w tym wśród nieletnich,
- poszerzenia wiedzy uczniów w zakresie przestępczości i jej skutków,
- zwiększenia bezpieczeństwa na drodze.

Cel strategiczny 5.:

Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego.

Cele operacyjne:

1. Doskonalenie kadr i służb pomocowych oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Doskonalenie kadr pomocy społecznej w gminie poprzez zwiększenie nakładu finansowego na szkolenia i inne formy doskonalenia zawodowego.
2. Zwiększenie zatrudnienia pracowników socjalnych zgodnie ze wskaźnikami określonymi w ustawie o pomocy społecznej.
3. Działania promocyjne propagujące zmianę wizerunku pomocy społecznej.
4. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. przez zamieszczanie informacji dotyczących funkcjonowania pomocy społecznej np. na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.
2. Inicjowanie działalności w gminie organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej.
3. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi.
4. Opracowywanie i realizowanie, przy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi partnerami, projektów służących aktywizacji mieszkańców gminy, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy Unii Europejskiej.
5. Promowanie działalności organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej oraz udzielanie im pomocy w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet gminy źródeł finansowania.
6. Propagowanie idei pomocy innym oraz pozyskiwanie darczyńców w celu możliwości jej realizacji.

Szczegółowe działania w zakresie współpracy samorządu gminy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego określają roczne programy współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2016-2021.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki organizacyjne gminy.

Partnerzy w realizacji działań:

Organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy i wojewódzki) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminie, zajmujących się zagadnieniami z zakresu polityki społecznej,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- liczba wspólnych przedsięwzięć z zakresu rozwiązywania problemów społecznych,
- liczba opracowanych i zrealizowanych projektów,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- profesjonalizacji kadry pomocy społecznej,
- zwiększenia jakości świadczonych usług,

- zróżnicowania form i zwiększenia efektywności współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami ekonomii społecznej.
- zwiększenia aktywności mieszkańców, wzrostu liczby inicjatyw społecznych.

2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bobowo na lata 2016-2021 będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bobowie. Działania te będą podejmowane zgodnie z harmonogramem ujętym w opracowywanych planach działań.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez zespół oceniający strategię. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawiają się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

W celu oceny realizacji założeń strategii będzie prowadzony monitoring zapisów strategicznych, polegający na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawiają się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w zamierzonym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

Ocena skuteczności polityki społecznej prowadzonej w gminie będzie przedstawiana Wójtowi i Radzie Gminy wraz z sugestiami przyjęcia proponowanych rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, podjęcia ewentualnych działań korygujących, mających na celu aktualizację założeń obowiązującej strategii.

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji i organizacji realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji. W przypadku części danych może zaistnieć potrzeba przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania lokalnych problemów społecznych podmiotach.

Przygotowany wykaz nie wyczerpuje wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania realizacji strategii. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań.

3. RAMY FINANSOWE

Ustawa o pomocy społecznej (Art. 16b ust. 2 pkt 3 podpunkt c) nakłada obligatoryjny wymóg określenia ram finansowych Strategii. Są one przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 47. Ramy finansowe Strategii (w zł) w latach 2016-2021

2016	2017	2018	2019	2020	2021
3.123.331	4.500.000	4.520.000	4.540.000	4.540.000	4.540.000

4. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bobowo będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające opracowanie i realizację programów i projektów zgodnych z przyjętymi w dokumencie działaniami. Programy i projekty można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od ich charakteru. Mogą one być przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę Gminy.

4.1. PROGRAMY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bobowo na lata 2016-2021 będzie realizowana w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

1. Gminny Program Wspierania Rodziny,
2. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
3. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
4. Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii,
5. Roczny Program współpracy Gminy Bobowo z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

4.2. PROJEKTY

Projekty stanowią „bank pomysłów”, tzn. ich realizacja jest wskazana, ale możliwa będzie dopiero wtedy, gdy ich wnioskodawcy pozyskają niezbędne środki finansowe. Prezentowany poniżej projekt powstał w trakcie prac nad strategią. Jego autorami są przedstawiciele Zespół Szkół Publicznych, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bobowie i Urzędu Gminy w Bobowie.

Projekt 1. „Sport – alternatywą na nudę (strategia rozwoju sportu w gminie)”

Wnioskodawca projektu:

Zespół Szkół Publicznych, ul. Gimnazjalna 20, 83-212 Bobowo

Cel główny projektu

Chcemy, by sport przyczynił się do rozwoju gminy oraz do widocznej poprawy jakości życia jej mieszkańców

Cele szczegółowe projektu

- promocja sportu powszechnego i jego wspieranie
- zachęcanie przedstawicieli społeczności lokalnej do prostych działań, które pozwolą zobaczyć, w jakim stanie jest lokalna infrastruktura sportowa
- poznanie nawyków sportowych mieszkańców gminy (całych rodzin)
- wyznaczenie kierunku zmian niezbędnych do poprawienia dostępu do ruchu
- sposób na poznanie własnej okolicy i przekonanie się na ile gmina Bobowo stanowi miejsce sprzyjające różnorodnej aktywności fizycznej: miejsca i rodzaje boisk, placów zabaw, itp.
- analiza dotychczasowych zasobów i pomysłów na działania inne niż oddawanie do użytku nowych obiektów
- wskazanie rodzinom miejsc i możliwości wspólnego spędzania czasu wolnego aktywnie

Miejsce realizacji projektu

GOPS Bobowo, OSP Bobowo/Wysoka

Beneficjenci projektu

Mieszkańcy gminy

Partnerzy w realizacji projektu

Maksymalne zaangażowanie różnych grup społecznych do wspólnych działań na rzecz podstawowej potrzeby, jaką jest ruch, sport, a dalej zdrowie

Czas realizacji projektu

Do końca 2016 i 2017 roku

Projekt 2. „Wolontariat na rzecz osób starszych i potrzebujących”

Wnioskodawca projektu:

GOPS Bobowo

Cel główny projektu

Praca i służba na rzecz osób starszych i potrzebujących

Cele szczegółowe projektu

Pomoc osobom starszym i potrzebującym w życiu codziennym, w rozwiązywaniu ich problemów, włączenie w nurt życia społecznego (imprezy okolicznościowe, organizowanie spotkań integracyjno-kulturalnych)

Miejsce realizacji projektu

Lokalne środowisko seniorów

Beneficjenci projektu

Seniorzy oraz młodzież

Partnerzy w realizacji projektu

GOPS, GOKSiR, Urząd Gminy, Zespół Szkół Publicznych, przedszkole, biblioteka

Projekt 3. „Żyj zdrowo” utworzenie ścieżek rowerowych

Wnioskodawca projektu:

UG Bobowo

Cel główny projektu

Utworzenie ścieżek rowerowych łączących wszystkie miejscowości gminy

Cele szczegółowe projektu

- poprawa infrastruktury drogowej gminy
- poprawa zdrowia poprzez zorganizowanie rajdów rowerowych
- poprawa samooceny dzieci i młodzieży

Miejsce realizacji projektu

Urząd Gminy Bobowo

Beneficjenci projektu

Mieszkańcy gminy

Partnerzy w realizacji projektu

- Powiatowy Rejon Dróg
- Wojewódzki Rejon Dróg
- Krajowy Rejon Dróg

Czas realizacji projektu

2016 - 2020

IV. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bobowo na lata 2016-2021 będą realizowane w ramach przyjętych działań w zależności od posiadanych przez samorząd gminy i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Dla osiągnięcia wyznaczonych w dokumencie celów konieczne będzie współdziałanie różnych podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej, w tym tych, które działają na wyższym szczeblu administracyjnym.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim tym, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w gminie. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów strategii.

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Diagram 1. Struktura dokumentu strategii	6
Tabela 1. Ludność gminy w latach 2012-2014	24
Tabela 2. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2012-2014	24
Tabela 3. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2012-2014	24
Tabela 4. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2012-2014	25
Tabela 5. Infrastruktura techniczna w gminie w 2014 roku	26
Tabela 6. Użytki rolne, lasy i grunty leśne	27
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w gminie wg rejestru REGON w latach 2012-2014	27
Tabela 8. Indywidualna działalność gospodarcza mieszkańców gminy w latach 2012-2014	27
Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2012-2014	28
Tabela 10. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2012-2014	29
Tabela 11. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2014/2015	30
Tabela 12. Placówki kultury w gminie	30
Tabela 13. Opieka zdrowotna w gminie w 2014 r.	33
Tabela 14. Stan zatrudnienia w GOPS oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2014 roku	39
Tabela 15. Wykształcenie kadry GOPS oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2014 roku	39
Tabela 16. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2012-2014	41
Tabela 17. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014	41
Tabela 18. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku	42
Tabela 19. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku	42
Tabela 20. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014	43
Tabela 21. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez GOPS w latach 2012-2014	44
Tabela 22. Skierowania i pobyt w domach pomocy społecznej w latach 2012-2014	45
Tabela 23. Asystenci rodziny w gminie w latach 2012-2014	45
Tabela 24. Wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2012-2014	45
Tabela 25. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2012 r.	45
Tabela 26. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2013 r.	46
Tabela 27. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w 2014 r.	46
Tabela 28. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2012-2014	47
Tabela 29. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w latach 2012-2014	49
Tabela 30. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy	49
Tabela 31. Organizacje pozarządowe w gminie w 2014 roku	50
Tabela 32. Parafie Kościoła rzymskokatolickiego w gminie w 2014 roku	50
Tabela 33. Bezrobotni w gminie i ich udział w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym w latach 2012-2014	54
Tabela 34. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2012-2014	54
Tabela 35. Bezrobotni w gminie na koniec 2014 roku według wieku, czasu pozostawiania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia	55
Tabela 36. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych	58
Tabela 37. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2012-2014 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie	58
Tabela 38. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w latach 2012-2014 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie	59
Tabela 39. Udział kobiet w liczbie ludności gminy w latach 2012-2014	61
Tabela 40. Udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych w gminie w latach 2012-2014	61
Tabela 41. Problemy występujące w środowisku szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy uczęszczających szkoły podstawowej i gimnazjum	68
Tabela 42. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy w latach 2012-2014	72
Tabela 43. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 r.	74
Tabela 44. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 r.	74

Tabela 45. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2012-2014	75
Tabela 46. Wsparcie udzielone przez PCPR niepełnosprawnym mieszkańcom gminy w latach 2012-2014	75
Wykres 1. Jaki jest dostęp do opieki przedszkolnej w gminie?	31
Wykres 2. Jaka jest według Pani/Pana oferta edukacyjna szkół w gminie?	32
Wykres 3. Jak Pani/Pan ocenia stan bazy dydaktycznej i infrastruktury szkół w gminie?	32
Wykres 4. Jaka jest według Pani/Pana oferta kulturalna w gminie?	33
Wykres 5. Jak Pani/Pan ocenia funkcjonowanie służby zdrowia w gminie?	34
Wykres 6. Jaka jest według Pani/Pana oferta gminy w zakresie sportu i rekreacji?	36
Wykres 7. Czy czuje się Pani / Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?	38
Wykres 8. Jakie problemy najbardziej uciążliwie się w gminie?	51
Wykres 9. Jakie osoby, rodziny, grupy mieszkańców gminy są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym?	52
Wykres 10. W jakim obszarze oferta pomocy świadczonej w gminie jest najbardziej niezadowolająca?	53
Wykres 11. Czy postrzega Pani / Pan istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn jako problem społeczny?	62
Wykres 12. Kto jest bardziej zagrożony problemem nierówności szans kobiet i mężczyzn w gminie?	63
Wykres 13. Kto jest najbardziej zagrożony dyskryminacją ze względu na płeć w gminie?	64
Wykres 14. Czy Pani / Pana zdaniem płeć ogranicza możliwości kariery zawodowej?	64
Wykres 15. Czy zna Pani / Pan przypadki dyskryminacji ze względu na płeć w gminie?	65
Wykres 16. Czy Panią / Pana lub członka rodziny dotknęła dyskryminacja ze względu na płeć?	65
Wykres 17. Jeśli dyskryminacja ze względu na płeć jest problemem w gminie, jaka jest jego skala?	66
Wykres 18. Czy w gminie są prowadzone działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn lub w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć?	66
Wykres 19. Jak Pani/Pan ocenia działania gminy w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży?	71
Wykres 20. Jak Pani/Pan ocenia realizowane w gminie działania na rzecz osób niepełnosprawnych?	76
Wykres 21. Czy Pani/Pana zdaniem rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi mają zapewniony dostęp do usług rehabilitacyjnych?	76
Wykres 22. Czy Pani/Pana zdaniem gmina zapewnia wsparcie rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi?	77